Printed
at the "VAVILLA" Press,
Madras.—1924.

శ్రీరస్తు

అనిరుద్ధచరిత్రము.

పీఠిక.

నిత్యోత్సవమందిరంబు లగు లక్ష్మీమోహనాపాంగ వీ
క్షానీలోత్పలమాలికావళులు శృంగారంబుగా సంగపూ
జానైపథ్య మొనర్పఁ దత్తనులతాసంశ్లిష్టకేళిం బ్రియా
నూనుండై పగుమంగళాచలనృసింహుం డిచ్చుఁ మాకోరికల్ 1

చ. సరసతఁ గౌఁగిలింప గిరిజాకుచపాళి నిజాంగలిప్తభా
సురభసితాంత మై కలుకుచున్ వెలిదామరమొగ్గజోడు సుం
దరత వహించుచుండ మమతం బలుమాఱును జూచి సౌఖ్యశం
కరుఁడు ప్రసన్నుఁడై యొసఁగుఁ గావుత మాకు నభీష్టసంపదల్ 2

మ. అకలంకం బగుచిత్తశుద్ధికొఱకై యశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్
సకలస్థావరజంగమాత్మకజగత్సంసారనిర్మాణక
ర్తకు నానాదురితౌఘహర్తకు సమస్తామ్నాయసంవర్తకున్
బ్రకటస్మార్తమనోవిహర్తకును వాక్పద్మేక్షణాభర్తకున్. 3

చ. కలిమికిఁ బుట్టినిల్లు సురకన్యల కెలికసాని ముజ్జగం
బులు కను గన్నతల్లి కృతపుణ్యులకున్ ధనధాన్యరాశి వి
ద్యలనెలవు కత్తగారు కలశాబ్ధికిఁ గూరిమిపట్టి శౌరికిన్
గుణసతి యాదిలక్ష్మి దయగుల్కెడు చూపుల మమ్ముఁ బ్రోవుతన్ 4

శా. శ్రీవిద్యాబగళాముఖీ భగవతీ చింతామణీ శ్యామలా
దేవీ వశ్యముఖీ సమాహ్వయములన్ దీప్యన్మహామంత్రయం
త్రావిర్భూత నిజాంశలాశ్రితులకిష్టైశ్వర్యముల్ చేయఁ జి
ద్భావాకారత నొప్పు శాంభవి నను బ్రజ్ఞాన్వితుం జేయుతన్ 5

చ. రవరమణీయకీరశుకరంబు నభీష్టఫలోదయంబు మా
ర్దవసుమగంధయుక్తము సుధాసమవర్ణముగల్గి వర్ణనీ
యవిబుధలోకకల్పతరువై తగుపద్మజురాణి వర్తనో
త్సవము వహించుఁగాత నిరతంబునుమద్రసనాంచలంబునన్. 6

ఉ. అంబుజగర్భవిష్టరవరాదులచేత సపర్యలందు హే
రంబుఁ గృపాకలంబు మునిరాణ్ణికురుంబమనోంబుజాలరో
లంబు దరస్మితాననకరాజితశారదచంద్రబింబు భూ
షాంబరరుగ్విడంబు విజితారికదంబు భజింతు విద్యకై 7

మ. దినరాత్తేజులఁ గాళిదాసు భవభూతిన్ దండి బాణున్ మయూ
రుని శ్రీహర్షుని సోము భారవిని జోరున్నన్నపన్ దిక్కశ
ర్మను శ్రీనాథుని సోము భీమకవి నెఱ్ఱాప్రెగ్గడన్ భాస్కరున్
వినుతింతున్ హరిభక్తినిష్ఠుల మహావిద్వత్కవిశ్రేష్ఠులన్ 8

చ. చతురకవిత్వతత్త్వపటుసంపద యొక్కరి సొమ్ముగాదు భా
రతిదయ సౌధవార్ధికవిరాజుల మానసముల్ ఘటంబు లా
యతము కొలంది లబ్ధమగు నయ్యమృతం బటుగాఁ దలంచి య
ద్యతన కవీంద్రులార కృప దప్పక మత్కృతి నాదరింపుఁడీ. 9

తే. కాళిదాసాదులకునైనఁ గలవుతప్పు
లనిరి పెద్దలు మాదృశులనఁగ నెంత
తప్పు గల్గిన దిద్దుఁడీ యొప్పుగాను
బాలునకు బుద్ధి నేర్పినభంగి గవులు. 10

తే. భగవదర్పితకావ్యంబునట్టి నెరసు, లున్న దూషింప వలదు మాయన్నలార
ఘనకిరీటంబు ధరియించుకొనిన తలకు, సుళ్లలెక్కలు వెట్టుట చొప్పుగాదు. 11

చ. సుకవుల సూక్తులందు సరసుల్ నెరసుల్ వెదుకంగబోరు మ
క్షికవితతుల్ వ్రణంబు పరికించుగతిం గొదవల్ గణించుటల్
కుకవుల నైజబుద్ధి తెరలో కథ చొప్పున బొమ్మలాడఁగా
నొకకడ హాస్యపుం బ్రతిమ లుండవె పెక్కులు వెక్కిరించుచున్. 12

వ. అని యిట్లు ప్రధానదేవతానమస్కరణంబును బురాతనాద్యతనసుకవిపురస్కరణం
బును గుకవితిరస్కరణంబును గావించి యనంతరంబ 13

సీ. శ్రీమంగళాద్రి లక్ష్మీనృసింహుల కటాక్షాంచలామృతవృష్టి నంకురించి
సంగీతసాహిత్యసరససౌష్ఠవయుక్తి శాఖోపశాఖలఁ జాలఁ బ్రబలి

రసికరాజన్యముఖ్యసమాజబహుమానసతతవసంతాభిరతిఁ జిగిర్చి
దైవనామాంకిత స్తవమనోహరభావపదవాక్యసుమములఁ బరిమళించి
యభినవస్థితిఁ బెంపొందు నస్మదీయ, భాగధేయసారస్వతపారిజాత
తరువునకుఁ దగు సత్ఫలోదయము గాఁగ, సముచితంబుగ నొక ప్రబంధమురచింతు.

క. వసువులకు మేర యెయ్యది, చదివినమాత్రంబె చాలు సరసవచస్సం
పదఁ దానేర్చిన కొలఁదిని, యుదనఁ గవితఁ జెప్పి వారికి నర్పింపఁ దగున్　　15

మ. అతి దాక్షిణ్యుఁ డతండు పూర్వకవికావ్యప్రౌఢ వాచారసో
న్నతులం దేలినఁ దేలుఁగాక యెపుడున్ నావంటికించిద్గుచేఁ
గృతి విశ్వాస మెఱింగి చేకొనియెడున్ శృంగారవద్వల్లవీ
రతులం జొక్కియుఁ గుబ్జమేను వగమీఱన్ దీర్చి చేపట్టఁడే　　16

క. భగవంతుని సద్గుణములు, పొగడు వివేకంబె తమ కపూర్వైశ్వర్యం
బగుట నరస్తుతి సేయరు, జగతిన్ సత్కవులు తుచ్ఛసంపదకొఱకై　　17

మ. హరినామాంకితకావ్య మెట్టిదయిన న్నాంసమై సజ్జనా
దరణీయం బగుఁబుష్పమాలికలలో దారంబు చందంబునన్
నరనామాంకిత మైనకావ్యము రసోన్నత్యర్థ మయ్యు న్నిరా
కరణంబై చను హీనజాతిపురుషుం గైకొన్న వేశ్యంబలెన్　　15

చ. కృతులు నిజాంకితంబు లొనరించిన నిష్టధనంబు లిచ్చి స
న్నుతిఁ బ్రభువుల్ కవీశ్వరుల మన్ననసేయుట కీర్తిఁగోరి ని
శ్చితమతి దేవతాస్తుతియె సేయుకవీంద్రుల నాదరించి స
త్కృతి యొనరించు సత్ప్రభుని కీర్తికిఁ గీర్తి ఘటింపకుండునే　　19

వ. అని తలంచి యొక్కనాఁటిరాత్రియందు నాయిష్టదైవం బైన శ్రీమంగళాచలనృ
సింహదేవు దేవాలయంబునకుం జని వివిధమణిగణవిరాజితంబును, ప్రదీప్తహాటక
మయంబునునై నయనారవిందంబులకు నూతనంబైన యానందవికాసంబు సంపా
దించుచున్నగోపురప్రాకారశిఖరగర్భగృహాంతరాళికాముఖమండపప్రభాసౌభాగ్యం
బులవలోకించి యాశ్చర్యంబునొందుచుఁ బ్రదక్షిణంబులుచేసి స్వామిదర్శనంబు
సేయుచు నుత్సాహంబున నంతర్గృహంబున కరిగి యంగు.　　20

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబము వంటి మోమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్త
నంకపీఠమున సుఖాసీనయై యున్న కమలానివాసవిభ్రమ మెసంగ
శంఖచక్రగదాబ్జసంశోభితములైన బాహాచతుష్టయప్రభలు నిగుడ
గ్రైవేయమకుటకంకణకుండలాంగదహారావళులు మేన నందగింప
బాలికాహస్తపంకజాలోలచారు, చామరానిలమోదితస్వాంతుఁ డగుచు
దివ్యసింహాసనంబునఁ దేజరిల్లు, మోహనాకారు నరసింహమూర్తిఁ గంటి　　21

క. కని సాష్టాంగముగా నం, దనములు గావించి లేచి తత్స్వామిప్యం
బున నిలిచి కొలిచియుండఁగ, ననుఁ జల్లనిచూడ్కిఁ జూచి నయమునఁ బలికెన్.

క. బాల్యమందె నీకు ద, యాళుఁడనై యొసఁగితిన్ మదర్పితకవితా
ఖేలనమును మద్భజనా, శీలంబును దృఢముగాఁగఁ జేసితి వత్సా 23

క. అనిరుద్ధచరిత్రముఁ జ, క్కనిముచ్చట విస్తరించి కవిఁగని ప్రబంధం
బొనరింపుము శ్రేయోవ, ర్ధనమగు మాపైని నంకితంబు సేయుఁ దగన్ 24

వ. అని పలికినఁ బరమానందభరితహృదయుండనై తద్వచనంబు మహాప్రసాదంబుగా నంగీకరించుకొని యిట్లంటి 25

ఉ. ఓకమలామనోరమణ యో పరమేశ్వర యో జగత్పతీ
యో కరిరాజదైన్యహర యో శరణాగతవజ్రపంజరా
యో కరుణారసామృతపయోధి పునర్జననంబుమాన్పి సౌ
ఖ్యాకరమైనసత్పదము నందఁగఁ జేసి కృతార్థుఁ జేయుమీ 26

వ. అని పునఃపునఃప్రణామంబులు చేసి వీడుకొని యంతనుండి మరలి గృహంబునకు వచ్చితి నని యాదృశంబైన స్వప్నంబుఁ గాంచి మేల్కాంచి యపరిమితప్రమోదరసమగ్నాంతరంగుండనై కొంతదడవు తదీయ దివ్యమంగళవిగ్రహంబు భావించుచుండితి నివ్విధంబునఁ దదనుగ్రహంబు వడసినవాఁడనై యేతత్ప్రబంధరచనాక్రమంబునకు నుపక్రమించి మద్వంశప్రకారంబు వర్ణించెద 27

సీ. శుభకరాపస్తంబ సూత్రుండు కౌండిన్య గోత్రుండు నార్వేలకుల పవిత్రుఁ
డగు బసవన మంత్రి కమరప్పయమ్మన పెద్దన యెల్లప్ప ప్రియసుతనూజు
లాకుమారచతుష్టయంబులో ముమ్మనామాత్యుండు సత్కీర్తియుండనుండు
తత్తనూజాతుఁ డుత్తమధర్మశీలుండు నిర్మలచరితుండు నిమ్మనాఖ్యుఁ
డతని నిజసాధ్వి యగుకొండమాంబగర్భ, మందు జనియించె నిరవద్యవిద్యాధనుండు
హరిహరధ్యానసేవాపరాయణుండు, మహితగుణశాలి యబ్బయామాత్యమౌళి 28

ఉ. నిండుమనంబు సత్యమును నీతియు శాంతముగల్గి కీర్తిసం
తుండయి భోగభాగ్యములతోఁ జెలువొందుచుఁ గొండవీటి భూ
మండల నాయకుల్ మిగుల మన్ననసేయఁగఁ బెంపుమీరె నా స
త్పండితుఁ డబ్బమంత్రి కనుపర్తిపురాన్వయ వార్ధిపూర్ణచం
ద్రుం డని లోకులందఱు నెఱుంగుటలున్ నుతిసేయ నేటికిన్ 29

తే. అగ్నిహోత్రుని గేహిని యైనపుణ్య, వతికి లక్ష్మాంబ కుదయించె సుతయుగంబు
మహితగుణశాలి రాయన మంత్రివరుఁడు, నిరుపమగుణోజ్జ్వలుం డగునిమ్మఘనుఁడు.

క. ధనినిధిరాయనమంత్రికి, మానవతీమణికి నరసమాంబకు జననం
బైనారమిరువురమె యో, గానంగుఁడు నబ్బనార్యుఁ డనదగుసేనున్. 31

క. నరసింహపాదభక్తుఁడ, నరసింహకృపాప్రసాదనయలబ్ధమతిన్
నరసింహార్పితహృదయుఁడ, నరసింహునికరుణఁ జాలనమ్మినవాఁడన్. 32

వ. ఇట్టి నాచేత విరచనీయంబగు నేతత్ప్రబంధ సామ్రాజ్యంబునకు మూర్ధాభిషిక్తుండగు మహానుభావుని ప్రభావంబు వర్ణించెద 33

సీ. శ్రీవైష్ణవాలయశ్రేణులందుఁ జెలంగు ద్రావిడగ్రంథనాదములవలన
నరమహీసురయజ్ఞవాటికాంతరములఁ గొమగారుహోమధూమములవలన
విపణివీధులయందు వినిహితంబైనట్టి ఘనధాన్యముఖపదార్థములవలన
నేలాలవంగతాంబూలవల్లీచందనముఖశోభితవనాంతములవలనఁ
గమలకైరవకల్హారకలితములై, విమలజలసాంద్రకాసారవితతివలన
భాసురంబగులక్ష్మీనివాసమగుచు, దివ్యతిరుపతిమంగళప్రస్థంబు 34

క. తిరుపతులునూటయెనిమిది, పురుషోత్తమశేషశైలములు మొదలుగ నా
తిరుపతులలోన మంగళ, గిరి విష్ణునిజస్థలంబు కేవలమరయన్ 35

మ. జగదానందకరంబు మోక్షపదవీసోపానమార్గంబు యో
గిగణాకర్ణ్యగుహాంతరంబు శిఖరక్రీడావిలోలాప్సరో
మృగనేత్రాసుకరాంగుళీచలితతంత్రీవాతవీణారవా
నుగుణాంచత్పికనాదమద్రి చెలువొందున్ మంగళాఖ్యతన్ ?6

ఉ. ఆమహనీయశైలశిఖరాగ్రమునం గునృసింహమూర్తి తే
జోమయదివ్యవక్త్రమున శోభిలుచున్ నిజభక్తకోటి శ్ర
ద్ధామతిఁ జేయుపానకముఁ దానెలమిన్ సగమారగించి త
త్కామితముల్ ఫలింపఁగ సగంబుఁ దగన్ దయసేయునారికిన్ 37

చ. గిరిదిగువన్ వినూత్నమణికీలితమండపమధ్యభాగభా
సురతరపీఠమందునతిసుందరమూర్తిధరించి యిందిరా
తరుణియుఁ దానునుండు నిరతంబు నృసింహుఁడు దివ్యహారనూ
పురకటకాంగుళీయకవిభూషణపుంజవిరాజమానుఁడై 3?

తే. ఇట్టిమంగళగిరియందు నెగువదిగువ, తిరుపతుల నంటి మధ్యప్రదేశమంగ
శంకరుఁడు సర్వమంగళాసహితుఁడగుచు, నుండు నెప్పుడు సహవాసయోగ్యుఁడగుచు.

సీ. కల్యాణసరసిలోఁ గదిసిమజ్జనమాడి ధౌతవస్త్రంబులందముగఁ దాల్చి
కుధరాగ్రమెక్కి మార్గ్కొండలక్ష్మిభజించి నరసింహునకువందనములు చేసి
మిరియంబు లేలకుల్ మెదిపిచక్కెరతోడఁ గలిపితియ్యనిపానకములు చేసి
స్వామికర్పించి శేషంబైనసగమును భక్తులకెల్లనుబంచిపెట్టి
నగముదిగివచ్చి శివదర్శనంబు చేసి, దిగువనరసింహునిందిరాదేవిఁ గొలిచి
భోగమోక్షంబులనుభవింపుదురు జనులు, సత్యమిదిమంగళాచలస్థలమునందు 40

సీ. వేంకటాచలమున వేసటనొందక వడలుభుజింపఁగాఁబొడముదప్పి
శ్రీరంగమున నాసతీఅంగఁబొంగళ్లు భోజనం బొనరింపఁబొడముదప్పి
కాంచీపురంబులోఁ గాంక్షతో ద్దినిఁజేరి యిడ్డెనల్ భక్షింపనెసఁగుదప్పి
యళిగిరిస్థలమున నాపోఁవగాదోసె లారగించినఁబుట్టినట్టిదప్పి
యర్చకస్తోమహస్తశంఖాగ్రముక్త, లలితగుడజలధారాఘుళంఘుళాయ
మానపానీయమహిమచేనఁణచికొనుచు, జలజనాభుండుమంగళాచలమునందు. 41

ఉ. ముంగిటికల్పభూరుహము మూలధనంబు నివేశనంబులో
బంగరువాన చేతికగపడ్డతలంపులమానికంబుముం
గొంగుపసిండి భక్తులకుఁ గోర్కులపంట జగంబులందు మా
మంగళశైలనృసింహసమం బగుదైవము లేదు చూడఁగన్ 42

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈదృగ్విధకల్యాణగు, ణోదారప్రాభవునకునుద్యల్లీలా
సాదరకటాక్షవీక్షా, పాదితవిబుధేంద్రకమలభవవిభవునకున్. 43

క. అతులితమతియుతనుతగుణ, యతికృతసుధ్యానగతనిరాకారునకున్
శ్రితకమలాసితకమలా, యతవిమలాంబకసుఖప్రదాకారునకున్ 44

క. భూషాలంకారునకును, దోషాటఘటచ్ఛటామదోత్కటగజహృ
ద్భీషణకంఠీరవగళ, ఘోషితకృతిపాంచజన్యఘూంకారునకున్ 45

క. మందారకుందచందన, మందస్మితసుందరైకమందిరనయనా
నందవదనారవిందున, కుందామరసోద్భవాస్యకుముదేందునకున్ 46

క. పరసుగుణభక్తజనకృత, సరసగుణాంభోర్ధపానసౌఖ్యనవశుభా
కరమంగళాచలస్థల, నరసింహాఖ్యునకుసద్గుణశ్లాఘ్యునకున్. 47

కథాప్రారంభము.

వ. అంకితంబుగా నేరచియింపంబూనిన యనిరుద్ధచరిత్రంబునకుఁ గథాప్రకారం బెట్టి దనిన భగవత్కథాసుధానుభవకుతూహలసాంద్రులగు శౌనకప్రముఖమునీంద్రులు సకల పురాణేతిహాసప్రసంగవచనచాతురీవిఖ్యాతుండగు సూతునిం గనుంగొని యిట్లనిరి.

చ. జలజభవాభవప్రముఖసంస్తవనీయవిశేషవిష్ణుని
ర్మలగుణకీర్తనామృతము మాకు కర్ణరసాయనంబుగాఁ
బలుమఱు నీవు దెల్పుటకుఁ బాత్రులమైతిమి పూర్వపుణ్యముల్
ఫలితమునొందెనీపలనధన్యగుణాగ్రణి రౌమహర్షణీ 49

క. అనిరుద్ధునిచారిత్రము, వినుటకు మాహృదయములు వేడుకపడె మెన్
వినుపింపుసవిస్తరముగ, వినుతబుధవ్రాతసూతవినయోపేతా. 50

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుల కతం డిట్లనియె 51

క. మీరడిగినసత్కథ వినఁ, గోరి పరిక్షిన్నృపాలకుంజరుఁ డడుగన్
ధీరుఁడు శుకయోగి సవి, స్తారంబుగఁ దెలుపఁదలఁచి తా నిట్లనియెన్. 52

సీ. ప్రాకారగోపురప్రాసాదహర్మ్యాగ్రప్రభాచుంబితగగనతలము
సంతతఫలపుష్పసాంద్రనానావిధోర్వీరుహాకలితశృంగారవనము
చంద్రకాంతోపలసోపానకలితశోభితజలపూర్ణవాపీవ్రజంబు
సరససౌందర్యలక్షణలక్షితాకారభామినీపురుషసౌభాగ్యకరము

తే. గంధసింధురసైంధవబంధురంబు, సారసారససరసకాసారవిసర
మంజుజలనిధిపరిఖాసమావృతంబు, పుణ్యనిలయంబు ద్వారకాపురవరంబు 53

ఉ. లోకములన్నియుం దనకులోనుగనుండెఁగఁదన్నులోనుగాఁ
బైకొనెఁజక్రవాళమనిపావకసన్నిధిఁదాఁదసంబు ర
త్నాకరమాననగ్గిరితదావరణావృతిఁ జేసినిల్పెనో
కాకయజాండుచుట్టుననఁగాఁదగునద్ధి యుగ ప్రాపమై 54

మ. అల్లసుధాపయోధిపపురంతరమా ననణాబ్ధియాంక హ్మా
ద్వల్లభురాజధానియగుద్వారక నోసుఖియించ చుండు సం
పల్లలితాంగియొప్పుడును బాయక పుట్టినయిల్లు న త్తినా
రిల్లును నేకదేశమగునింతులవేడ్క సంగొ అంతయే. 55

మ. అలకాన్నత్యపురీపరాపరణరేఖాగ్రప్రదేశంబులం
గలయన్ గొమ్మసందులేర్పఱిచి మార్గశ్రేణిఁగల్పించుటన్
నలినీకైరవిణీమనోహరులయానంబుల్ నిరోధంబుతే
కలఘుస్ఫూర్తిఁదదంతరంబులఁబోసంగన్ నిర్గమించుంగదా 59

క. అగణితతారాగణచయ, గగనాంతము నిశలఁ దనరు ఘనలీలఁ బురిన్
దగఁగోటకొనలఁగట్టిన, పగజిగిముత్యములచందువా చందమునన్. 57

సీ. సహచరీశంకాప్రసక్తామరీహూయమానకర్బురపుత్రికానుతములు
ఇనవాహహేషాప్రహేళితప్రతిబింబధారణతోరణదర్పణములు
సామంతభిభ్రాంతిసల్లాపకృత్తారకామిళద్వప్రముక్తాఫలములు
దైవతపారావతప్రతిస్వనసంభ్రమప్రదవిటవిటీమణితరవము

తే. లంబుజకదంబశాలిప్రతిబింబమస్య, హరిణకలితశుహనాతృణాంకురాయి
తస్ఫురద్ద్వారుడోపలాతతవితర్ది, యూథములసౌధముఁ పురినొప్పుమీఱు 58

చ. ఉదయనగేంద్రమెక్కి యినుఁడున్నతమైగగనంబుఁదాఁకు ద
త్పదమలహర్మ్యముల్గనిరథంబున కడ్డమునిల్చునంచుఁదా

మఱిఁదలపోసి తిన్ననగు మార్గము నంజనుఁడంతకంతకున్
జదలను నిక్కియున్నఁ గమసందిగిపోవుచునుండు నిచ్చలున్ 59

మ పగలున్ రేయిసమప్రకాశతనుజీనంజీనబంధుండు సోం
పగుము త్తెంబులచేరుచుక్కఁ గమియున్ వ్యాజంబునన్ జేరు చు
క్కగుమింగూడియనేకరూపములతోఁ గన్పట్టె నానొప్పగున్
నగరీహేమశిరోగృహాగ్రవిహరన్నారీముఖాంభోజముల్ 60

ఉ నిర్మలభర్మరత్నమయనిర్మితవిస్ఫుటహర్మ్యసంచయాం
తర్మదనాహవశ్రమగతప్రమదారమణచ్ఛటాతనూ
ఘర్మనివారియై వినుతిఁ గాంచును పాంతనిలింపనిమ్నగా
హర్మ్యఖపద్మగంధవిభవానుభవాంచితగంధవాహముల్ 61

తే మీఁదనున్నట్టికుంభసింహాదికములు, తారకామండలంబునఁ దగిలియుండఁ
జంద్రబింబంబునంటెనా సౌధచయములు, సురపురముమీఁదఁదనరుగోపురవిభాతి. 62

సీ అతనిజనస్థానమగు విష్ణునాభికి నూర్ధ్వమౌముఖమున నుదయమైరి
అతఁడు నల్మోగముల నభ్యసించినయట్టి చదువేకముఖమునఁ జగువుకొనిరి
అతనిరాజసగుణస్థితికంటె నుత్తమంబగు సాత్వికమున శుద్ధాత్ములైరి
అతఁడు మున్ జిరతపోగతిఁగన్నహరినిభావితభక్తిపరదుఁగావించుకొనిరి

తే పెద్దపిన్నతనంబురూపించుకొనిన, యధికయనవచ్చు హంసవాహనునికంటె
సకలసౌజన్యగుణసుధాసారనిధులు, భూసురేంద్రులు గలరు తత్పురమునందు. 63

సీ సముదీర్ణచంద్రహాసకళావినోదముల్ ముఖములందును రణోన్ముఖములందు
ధర్మగుణానుసంధానతాచతురతల్ శయములందును హృదాశయములందు
బుధగురుచక్రావనధురీణచిహ్నంబు లాఖ్యలందు నిజాన్వయాఖ్యలందుఁ
బ్రకటపంచాననప్రక్రియావిభవముల్ భుజములందు విక్రమార్భటులయందు

తే వెలయ వెలయుదురనివార్యవీర్యశౌర్య, ధైర్యగాంభీర్యసముచితౌదార్యతుర్య
ధుర్యులైనట్టి బాహుజవర్యులెపుడు, సిరులఁ జెలువొందు నప్పురవరమునందు 64

సీ తనలోనిరత్నసంతతులర్థిఁ గతి నేలు పఱచుకోఁ జేనిసాగరుఁడు సాటి
తనమూలధనముకుఁదగినలాభము గూర్చుకొనెనే నిధననాయకుండు సాటి
తనకున్నబంగారమును పక్కఁ బెట్టికియ్యఁ జాలినఁ గాంచనాచలము సాటి
తనమహత్త్వము శకునెన్నరైనభోగానుభవము నందెనేనిఁ గల్పకము సాటి

తే గానియితరులు తాదృశుల్ గారనంగ, నర్థసంపదతో డవిఖ్యాతసుకృత
సంపదలనంతములు గాఁగ సంగ్రహించు, వైశ్యులుందురప్పురవరమునందు. 65

సీ జన్మస్థలంబు నిర్జరశిఖాకుసుమగంధావాసితంబైనహరిపదంబు
పైదోడు ప్రకటధూర్జటిజటామకుటరంగదభంగనిజభంగ గగనగంగ

ప్రారంభమఖిలవర్ణాశ్రమజనతిర్యగాదిజీవన మైనహాలికంబు
స్వాచారమిష్టకామ్యార్థసిద్ధిద మైనయనిరుద్ధమూర్తియభ్యర్చనంబు
బుద్ధిబ్రాహ్మణభక్తియుభూతిదయయు, శాంతమునుగల్గిచెలువొందుసత్పథంబు
గాఁగసౌజన్యశీలురై కలిమిబలిమిఁ, గలిగిసుఖియింపుదురుశూద్రకులజులెందు. 66

సీ. రంజితాధరసుధారససమేతంబులై ముఖచంద్రబింబముల్ ముద్దుగులుక
నవతంసకుసుమతారావళీయుతములై కచభారతమసముల్ గరిమఁజూపఁ
గమనీయమణిమాలికారుచిరాంచితములై కుచకుంభశైలముల్ కొమరుమిగులఁ
గంకణేంద్రోపలాంకమిళిందచణములై పాణిపద్మంబులుపరిఢవిల్లఁ
గలితమోహనరూపరేఖావిలాస, విభ్రమంబులుజగమెల్లవినుతిసేయ
నతులగతివారశృంగారవతులువేన, వేలువిహరింతురెప్పుడువవ్వీటియందు 67

సీ. పలువరుసలకుందములఁజూడఁబ్రియమయ్యె వెలయింపుసొంపునఁబలుకఁగదవె
నగఁజూపునల్లగల్వలవినోదముతానె వలపుముంచెనవ్వారిగాఁగ
మేలుచేఁదమ్మిక్రొమ్మిన్నలుగుల్కెడుమూరిచిదయసేయుపేరుగాఁగఁ
బెంపొందెనాసనంపెఁగనిగన్నిగలచే ముద్దియువేఁడెదమొగినొసంగు
మనుచునమ్ముదంబుననంటిపలుక, జాణలపచశ్చమత్కృతిసరణిఁదెలిసి
తెలివిఁజిలునవ్వులోలయుంగనలరియుంటు, లమ్ముగురుపుష్పలావికలప్పురమున. 68

మ. పటుదంతప్రచురప్రభాప్రకటశంపాజాలముల్ ఘీంకృతా
ర్భటగర్జారవముల్ సమగ్రమదధారాసారవర్షంబులు
త్కటధాటిన్ నటియింపభూవిహరణోద్యత్ప్రావృషేణ్యంబు శ్రీ
త్వటిమన్ దత్పుటభేదనద్విరదయూథంబొప్పుసక్రోధమై 69

మ. పురసీమన్ బురుషోత్తమానువహనస్ఫూర్తిన్ విడంబించుమన్
సిరికిన్ మూలములై సుజీవనకరాస్నిగ్ధంబులై సుందర
స్ఫురితావర్తములై విలాఘుతివనొప్పున్ వాహినిసంగతిన్
దిరమైసార్థకనామధేయగుణభాతిన్ సైంధవవ్రాతముల్. 70

చ. అలఘునిజధ్వజాంచితపటాంచలజాతసమీరవారితా
మలగగనస్థలీయుతవిమానవిహారినిలింపదంపతీ
సులలితపంచబాణరససంజలితోరుపరిశ్రమంబులై
యలరుఁబురిన్ శతాంగములుదగ్రవిరోధిచమూవిభంగముల్. 71

ఉ. బాహుబలోద్ధతుల్ సమరభాగనటద్రిపుచాతురంగిక
వ్యూహవిభేదనక్రమసముజ్జ్వలవిక్రమవిస్ఫురన్మహో
త్సాహసికుల్ ధనుఃప్రముఖసాధనధారణకౌశలుల్ సము
త్సాహరసాకృతుల్ సుభటసంఘము లప్పురమందసంఖ్యముల్ 72

వ. మఱియు నన్నగరీలలామంబు వైకుంఠపురంబునుంబోలె నాగనగరంబువిధంబున ననం
తకళ్యాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబుతెఱంగున సుకవికల్పితప్రబంధంబుచా
డ్పునఁ గలితకవిరాజవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబుపోలికఁ గుసుమితద్రుమంబులీల వి
రాజమానసాగరంబై, యలకాపురంబుభాతి జలజాకరంబురీతిఁ బద్మాలంకృతంబై, య
ధ్యయనవిద్యావిశేషంబుకైవడి సంగీతరత్నాకరంబుచెలువున వర్ణక్రమప్రశస్తంబై,
రామాయణకావ్యంబుగతి భార్గవాంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రకా
శంబయ్యును గువలయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై,
హరివిహారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధానువిరాజితంబయ్యును సమస్తగో
త్రప్రచారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గోటారును,
సౌభాగ్యంబులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకు నాలవాలంబును, సారస్యంబులకుఁ
గాణాచియు, సంతోషంబునకు నాటపట్టునునై వసుంధరాసుందరీలలాటతటసంఘ
టితముక్తాలలామంబుపోలికఁ జతుర్ముఖనిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు 72

ఉ. ఆపురలక్ష్మికిన్ రమణుఁడై విలసిల్లుచునుండు బ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణమానుషవిలాసుఁడు కీర్తిగృహాంతదృశ్యని
క్షేపమురూపమోహనవశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
ద్దీపితకీర్తిశాలి వసుదేవతనూజుఁడు కృష్ణుఁడున్నతిన్ 73

సీ. వరలీల దేవకీవసుదేవులకుఁ బుట్టి నందయశోదలయున్నతిఁ బెనుపఁ
బెరిగి దైత్యులఁ బెక్కండ్ర వధియించి యమునానదీతీరమందునుంద
బృందావనక్రీడఁ బెంపొందఁ గోవులఁ బాలించి మురళీవిలోలుఁ డగుచు
పల్లవకాంతల వలపించుచు రమించి భక్తజనావనప్రౌఢి మెఱసి
రుక్మిణీసత్యలాదిగా రూపవతులఁ, జాలఁ బెండ్లాడి సంసారసౌఖ్యనిరతి
నెలమిఁ ద్రిభువనసామ్రాజ్య మేలుచుండెఁ, గృష్ణుఁ డంచితకీర్తివర్ధిష్ణుఁ డగుచు 74

మ. హరికిన్ రుక్మిణికిన్ దనూభవుఁడు మీనాంకుండు లోకైకసుం
దరలీలాసుకుమారమూర్తి రతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతపానకేళిరతుఁ డుద్యద్విక్రమాటోపశం
బరసంహారుఁడు దాత్తకీర్తి నమరున్ బ్రద్యుమ్ననామాంకుఁడై. 76

ఉ. ఆరతివల్లభుండు శుభాంగి యనందగు రుక్మికూఁతునం
భోరుహనేత్రఁ గూడి యలభూమిఁ గైనకుమారుఁ గాంచె శృం
గారరసంబు విగ్రహముగా నొనరించినమాడ్కి నొప్పునొ
య్యారము వానిభాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షితాంగునిన్ 77

క. అనిరుద్ధనామధేయుం, డనిరుద్ధవిముఖ్యులితని నరివీరులు దా
యనిరుద్ధతులన్ జేసెగి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాఢ్యుం డగుటన్ 78

వ. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానసూచనాసమర్థుండు గాఁగలవాఁడని బ్రహ్మనూనామకుండును, ఋశ్యమృగచిహ్నితకేతుండు గాఁగలుగుటం జేసి ఋశ్యకేతుండు ననని గురుజనంబులు నామనిర్దేశంబు చేసి రక్కుమారుండు శరత్సమయశుక్లపక్షసుధాకరుచందంబున నహరహఃప్రవర్ధమానుండై క్రమంబున జననీజనకమనోరథసాఫల్యంబైన బాల్యంబును స్వబంధుజననయనానందశరీరసుకుమారంబైన కౌమారంబును నతిక్రమించినయనంతరంబ

సీ. ముఖచంద్రమండలంబునకు నూనూఁగుమీసపుఁజాలు సహజలాంఛనము గాఁగ
నమరువక్షశ్శిలకవాటమునకు నేవళంబులు సుందనపుఁ దీఁగెమోడి గాఁగఁ
జెక్కుటద్దములకుఁ జెలువంబు మీఱిన నిఱునవ్వు తేఁటక్రొంజికిలి గాఁగ
సరసమౌకచసంఘ గలదంబునకు నవతింక దీధితతటిద్వల్లి గాఁగ
తే. నలజయంతుని చందంబు నలుని సొబగుఁ, జందురుని మేలుఁ గందర్పు చక్కఁదనముఁ
దనకు సరిసేయఁదగిన సౌందర్యమహిమ, నతఁడు చెలువారె నవయౌవనాగమమున. 80

సీ. కను మెఱుంగులు తళుక్కున నేమఱించు చూపులకు గుండియలు జల్లుజలు మనంగి
నగుఁబగా నాభిముఖ్యము నొందు మోముకు వాలుకన్నవలు దక్కొలుపడఁగ
జెలికాండ్రతో నాడు పలుకుల చేపిన లాగివశ్యమంత్రప్రయోగమందఁ
బ్రతిలేని రూపసంపదఁ జిక్కి తలఁపులు సుడివడ్డగతిఁ జుట్టి చుట్టి తిరుగ
తే. నందు గొనరాని ప్రాపింపం డైన యతని, బ్రభుత చేనూర్పులూష్మ దీర్ఘతవహింపఁ
గొలువునకు వచ్చు వారకన్యలకయోగ, విరహము నవించెఁ దర్పవిభ్రమంబు 81

తే. వాలుఁజూపుల చేతని వాళులొసఁగి, ప్రమదజలములనర్ఘ్యదానములొనర్చి
యొలము భావంబు లుపహారముగఁ జేసి, వనితలు భజింతురిట్లు దైవముగ నతని 82

మ. తరుణుల్ వానివిలాససంపదకు నాంతర్యంబునం జొక్కి తత్
త్పరిరంభానుభవంబుఁ గోరుచు విధాతా పీనిమజ్జీవితే
శ్వరుగా నేటికిఁ జేయవైతనుచు మఱ్ఱసంతాపముం జెంగును
స్సురగాడ్పుల్ విధికంగ దాహమొదవించు మఱ్ఱమందు వేసంగియై. 83

ఉ. బింబము మోవిసంప్రతిబింబము కంఠము తారకాధిరా
డ్బింబము మోము సన్ముకురబింబము లాదరహాసపుంగపో
లంబులు యక్షనందనకళానిధిముఖ్యులఁ జూతుమేకదా
శంబరవైరినందనుని సామ్యముగా వచియింపఁ బోలునే 84

ఉ. సాహసధైర్యబాహుబలసంపదచేఁ జెలువొంది హాహానా
రోహణహేతిధారణనియోగఁదనర్చినచో విభూతిశో
భాహిగతిం జెలంగి జగదాదరణీయగుణాభిరాముఁడై
యాహరిపౌత్రుఁడొప్పెఁదనయభ్యుదయంబు సదాభివృద్ధిగాన్. 85

వ. అంత. 86

చ అతనికి మేనమామసుతయై తగు రుక్మినృపాలపౌత్రి యం
చితసుమకోమలాంగి సరసీరుహపత్త్రవిశాలనేత్ర ని
ర్జితకలహంసయాన మదసింధురకుంభసమానవ [illegible]లో
న్నతకుచ రుక్మలోచన యనంగ ననంగశరోపమాన యై. 87

గీ బంధుజీవమయ్యె బంధుజీవంబు [illegible] యయ్యె
దమ్ములయ్యె నమ్మదమ్ములుగ నకొమ్మ. [illegible] యయ్యె 88

సీ కట్టెఁడి నగవు జేకట్లపలోన వెయ్యి [illegible] సభాపంబులై విద్రుమములు
ప్రత్యహంబు [illegible] మయ్యెను దామసప్రకాశలిమనక్షత్రగణము
పగలు మించు [illegible] విదేశ[illegible]తంబులయ్యె రాజావమాన [illegible] కులము
కాఁక వెచ్చు కతుదిలోఁ [illegible] పూలు మాఱుఁ బ్రహారంబులఁ జెందెఁ బసిఁడి కమ్మి

తే రమణియ [illegible] నఖ స్తనాంగములతోడి, ప్రాతిపక్షిక మనని [illegible]
నట్టియా ర్వైరమున బలవంతుతోడి, సాటికిఁ జెవంగు [illegible] [illegible]లము గాడ 89

సీ శాతకుంభమునకుఁ జాంపేయమునకుఁ దానను గుణంబగుఁ గాంచనాంగి యనుట
కంజాతమునకును [illegible] రవంబునకుఁ బ్రియం [illegible] దంబు మహోత్పలాక్షి యనుట
శకోపలమునకు జల [illegible] ంబునకు నువినయో [illegible] ఘననీలవేణి యనుట
కలహంసమునకు శిఖావళింబునకు హితాల [illegible] మండ జయాన యనుట

తే యుభయభావంబులతిశయంబునికి సార్థ, కముగ నిట్లంట చతురలకల్పనాంశ
లంగుపలసినయట్లంబురనఁగ [illegible], వారికేమి [illegible] కవులు. 90

వ ఇవ్విధంబున నంబరిభూతిశయస్సమయయై యున్న రుక్మలోచనను వివాహంబు సేయ
నుద్యోగించి తత్ప్రపితామహుండైన భీష్మకనృపాలుండును దక్కినవారలును సు
హృజ్జనులతో నాలోచించుచు 91

ఉ ఈయలినీలకుంతలకు నీడును జోడును నైన నల్లభుం
డేయెడఁ గల్గునో యనుచు నెంతయు నక్కఱతో విచారముల్
సేయుచు నుండి బంధువులచే ననిరుద్ధని రూపసద్గుణ
శ్రీయుతుఁ గా నెఱింగి తమచిత్తములం బ్రమదంబు నిండఁగన్. 92

క ననరంటిన చూట్టితికం, బును గుణ [illegible] ముతాపము నువిద్యధనం
బును బ్రాయము గలిగినవరుఁ, డొనఁగూడుట కన్యభాగ్యయోగమునఁ గదా. 93

వ అని విచారించి ద్వారవతీపురంబునకుఁ దగువారలం బంపుచు 94

క శ్రీమత్సమస్తసద్గుణ, ధామాంచితకీర్తి నెన్నఁ దగు వసుదేవ
స్వామికి భీష్మకభూప, గ్రామణి తా మ్రొక్కి సేయఁగల విన్నపముల్. 95

క క్షేమంబిక్కడ మీపరి, ణామము వ్రాయంగవలయు నా పౌత్త్రుని పు
త్త్రీమణి నిరుక్మనయనా, కోమలి ననిరుద్ధునకును గూర్పఁగవలయున్ 9

వ. అనిశుభలేఖలంప విని హర్షముమాకు ననశ్యమంచుఁ గ్ర
క్కునఁ బ్రతిలేఖలంపియనుకూలపుణ్యలగ్నము నిశ్చయించిచ
య్యనబలకృష్ణముఖ్యులురయంబసుహృచ్చతురంగయుక్తులై
యనుపమవాద్యఘోషముదిగంతములందుఁ బ్రపూరితంబుగాన్ 97

సీ కుండినపురికి నేఁగుటయు వైదర్భులెదురేఁగి నివారలఁ దోడితెచ్చి
విడుదులవిడియించివివిధవస్తువ్రాతసామగ్రినంపించిసంభ్రమమున
లగ్న వేళకుమంగళస్నానయుతులైన పెండ్లికుమార్తెకుఁ బెండ్లికొడుకు
కెలమితో బాసికంబులుగట్టికంకణబంధముల్ గావించి ప్రాజ్ఞులైన
తే విప్రముఖ్యులఖండోక్త వేదరవము, చెలఁగనుచితప్రయోగముల్ సేయుచుండి
రపుడు తెరవట్టిచాటునకతివఁ దోడి, తెచ్చిరిసదాంగదధ్వనుల్చ్చుపడఁగ 98

చ విచికిలగంధియున్ విభుఁడు వేడుకతోఁ దెరరెండువైపులన్
రుచిరకటాక్షసంతతుల మెఱుంగులు నిండఁగ నిల్చిరయ్యెడన్
బ్రచురరతానురాగరసబంధురతంబెరచిరదూతిపా
ఱుచుహృదయాబ్జముల్ మొగి మెఱుంగని చుట్టతికంబు సేయఁగాన్. 99

క గ్రక్కునఁ జేరవాపుటయుఁద, శుక్కునవెలుఁగొందె మృగవిలోచనముఖస
మ్యక్కాంతి మెయిలుదొలఁగినఁ, జక్కఁగఁ జెలువొందుపూర్ణచంద్రుండనఁగన్

ఉ బంగరుపళ్లెరంబు నుగ్రాఢిగనించినముత్తియంబులు
ప్పొంగుమహాస్తయుగ్మములఁ బూర్ణముగాఁ బలుమాఱుముంచుచున్
రంగుగనొక్కరొక్కరిశిరంబుపయిం దలఁబ్రాలువోసిర
య్యంగిమురిపి నవ్యమణులై దిగుపాఱఁగనవ్వధూవరుల్ 101

క ఈవిధమున సుముహూర్తము, గావించి వివాహవేదికాస్థలమునకున్
రావించిరప్రశంసించుచు, హావాద్యధ్వనులు బహుళమై మొరయంగన్. 102

క చెలిపాదము చెలువుఁడుకర, జలజంబునఁ బట్టినడపె సప్తపదంబుల్
[illegible]లయిలున దీప్తి నాఁటికి, యలవడుననివారియైనయతివలునవ్వన్ 103

వ తదనంతరంబ ప్రధాన హోమాదికంబులైన వైదిక లౌకిక ప్రయోజనంబులు నడపె వివి
ధవిధభక్ష్యభోజ్యాదిపదార్థంబులు సకలజనసంతోషంబుగా భోజనోత్సవంబు గావించి
రందు 104

మ పరమాన్నంబులుఁ బిండివంటలును సూపంబుల్ గమాయించు పం
ష్ణగసంబుల్ మధురామ్లశాకములు బెల్లంబాజ్యమున్ దేనె క
ప్పురపుం దోయము మీఁగడల్ పెరుగులుప్పుంగాయలున్ మున్నుగాఁ
బరిపూర్ణంబుగ నారగించిరనువొప్పం బెండ్లివారందఱున్. 105

సీ చెలిపయోధరకుంభములు దాఁచుకొన నేల ఘనమయ్యెఁ దృష్ణ చేకొనఁగనిమ్ము
లతకూనమధురలీలాధరఫలరసంబులు చాల నభిలాషఁ బొడమఁ జేసె

నలివేణినిచేతి యతిరసరుచిరస జ్ఞానందమయ్యె నేమనఁగవచ్చు
రాకేందుముఖి వినుమాకారమంతచక్కని దెన్నఁడెఱుఁగమకన్నులాన
యనుచుబోజనసమయంబులందు భోజ్య, గర్భితములాడుసరసులకాంతలొల్లి
ననుభవింపుఁడు కొదవలేదనిసమర్త, యక్షులై బోనకత్తెలుభక్తులిడిరి 106

శా. తాంబూలంబులువారికేళకదళీ ద్రాక్షాదినానాఫలా
ఘంబుల్ చంపక మల్లికాదిసుమనఃకస్తూరికాగంధసా
రంబుల్ శర్కరలిక్షుఖండములువస్త్రంబుల్ సువర్ణంబునె
య్యంబేపారఁగఁబంచిపెట్టిరిజనంబానందముం బొందగాన్ 107

వ. ఇవ్విధంబున 108

భుజంగప్రయాతము

వివాహప్రయత్నంబువిధ్యుక్తరీతిన్, నివర్తించి ప్రౌఢాబ్జనేత్రల్ నిషేకో
త్సవారంభముం బ్రేమసంధిల్లఁజేయన్, నవోఢారతుల్ మోహనంబై చెలంగన్. 109

తే. గంధమాల్యాదివాసనల్ గ్రమ్ముకొనఁగఁ, దోడుకొనివచ్చిరప్పుడాతోయజాక్షి
సరసుఁడున్నట్టికేళికాసదనమునకు, బలిమిచే నేర్పుచేతను బద్ధముఖులు. 110

ఉ. ఎవ్వరికోసమీవగలకేమియుఁ గన్ బదమంచు నెచ్చెలుల్
నవ్వుచుఁ ద్రోచిపోవుటయు నాథుని చెంగటనిల్చియుండెఁ దా
నివ్వలనవ్వలన్ దొలఁగనియ్యక మన్మథుఁడానపెట్టి న
ట్లవ్వనజాక్షి సిగ్గుబరువానినరీతిశిరంబు వాంచుచున్ 111

ఉ. శయ్యను జేరఁదీసిపతి సారెకువేఁడఁగ నించుకైన మో
మియ్యక గుబ్బలంటుకొనవియ్యక నిష్ఠురతిన్ గమింపఁగా
నియ్యకయెంతసేసె నవలయింబినపిమ్మట సౌఖ్యదాయకం
బయ్యెను నారికేళఫలపాకముతోఁ గదకన్యకారతుల్ 112

తే. విభునిలమకంబుతో నిట్లు వెలఁదిసిగ్గు, పోరుపెల్లనువట్టియాస్వైరమయ్యెఁ
దుదినిలువలేక నొందులుదూతియుండెఁ, గానవబలాశ్రయమునభంగముఘటించు

వ. తదనంతరంబ 114

సీ. అధికప్రయత్నసంశిథిలనీవీబంధమభిముఖకుంచితాస్యాంబుజాతి
మాలస్యకరగృహీతాంచితకుచకుంభమనురాగరసనిగూఢాంతరంగ
మాయాసలబ్ధబాహాలతాపరిరంభమాకుంచితభ్రూయుగాభిరామ
మామోదబాష్పధారాపూరితాంబక మలఘుసీత్కారమోహననినాద

తే. మచిరసంభూతమదనతోయప్రవాహ, మవగతోష్ణాంగజాతఘర్మాంబుకళిక
ష్మపరవశజనితనిద్రాభిలాష, మగుచునయ్యెంతి ప్రథమసమాగమంబు. 115

క. ఆమోదంబొనరింపఁగ, నామోదము విరియుఁబోలె నైక్యస్థితితో
దామోదరపౌత్త్రుఁడును, బ్రేమోదయహృదయుఁడగుచుఁ బెనఁగెన్ రతులన్. 116

వ. తదనంతరంబ యాదవసమూహం బవ్వధూనికాయంబుం దోడ్కొని కతిపయప్రయాణంబుల ద్వారవతీపురంబునకుం జని యుచితసుఖంబుల ననుభవించుచుండి రయ్యనిరుద్ధుండును

చ. విలసితలగ్నవేళఁ గడువేడుకతోడ గృహప్రవేశ మిం
పలరఁగఁ జేసి యవ్వనరుహాననఁ గూడి యతండు ప్రేమచే
సలలితకేళికావనులసారససారసరోవరంబులం
జెలువగురత్నగేహములఁ జిత్తము రంజిలఁగా రమించుచున్. 118

సీ. కేళనంటఁగరాని గిలిగింత చేమాఱు పెనఁగుటలొకకొన్ని దినములందు
నేమి చేసినఁగా నిహితము చేసుక సన్నుతించుటలొకకొన్ని దినములందుఁ
జవుసీతిబంధవిశ్రాంతిమార్గములన్ని దెలిసి కూడుటకొన్ని దినములందుఁ
దానపైకొని సురత ప్రౌఢిఁ దమిదీర పెనయుటలొకకొన్ని దినములందు
వగుచు నారుక్మనయనాసమాగమంబు, తనమనంబునకంతకంతకుఁ బ్రమోద
రసము కొలుపంగ గాఢానురక్తి నుండె, రసికశేఖరుఁ డారతిరాజసుతుఁడు 119

వ. అని శుకుండు పలికె ననినం బ్రమోదహృదయులై శౌనకాదులు సూతుం గనుంగొని యయ్యనిరుద్ధుని విహారం బెవ్విధంబున నుండె నటమీఁదటి వృత్తాంతంబుఁ దేటపఱుపుమనుటయు 120

చ. వరవరదానశీలమదవారణవారణకృజ్జలాటభీ
కరకరచక్రజన్మలయకారణకారణనైజలీలసా
దరదరహాసదుష్టరిపుదారుణదారుణకోటితేజభూ
ధరధరదుగ్ధసాగరసుతానవతానవభోగసంగమా 121

క. నిలయీకృతవైకుంఠా, బలవద్రిపుభయదశౌర్యపటుతాకుంఠా
కలితరుచికంబుకంఠా, సలలితలక్ష్మీప్రసంగజనితోత్కంఠా. 122

మాలిని. మునిహృదయనివేశా మోక్షదానప్రకాశా
వినుతగగనకేశా వీతసంసారపాశా
సనకమునిజనిదేశా చారుదివ్యప్రదేశా
మనుజచరవినాశా మంగళాద్రిస్థలేశా 123

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాద్రి వెలస్నృసింహకృపాప్రసాదసంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరాయనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్య యబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు

అనిరుద్ధచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

రమణీహృదయంగమ
చారుతరశ్యామలాంగ సముదంచితధామం
ధీరకటకాంగుళీయక
హారాంగదవలయమంగళాచలనిలయా. 1

తే॥ అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె 2

మ॥ పరిఖాగాధకబంధసంవృతమహాప్రాకారభాగంబు గో
పురకంఠీరవరూపపాటవపరాభూతేంద్రనాగంబు భా
సురవిస్తారమణిప్రకీర్ణకిరణాంశువ్యాప్తదిఙ్మండలం
బరిసంత్రాసకరంబు శోణపుర మొప్పారుం ధరామండలిన్ 3

శా॥ బాణుం డుద్ధతసత్వనిర్జితజగత్ప్రాణుండు సాత్యుగ్రశ
ర్వాణీవల్లభపాదపద్మభజనారంభప్రవీణుండు గీ
ర్వాణవ్రాతమనోభయంకరధనుర్బాణుండు సంగ్రామపా
రీణుం డప్పుర మేలుచుండు విజయశ్రీవిభవాక్షీణుఁడై. 4

తే॥ తనసహస్రభుజాబలోద్ధత్యమహిమ, నేఁచి ముల్లోకములయందు నెదురులేక
బలితనూభవుఁడైన యబ్బాణదైత్యుఁ, డుగ్రశాసనుఁడై యుండి యొక్కనాఁడు. 5

వ॥ భవానీమనోహరుండగు హరుండు ప్రకటితాండవకేళీలోలుండై ముఖరితమృదంగంబును, రణితోపాంగంబును, సంగీతప్రసంగంబును, బరితోషితాశేషభూతాంతరంగంబును నగు నృత్యరంగంబున దక్షప్రాణాత్మకంబును, మూర్తిత్రయకా[illegible]ణ్యంబును, లఘుగురుప్లుతసమేతంబును, ద్రుతకధికతకముఖశబ్దబంధురంబునగు గ్రహమర్యా[illegible] ఝుంపాత్రిపుటాటతాళైకతాళసింహనందచంచుపుటాదితాళంబుల జతులుగడకట్టు తుమురికలాసికల ద్రుతమధ్యవిళంబకాలపరిమాణంబుల దండలాస్యకపండలిప్రేరణీప్రముఖమార్గంబుల రంగరక్తులు వహింప నాట్యంబు సలుపు నవసరంబున భక్తకల్పధురీణుండగు బాణుండావజంబారజంబునం బుచ్చుకొని శ్రుతిప్రమాణంబు నిలిపి తకధిమికిట శబ్దాక్షరసముచ్చారితముఖుండగుచుఁ గరప్రహారంబులం జిత్రవిచిత్రంబులై వెలుంగు తాళవ్యాప్తులు ఘుమంఘుమాయమానంబై నాదబ్రహ్మంబు జనియింప హృదయారవిం

దంబున కానందసంపాదకంబై నెఱయ మొరయించిన నప్పరమేశ్వరు నాట్యంబు జగన్మోహనంబై ప్రవర్తిల్లెనప్పుడు. 6

ఉ. బాణుని వాద్యవిద్యకునపారముదంబునుఁ బొందిశాంకరీ ప్రాణవిభుండు మెచ్చితిదయన్ వరమిచ్చెదవేఁడుమన్న గీ ర్వాణవిరోధి నానగిరివాకిటఁ బారిషదాళిఁ గోడ శ ర్వాణియు నీవు భక్తజనవత్సల కావలియుండ వేఁడ్కపన్ 7

తే. అనుచు మ్రొక్కి నఁగరుణించి సాంబశివుఁడు, దానవేంద్రు నిపట్టణద్వారమునను గాపురంబుండెనిదిలఘుకార్యమనక, యెంతసుభుండు పార్వతీకాంతుఁడహహ 8

తే. ఏమహాత్ముని మహిమ బ్రహ్మేంద్రముఖ్యు, లెఱుఁగఁగాఁజాలరట్టి సర్వేశ్వరుండు నిజపుర ద్వారపాలుఁడై నిలువ మెలఁగె, నౌరవానిది గాక భాగ్యాతిశయము 9

లఘుస్రగ్ధర. అలఘుంబూర్వదేవుండతులదశశతోదగ్రదోర్దండహేతి జ్వాలాదందహ్యమానస్వరధిపశిఖివైవస్వతక్రవ్యభుక్కీ లాలాన్వ్యష్టాదిదిక్పాలకగణహృదయశ్లాఘ్యబైక్రమ్యలబ్ధ త్రైలోక్యప్రాభవుండై తినభువనసాధారణస్ఫూర్తితోడన్. 10

క. సురవైరమతియుఁ గొన్నాళ్లు, కలుగఁగనొకనాఁడుమదనహరుఁ బొడగని తచ్చరణమునకునతిభక్తిం, బరిణతులొనరించి వినయభాషాపరుఁడై 11

మ. గిరిజామానసహంసహంసనరయోగిధ్యేయచిద్రూపరూ పరుచిశ్రీజితముక్తముక్తిభుజదర్పవ్యాఘ్రదైత్యేంద్రయిం ద్రరమావల్లభమిత్రమిత్రరజనీరాట్చక్రచక్రాబ్జసుం దరరేఖాకరపద్మపద్మశరభానాశంకరాశంకరా 12

వ. అని బహుప్రకారంబుల స్తోత్రంబు గావించియిట్లనియె. 13

క. లోకములెల్ల జయించితి, సౌకర్యముగాఁగ సకలసౌభాగ్యంబుల్ చేకొంటిఁగీర్తి నొందితి, నీకారుణ్యమునఁ జేసినీలగ్రీవా 14

ఉ. ఆహవభూమి మామక సహస్రభుజాబలతీవ్రధాటికిన్ సాహసలీలతో నెదిరి శౌర్యముఁ జూపఁగఁ జాలినట్టియ వ్యాహతవిక్రమాఢ్యుఁడొకఁడైననులేఁడొక నీవుదక్కహా లాహలలాంఛనాంచితగళా పరిరంభిత సర్వమంగళా. 15

ఉ. ఆంతవైరివీరసముదగ్రకరోగ్రధృతిహేతిభూతసం ఘాతవిముక్తరక్తజలకాంతులు కంకణపద్మరాగసం జాతరుచిచ్ఛలంబుగ జయసంగరకేళిఘటింపఁజేసెనా చేతులతీఁటకొంత నిముసేయఁగదే రజతాద్రిమందిరా 16

వ. అని ప్రార్థించుచున్న యద్దోషాచరు భాషణంబులకు రోషించి శేషభూషణుండిట్లనియె.

క. నాయంత వానితోనని, సేయంగలిగెడు నెసను చేతులయరవున్

బాయు భవదీయకేతన, మేరయెడఁ ధరఁ గూలునపుడు హీనవివేకా 18

వ. నిర్విచారుండవై యుండుమని యానతిచ్చిన బలినందనుండు డెందంబున నానందంబు నొందుచు నందివాహనునకుం దండవందనంబు లాచరించి మరలి నిజమందిరంబునకేతెంచి యాత్మీయ శ్రేయోహాని హేతుభూతంబైన కేతుపాతంబునకెదురుచూచుచు నీచాః కలహమిచ్ఛంతి యనువచనంబునకు నగ్రసాక్షియై యుండె నంత 19

ఆ. అతనికూర్మికూఁతు రందంపుబిత్తరి, ముద్దుగుమ్మ భువనమోహనాంగి
కుందనంపుబొమ్మ కుసుమకోమలి యుషా, కన్య యనఁగ నొప్పు కమలనయన 20

ఉ. ముద్దులమాటలుం జిఱుతమోమున నున్ననిలేఁతచెక్కులుం
గొద్దిగనున్న నెన్నడుము హూఁకటికందకఫాలపట్టికన్
విద్దెము సేయు ముంగురులు విప్పగు ఱెప్పలు గొప్పకన్నులున్
బ్రొద్దొకవింతయై యమరుఁ బువ్వుసుగంధికి బాల్యవేళలన్ 21

సీ. అరవిందములు మన్మథాస్త్రంబులైనట్లు వాలుఁగన్గొనల గ్రొవ్వాఁడివోడిమి
హరినీలములు పేరులైనచందమున నించుకలైనకురులు పెన్సొగలయ్యె
వీణాశ్రుతులు మేళవింపైనవగ ముద్దుపలుకులు ప్రౌఢసంపద వహించెఁ
గనకంపుఁగణికకుందనమైనరీతిఁ జాయాలమేను నిండుతేపల వహించె
తే. నిమ్మపూపటుము దిరిఘనమ్ములైన, గతిఁ జనుముమొగ్లు నిగిడిపొంకము వహించె
బంధుజీవాధరయతీతబాల్య యగుచు, నిండుజవ్వనమున నొప్పుచుండునపుడు. 22

మ. కలవాక్కీరహయంబు గన్నమకరీకస్తూరికాపత్రస
ల్లలితాంకంబు నితంబబింబపటులీలాచక్రమాలోకనాం
చలబాణౌఘము భూరిలతాయుగ మహాచాపంబునై శోభిలన్
జలజాతాననవిగ్రహంబు గతిరాజస్యందనప్రక్రియన్. 23

ఉ. తేనియలొల్కు మోవియును దియ్యనిమాటలుఁ బువ్వువంటి సె
మ్మేనును ముద్దుఁజెక్కులును మెచ్చులుఁగుల్కెడు గుబ్బచన్నులున్
మీనులవంటి కన్నులును మిక్కిలియైన పిఱుందు సన్నపుం
గౌను నొయారపున్నడపుఁ గల్గి వెలుంగు మనోహరాంగియై 24

తే. ఒటపుగుంచంగునని చంది మోము మోము, నలరి శైవాలలిలఁ జెంగ్ని నాగ
పరిమళించుగుమ్ముక్కికి పురలపుఁ బలుకుమయ్యు, కలికిరాచవాని నలగ బుగ్గతులు 25

సీ. ఘనసారమును సారఘనము నాక్షేపించుఁ గలికిపల్కులయింపు కవముసొంపు
పద్మరాగము రాగపద్మము నదలించు రమణింపు మోవి పాదములరీవి
మృగిమదంబును మదమృగమును హసియించుఁ గాయపు వలపు కస్దోయి వెలఁపు
బిరనాగమును నాందవరముఁ జాల్కగఁ జేయు నవకంపు నూఁగారు నడపుతీరు

చక్రసామ్యతవెలయుకుచంబులందు, సామ్యచక్రతఁదగువుక్కసప్పుఁబిఱుందు
రూఢిసారోహిణియుఁనవరోహిణియుఁగ, నెలతిచెలువెంబుసారెవర్ణింపఁదగును 26

చ. మలయజగంధిబిత్తరపుమాటలుపీనులుసోఁకినంతనే
చిలుకలుపల్కినట్లవిలసిల్లునసంతపువేళఁగోవెలల్
చెలఁగినయట్లుకిన్నరలుచిత్రవిధంబునమీటినట్లుఫీ
లెలుమెరయించినట్లుమదినిండుఁబ్రమోదరసప్రవాహముల్ 27

ఆ. ఇరులుసిరులుదోరలుకురులుతియ్యఁదనంపుఁ, దీవిరీవితావికావిమోవి
కలుషలోలుమేపలుకుమెలఁకువసుమచాపు, తూపురూపుమాపుచూపుకోపు 28

చ. కొలుకులకెంపుసొంపురహిగుల్కెడుతారలనీలిమంబుక
మ్మెలుకుమెఱుంగులుంగలసిపెంపమరెన్ హరిణాక్షిచూపు
వ్వలదోరముజ్జగంబుగెలువన్ నవచూతదళంబుమేచకో
త్పలసరవిందమొక్క మొగిఁబట్టిప్రయోగముసేయుకైవడిన్ 29

సీ. మునుకారునకుకారుకొనిమీరుఘనచారుతనుమారుకొనికెరుఁదగుణికురులు
నలకుందములయందములచందములమదములఁనొందఁగాఁజేయుఁజెలిరదాళి
తెగరానివగమేనితోఁగరేనిజిగిఁబూనితగుదానిసోగసైనసగుమొగంబు
గెలపెంపువెలయింపుకళగుంపునుబ్బకెంపుబలుదింపుఁదలపెంపుఁబణఁతిమోవి

తే. సింగములభంగములనొందఁజేయునడుము, కీరములదూరములదొలఁగించుబలుకు
జక్కవలఁదక్కవలఁజేయుఁజన్నుదోయి, ముదితరూపంబుత్రిభువనమోహనంబు

సీ. ఇంపుసొంపులగ్రమ్మరింపుమాటలువీణపలుకుబకతుఁరాభ్యాసమొసఁగు
మందంపునడపులుమాయూరగతులకుఁబలుమాఱుతెన్నిషణితిఁజూపు
సరసంపునాసిక సంపెంగమొగ్గలకెక్కువతక్కువల్ చక్కదిద్దుఁ
జొక్కంపుగుబ్బలుజక్కవకవలకు దిట్టలైనం బుపదేశమిచ్చు

తే. హొంతబాడుటవనవిహారోత్సవంబు, సలుపుటయుఁబుష్పవితతివాసనలుగొనుట
నెతిసరసిఁగ్రీడలాడుటనెపములుగను, నతనిసౌందర్యమింకనేమనివచింతు. 31

క. ఇటువంటియానయానంబుల, నెటువంటివిలాసవతులనెనసేయఁగరా
నటువంటివగనురజని, విటువంటిమొగంబుగలిగివెలఁదుకరయొప్పెన్ 32

ఉ. మేరువునుక్కుదేవిస్వరమేళకర్తానిషధత్రిలంబుభాం
ర్జిబముతోవాళియార్కెమ రివిగఁ గాన్యమునాటకిబలం
కాంతముతో స్త్రీముల్ మొదలుగామతియభ్యసనంబొనర్చిశ్రీం
గారంపువిద్యలద్దనుజకన్యకపన్ బరమానురక్తయై 33

ఆ. ఆడఁబాడనేర్చియభినయింపఁగనేర్చి, సరసకవితచెప్పఁజదువనేర్చి
బాణదనుజపుత్రిబాలికయయ్యును, సకలకళలయందుజాణయయ్యె 34

వ. అంత నితాంతకాంతి కాంతవనాంత లతాంత పరిమళాక్రాంత దిశాంతంబైన వసంతంబు ప్రవేశించె 35

సీ. శ్రీయుతారామరామాయౌవనప్రాప్తి సంభోగరతమనస్సౌఖ్యరాశి
యువనవోద్గాత్రిపాత్రసంతుష్టాకంబు సద్ద్విజానీక వాంఛాఫలంబు
ప్రోషితభర్తృకాయోషిద్వ్యథాయామ మను మయోగిధైర్యచ్ఛిదంబు
భాసురతరశరద్వాసరసారంబు జాతికాసుమచ్ఛాదనంబు

తే. వగమునర్మించుమోహకృత్కైయతిశయిల్లె, వివిధసుమబృందనిష్యందనవమరంద
బిందుసందోహవాహనమిళిందసుంద, రంబునంబైనయవ్వసంతాగమంబు 36

తే. దండిమోఱం గదరువులనండిమి సుక, బండిలాలినసఫలినిండిదళము
లమరెననలక్ష్మీమాధవాగమనవేళ, నడుగునడుగునబుష్పంబినమడుంగులనఁగ 37

చ. వలపులవేల్పుకైదువులు పాంథజనంబులపాలి యగ్నికీ
లలు చెలువొందుకోకిలకులంబున కాఁకటి ... ల్చెరా
సులు వనలక్ష్మి మేనఁ బొడసూపెడు రాగరసాంకురంబులిం
పలరెడు కాంతులంగిసలయంబులతోఁ జెనెనోకహంబులన్ 38

క. సుమనోవిరాజితంబై, యమరనగస్ఫూర్తిఁ దనరి యారామంబుల్
సుమనోవిరాజితంబగు నమరనగస్ఫూర్తిఁ దనరె నభిరామంబై 9

తే. సద్ద్విజాళిప్రసంగంబు సరసతరము, ప్రణవవిస్ఫూర్జితము బీజబంధురంబు
పల్లవాలంకృతము ... ప్రదము నైన, యాగమస్థితి నొప్పె సవ్యాగములును 10

సీ. అనిలోపదేశనాట్యక్రీడఁ దగులతాబింబోష్ఠులకు సరిపెనలొసంగ
నింపుసొంపులఁ బొడమునెలతేఁటి యకారాలు పవన్నె ... ములొసంగఁ
గై వారములు సేయు కలకంఠకులవందిజలగంబు ... నుమాపులొసంగ
ఫలరత్నములవారకములొసంగు భూజపురంధ్రిజనుల కంచుకము లొసంగఁ

తే. దనవదాన్యచమత్కృతి జనులు పొగడఁ, దనవిలాసంబు భువనమోహనము గాఁగ
విభవసంపన్నుఁడై ఘనవిఖ్యాతి సలిపె, మాధవుండు వనీరమణీధవుండు 11

తే. శుకభరద్వాజముఖసద్ద్విజులు రత్నఁ, దనరి సుమనస్సమూహవర్ధనమొనర్చి
ఘనతిరాగమవేద్యుఁడై వినుతిఁ గాంచె, మహితవనవాసలీలమాధవుండు. 42

వ. అట్టివసంతకాలంబునందు 43

క. నాళీకముఖి యుషాంగన, యాళిజనసహిత ముగుమునలికోకిలకీ
రాళీనినాదశోభిత, కేళీవనవాటియందుఁ గ్రీడ ... వచ్చెన్ 44

సీ. చెలువంపుఁ జిగురుటాకులు పాదములు గాఁగ వనదంపురంపునూగారువులు గాఁగ
సూనవాసనలు నెమ్మేని తావులు గాఁగ నొప్పైనలతలు బాహువులు గాఁగ
గజనిమ్మపండ్లు చొక్కపుఁ గుచంబులు గాఁగఁ గేకికంఠరుచులు వాక్యములు గాఁగ

తులలేనిమల్లెమొగ్గలుదంతములుగాఁగ సుమకుందమాలికల్ చూపుగాఁగ
బల్లవితతమాకందపచ్ఛాయలు, సరసమైనవేణిభరముగాఁగ
నెన్నఁదగియొనప్పుడిందుబింబాననయానంబుఁబోలె నుద్యానంబు. 15

సీ భూరుహావళులశృంగారభావములులోచనపఙ్క్తులకువికాసంబు నెఱపఁ
కలకంఠశుకశారికాకలరావంబురహిమించికర్ణపర్వంబు సేయ
లలితచాంపేయపాటలకుందవాసనల్ నాసికంబునకు నానంద మొసఁగఁ
నమృతోపమానంబులగుఫలరసములువెలయుజిహ్వలకునువిందులొసఁగ

తే గమ్మతావుల [illegible] స్పృశింప, చల్లతెమ్మెరమేనుల నలఁతఁ గీర్ప
సారిదిపంచేంద్రియములు సుఖము గాఁగ, వనవిహారంబు సలిపిరవ్వనజముఖులు 16

సీ అధరబింబాపేక్ష నరుదెంచుచిలుకల [illegible] జవాదితావులకును
వదనాంబుజములకై కదియుభృంగంబులుత్తంసచంపకసుగంధంబులకును
భుజమృణాళాసక్తిఁ బొదువురథాంగముల్ సరసమందస్మేరచంద్రికలకు
హస్తపల్లవములకై డాయుకోయిలల్ ముద్రికాంకితరామమూర్తులకును

తే. జకితగతిఁ జెందిచెదరఁగఁ జంద్రముఖులు, చతురతఁ జరించిరప్పుడుచారుచరణ
చలితచామీకరాంగదఝుళుఝుళులయు, ఝంఝుళధ్వని చెవులకానంద మొసఁగ. 47

వ మఱియు నమ్మదవతితిలకంబు కదంబకాంచన కదళిక్రముక కరవీర ఖర్జూర నారికేళ తమాలతింత్రిణీక కురంటక మాధవీ ప్రముఖతరుషండంబులవలనం దిరుగుచు, వనమయూరంబులవెంబడినరుగుచు,మహీరుహంబుల నామూలాగ్రంబుగాఁ బెనఁచి యల్లికొనియునేలాలవంగ ద్రాక్షాదిలతావితానడోలాజాలంబులఁ నుయ్యాలలూఁగుచు, బొదరిండ్లఁ దూఁకుచు నసమంబులగుసుమనసవిసరంబులు వెసం గ్రోలిఝంకారంబు సేయు మధుకరనికరంబులంబోవుచుఁ,బ్రసూనఘనరిక్తలైయున్న కొమ్మలకు జేతులంజాఁపుచు,స్వచ్ఛంబులైన కుసుమగుచ్ఛంబులును నూర్ధ్వనిలయంబులైన కిసలయంబులును మనోరథఫలంబులైన ఫలంబులునగోయుచు, దోహదవిశేషంబుల సేయుచు, శారికాకీరకలకంఠకపోతకరవప్రముఖ విహంగనాదంబులకుం బ్రమోదించుచుఁ, క్రీడావిశేషంబుల వినోదించుచు, [illegible]మాలికలిత కాంచనకంకణకాంచీకలాపఘంటికానికనూపురసం[illegible] ఝుంఝణంబులన దేవతామనోహరంబై చెలంగం జరియించుచుండ నయ్యెడ 48

క చూతముచూతముసుదతీ, వ్రాతమురామ్మమధుకరవ్రజగీతో
పేతముసుమసౌరభవి, ఖ్యాతమువిరహిహృదయాభిఘాతముఁదలఁపఁగ 49

క కాంచనవర్జ్యముచెనలయా, సంచారముమాధవప్రసన్నతయును బా
లించుదువానప్రస్థతఁ, గాంచుముమధువ్రతకులంబుఁగంటివెచెలియా. 50

తే పేరు జాతులనెల్లఁ బెంపుదలఁగ, సౌఖ్యమొదవెఁగుజాతివిజాతులకును
గాలకుటిలంబుఁజూడుమాకింబుకంరి, మాన్యనెవ్వరివశమమ్మమాధవాజ్ఞ 51

చ. పలుమఱు నీవు కంటఁ బగఁ బట్టినకై వడి నిట్లు మొల్ల మొ
గ్గలు చిదుమంగ నేల కనుఁగందని యీ చిగురాకు లెల్లఁ జే
తులకసిదీఱఁ గాఁగఁ ద్రుంపఁగ నేటికి మానవష్టము
క్కులము వహించి యిందు కొడిగట్టిన దానవు మాన నేర్తువే 52

వ. అని యివ్విధంబున సరససల్లాపంబులు సేయుచుఁ జంద్రకాంతోపలప్రకల్పితసోపానసముదయకూలంకషమధురజలతరంగచ్ఛటాసంచలితహృద్యకైరవకల్హారవనవిహరమాణమరాళచక్రవాకబకసారసవిశేషమిథునసంసారంబైన కాసారంబుఁ జేరి జలక్రీడాసక్తచిత్తంబుల నమ్మత్తకాశినులు దత్తఱంబున విహరించుచు 53

చ. జలములఁ జల్లులాడుచును సారసపత్త్రుల వ్రేటులాడుచున్
బలుమఱు నీఁదులాడుచును బక్షికదంబముఁ దోలియాడుచున్
జలదలిమాలికామధురఝంకరణధ్వనితోడలియ్యపై
కలసిలయప్రమాణములఁ గంకణనిక్వణముల్ చెలంగఁగన్ 54

వ. విహరించిరప్పుడు 55

సీ. కెంపాలతొంగుల చరణకాంతులు కుశేశయకదంబముతోడ సరసమాడఁ
దారుణ్యవతుల మత్తఱుల యందము తరంగావళితోడ సయ్యాటలాడ
విచికిలగంధుల కుచవాటనము చక్రసంఘంబుతో నెకసక్కెమాడఁ
గలహంసగమనల కన్నుల బెళుకులు మీనపఙ్క్తులతోడ మేలమాడ

తే. రాజవదనల వేణీభరముల సొబగు, ప్రబలశైవాలలతలతోఁ బందెమాడ
బాలికాజాలజలకేళిలీలఁ జాల, శ్రీకరంబయ్యె నప్పయోజాకరంబు. 56

మ. కుచకుంభస్థలపాటనంబు దనరన్ గ్రొమ్మించు దంతచ్ఛటా
రుచులొప్పన్ గరపుష్కరాంతరసమారూఢాంబువుల్ మీఁదఁ జ
ల్లుచుఁ గ్రీడించిరి తత్సరోవరమునన్ లోలేక్షణల్ మందమం
దచలద్ధ్యానములన్ మదద్విరదయూథస్ఫూర్తి పత్తిల్లఁగన్. 57

వ. అంత 58

చ. పొదివి వెకలించు మన్మథుని పుష్పశరంబుల లీలనీలతో
యదమున తిక్రమించి పోలుపారెడు శంపలగుంపు సొంపుసం
పదఁ దెరవాసి వచ్చు జిగిబంగరు జంత్రపు బొమ్మలట్లు న
మ్మదమున నెచ్చెలుల్ సరసిమధ్యము వెల్వడి యుజ్జ్వలాంగులై 59

క. కేళీవిహారచేష్టలు, చాలించి యుపాంతతోంగి సరసాంబరభూ
షాలంకరణోజ్జ్వలలై, యాళీజనసహితముగ గృహంబున కరిగెన్. 60

వ. ఇట్లు చనుదెంచి సరసాన్నపానగంధమాల్యాదిభోగంబులం బరితుష్టయై నాఁటిరాత్రి
తపనబింబోపమానతపనీయవిరచితకుడ్యంబును, మహేంద్రనీలోపలఖచితవృత్తస్తం

చి జృంభితంబును, వివిధవిచిత్రవాతాయనరేఖామనోహరంబును, గనకపంజరాం
తర నివాసశుకశారికానికరసరససంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రసంగలంబును, దాంబూల
చందనప్రసూనదానాద్యుపచారప్రయోజనప్రవీణచైతన్యసూత్రవిచిత్రకాంచన
పాంచాలికాలంకృతంబును, గంధకర్పూరకస్తూరికాప్రముఖపరిమళవస్తుసంతాన
వాసనా ఘుమఘుమాయమానంబును, నిబిడతమఃపటలపరిహారణచణమణిగణ దీపి
కావిరాజితంబును, నగునిజమందిరంబునందు దరవణులదివిచిన వజ్రంబుకోళ్లను,
గోళ్లయందమరించినహరినీలంబులపట్టియలును, బట్టియలనలవరించి యల్లినపట్టుపట్టె
డయును, బట్టెపయింబఱచినహంసతూలికాతల్పంబును, దల్పంబుపై శిరశ్చరణ
పార్శ్వప్రదేశంబులకు నుపధానంబులుగా నుంచిన సూర్యపుటంబుదిండులును, నుపరి
భాగంబుననలంకరించిన చిత్రచిత్రాభిరామంబగుచందువాపటంబునుం గలిగి మనోహ
రంబై వెలయు శయ్యాతలంబున శయనించి 61

చ. అలకలొకింతజాఱినిటలాంతముఁ గ్రమ్మఁగఁ దావియూరుపుల్
జలువలుచల్లఁగా మెయినలందినగందము సన్నపల్వను
వ్వలువమునుంగుపై నిగిడి వాసనలీనఁగలోచనాంబుజం
బులుముకుళించియమ్మగువ ముద్దుగఁ గన్ నిదురించు మంచకన్. 62

మ. కలలో నొక్కత్రిలోకసుందరశుభాకారుండు మాణిక్యకుం
డలశోభాంచితమందహాసరసవత్సుస్నిగ్ధగల్లద్వయీ
లలితాస్యుండు సుగంధబంధురసుమాలంకారనీలోపలో
జ్జ్వలధమ్మిల్లుఁడు కామినీహృదయపాంచాలుండు లీలాగతిన్ 63

సీ. తాంబూలరసరంజితంబైనకెమ్మోవి యానుచో మొనపంటనానియాని
కుంకుమాంకితకుచకుంభముల్ గ్రహణంబు సేయుచో నఖపఙ్క్తిఁ జెనకిచెనకి
మకరికాకలితకోమలగల్లముల ముద్దుగొనుచోఁ జుంబనం బొసఁగియొసఁగి
లలితభూషణచయాలంకృతాంగము నెదనలముచో మర్మంబులంటియంటి
తే. కుసుమసాయకశాస్త్రానుగుణవిచిత్ర, బంధనైపుణి సురతప్రపంచసౌఖ్య
లీలఁదనుఁజొక్కఁ జేసిలాలించెననుచుఁ, గలిగెకలఁగాంచెనాశ్చర్యకరముగాఁగ 64

క. ఈలీలంగలలోపల, నాలోకింపంగఁబడినయతఁడనిరుద్ధుం
డాలావణ్యనిధిన్నను, హేలావతివిని నుఁగనియుఁ నెఱుఁగదుమదిలోన్ 65

వ. ఇట్లయ్యంగన నక్కరంగనయన స్వాప్నికసంభోగసంజనితానందపారవశ్యంబును, ని
ద్రాపరవశత్వంబును నేకీభవింప సుఖశయనంబు గావించి కించిదవశిష్టయామినీచతుర్థ
యామసమయంబున శతపత్రంబులతోన నేత్రంబులు వికసింపన మ్మనోహరాంగుండు
తనకౌఁగిటనున్నవాఁడు కాఁదలంచుచు మేలుకాంచి పొడగానక గుండియ జల్లుమన ది
గ్గన లేచి శయ్యాతలంబునం గూర్చుండి నిద్రాముద్రాయమానంబులగు విలోచనప్రభాజా
లంబులు లోలంబులై కోలాహలనలంకరింప నలునంకలంగలయఁ బునఃపునరవలోకనం

బు సేయు నవి భ్రాంతియు విస్మయంబును విచారంబును విషాదంబును విరహంబును నంత
రంగంబునం బెనంగొన నంతకంతకు నతిశయంబు మోహావేశంబునఁ దదీయసౌందర్య
సౌకుమార్యవిలాసహావభావంబులు పలుమాఱుఁ దలంచుచు నాజగదేకసుందరుండు
తనయుందరం బొదిగట్టిన ట్లైనం బట్టరాని తమకంబున బట్టబయలు కౌఁగిటం బట్టఁ
బోయి భుజలతాయుగంబు నప్రాప్తంబైన డెందంబు విందవందలయై నయనా
రవిందంబులం దొరంగు నశ్రుజలబిందుసందోహంబు మందంబై ప్రసహింప నలవిగా
నిపరితాపంబున వేఁడి నిట్టూర్పు లూదవిడుచుచు నిట్లని తలంచు. 66

ఉ. నిద్దురవోవు మన్నయెడ నిశ్చయమైన విధంబు దోఁప న
న్నొద్దికిఁ జేరి కూడి సుఖ మొందఁగఁ జేసి భ్రమించినట్టి యా
ముద్దులుగుల్కు జవ్వనపుమ్మరువుం నెఱజాణ యెవ్వఁడో
పెద్దయు నాకె వానిపయిఁ బ్రేమమునం బున నేమి సేయుదున్. 67

శా. ఆచక్కందనమా వయోమధురిమంబా మందహాసామృతం
బా చాతుర్యము నావయోవిభవమా హా మోహముం జేయఁ గే
యే చంద్రాస్యలకైనఁ బొందఁగలదా యీ మేనితో వానితో
నే చందంబున నా మనోరథఫలం బీడేఱునో దైవమా 68

వ. అని చింతించుచు 69

క. లలనామణి కూటమిలో, లలనామణి భూషణాంగు లలిఁ గలసి నయా
కలమాటలు నిక్కంబుగఁ, గలమాటలు గాఁ దలంచుఁ గడు ప్రేమ చేతన్. 70

సీ. మొనపంటికొలఁది నొక్కిన నొక్కుచేఁ గెంపుటధరంబు చిమచిమ యనినయట్లు
చెలువారుగోళ్ళ నాటులు తేఁట చెక్కిళ్ళపై నెలవంక లేర్పడినయట్లు
చెలఁరేగి యలమిన చేపట్టు బిగువుచే గబ్బిగుబ్బలు కసుఁగందినట్లు
కళలసొక్కఁ దవించు గాటంపురతులఁ బూనంటి దేహము వసివాడినట్లు
తే. భావమునఁ దోఁచు స్వప్నలబ్ధంబులైన, సౌఖ్యములు మిథ్యలయ్యు నిశ్చయము గాఁగఁ
బురుషసంగతి చేసినకరణి నపుడు, పద్మదళనేత్రి కరుణానుబంధమునను 71

క. అంతసఖీప్రేరితయై, సాంతత్యంబైన యట్టిసమయోచితముల్
స్వాంతమున నిచ్చలేకయు, దంతావళయాన యొకవిధంబున నడపెన్ 72

సీ. బింబోష్ఠి దర్పణబింబంబుఁ జూపుచోఁ జెలువుని ముద్దుచెక్కులు దలంచి
కలకంఠి మృగమదతిలకంబు దిద్దుచో సరసుని మేనివాసనఁ దలంచి
కలికి ముక్తామాలికల లంకరించుచో రమణుని మందహాసముఁ దలంచి
పొలఁతి నీలోత్పలంబుల దండ లొసఁగుచో రాముని చికురభారముఁ దలంచి
తే. గంధగజయాన హృదయంబు కరిగి కరిగి, యసురసురమంచుఁ బారవశ్యంబు నొందు
నిగిడి పుంఖానుపుంఖంబులగుచుఁ దాఁకు, దర్పకుని పువ్వుటమ్ములఁ దాళలేక 73

వ. మఱియును. 74

సీ. విన్నఁదనంబుఁ గైకొన్న నెమ్మోమునఁ బొడమని చిఱునవ్వుఁ బొందుకొలుపు
దీనభావంబు నొందిన వాలుఁగన్నులతేనివికాసంబుఁ బూనఁ జేయు
గద్గదస్వరము సంగతమైన మాటల నొదవని చాతుర్యయుక్తిఁ జూపు
నుల్లాసభంగమై యున్న చిత్తంబునఁ గొలుపని యుత్సాహగుణము నెఱపు
తే. ఘనవియోగవహ్నిఁ గ్రాఁగుచు నుండియు, మఱుఁగుసేయు నితరు లఱుఁగకుండ
సఖులు తెలిసి రేని సంశయింపుదురను, భయము వలనఁ గుముదబంధువదన 75

సీ. ఎలనాగ వీణె వాయించుచో నాహిరిఘంటారవంబునఁ గలసి చెలఁగు
జలజాక్షి కావ్యంబుఁ జదువుచోఁ బాంచాలగతి వోటబాహాటక్రమము దొనకుఁ
నెలఁత చిల్కకు మాట నేర్పుచో గీర్వాణభాషలోనఁ దెనుంగుఁ బలుక్క గలయుఁ
జెలియ పద్యంబు రచించుచో శృంగారరసముపై బీభత్సరసము నిల్చు
తే. విరహవిభ్రాంతి కతమున విభ్రమోష్ఠి, యొకటి సేయంగఁ బోవ వేఱొకటి దోఁచు
నగ్గలపుఁ జింత హృదయంబునంటియున్న, నిట్టులౌటకు మది సంశయింపనేల 76

తే. దర్పకుని బాణతీవ్రత దాళలేక, యంగనామణి శివశివాయని వచింపఁ
గలికి కోవెలరొదలచే నలసి సొలసి, రామ పలుమారు శ్రీరామరామ యనును 77

క. సెగలయ్యెఁ జలువ వెన్నెల, పొగలయ్యెను గప్పురంపుఁబొడి కన్నులకుం
బగలయ్యెఁ జిలుకమాటలు, వగలయ్యెను సుఖములెల్ల వనితామణికిన్. 78

చ. కలకలగాక నిశ్చయము గామదిఁ దోఁచిననాఁట నుండి తా
గలకలకంఠకీరకులకంఠములం జనియించు దట్టపుం
గలకలముల్ చెవింబడఁగఁ గాయజునమ్ముల గాయముల్ మదిం
గిలకలనొంప యామములు కల్పములై చెలియుండె ఖిన్నతన్. 79

వ. ఆసమయంబున. 80

మ. అమరారీశ్వరుఁడైన బాణునకమాత్యశ్రేష్ఠుఁడై బాహువి
క్రమకేళీవిజితాహితప్రకరుఁడై ప్రాఢింజతుష్టష్టితం
త్రమహామంత్రకలాపలక్ష్యపరుఁడై రాజిల్లుఁ గుంభాండనా
మము నం దైత్యవరేణ్యుఁ డొక్కరుఁడసామాన్యప్రభావంబునన్ 81

ఆ. వానియనుఁగుఁబట్టి వరసుందరాకార, రేఖ నొప్పుఁ జిత్రరేఖ యనఁగఁ
దండ్రివలన మంత్రతంత్రయోగక్రియ, లభ్యసించియుండు సాంగముగను. 82

శా. ఆనీలాలక బాణకన్యకకు బాహ్యప్రాణమై నాఁగ నెం
తే నేస్తం బొనరించియున్నదగుటం దీనాననాంభోజయై
గ్లానిం బొందుచునున్న యారమణియాకారంబు వీక్షించి చిం
తానిర్మగ్నమనోంబుజాతయగుచుం దత్కార్యమూహించుచున్. 83

తే. ఇంగితజ్ఞానియగుట నా యిందువదన, వలపుమర్మంబు గా మదిఁ దెలిసి యప్పుడు
పలికె నేకాంతమునఁ జేరి పడఁతితోడ, బడలికలు దీఱఁ జల్లనిభాషణముల. 84

ఉ. ఎన్నఁడు లేని విన్నఁదన మేల మొగంబున దోఁచె నమ్మ నీ
కెన్నఁడు లేని చింత మది నెక్కడనుండి ఘటించె నమ్మ ముం
దెన్నఁడు లేని యీ కృశత నేటికి దేహము చిక్కె నమ్మ నీ
యున్న విధంబుఁ జూచి వగ నొందెడు నా హృదయంబు కోమలీ. 85

సీ. కమ్మని చిగురాకు కెమ్మోవి కసుగందె నుసురసురని వెచ్చనూర్చ కొమ్మ
కనకంపు నెమ్మేను కాఁక చేతఁ గరంగె విరహానలంబుచేఁ వేఁగకమ్మ
తళుకు నిద్దంపుటద్దపు మోము కళదప్పె వలవల కన్నీరు విడువకమ్మ
వెలిదమ్మి కన్నుల తెలివి మందమునొందె వెఁదురుము మేఘము క్రమ్మఁ బొరలకమ్మ
తే. పలుకఁగదమ్మ వేసటపడకమ్మ, సొలయ నేలమ్మ మోమెత్తి చూడవమ్మ
యేలి చేసెదవమ్మ నమ్మేటికింత, జాలిపెట్టెదవమ్మ యో చంద్రవదన 86

క. పరిరంభణమృదుచుంబన, సరసాలాపాదిసురతసౌఖ్యంబులచేఁ
గరఁగించు విభునిఁ బాసిన, విరహిణి చందంబు దోఁచె వెలఁదీ నీపన్ 87

శా. బాలా నిన్ను మదీయజీవముగ నేభావింతు నెల్లప్పుడున్
జాలా నేఁగలుగంగ నెంతపనికిన్ సంతాపముం బొందఁగా
నేలా సిగ్గున గుట్టుఁ జేసి హృదయంబింకిట్లు చింతించుటల్
మేలా దాఁపక తెల్పు నీతలఁపు నెమ్మిం బూని కావించెదన్ 88

వ. అని యివ్విధంబునం జిత్రరేఖావధూటి పలికినఁ దద్వచనౌషధంబు ప్రియానుపానసహితంబై యాత్మీయహృదయసంజనితమదనజ్వరంబు శాంతింబొందించుటయు సేదదేఱి నిజాభిప్రాయమార్గనిరోధకంబైన లజ్జాప్రవాహంబు ధైర్యప్లవంబువలన నుత్తరించి కించిద్గళితశ్రుతి విపంచికాంచనస్వరోపమానంబగు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె.

తే. పాన్పుపై నొక్కనాఁడు నేఁ బవ్వళించి, నిదురవోవంగ లావణ్యనిధి యొకండు
చేరి నా యౌవనంబెల్లఁ జూఱఁగొనియెఁ, గలయనుచుఁ దోఁచు నిక్కంబు గాఁగఁ దోఁచు

సీ. సొగసైన చెక్కిళ్ళు చుంబించి చుంబించి చేరి మోమున మోముఁ జేర్చి చేర్చి
కరమునఁ బాలిండ్లు గదియించి కదియించి యధరపల్లవరసం బాని యాని
కేలి మైఁ గౌఁగిటఁ గీలించి కీలించి గళమున నఖపఙ్క్తి నిలిపి నిలిపి
చెలఁగి కళధ్వనుల్ చెలఁగించి చెలఁగించి నిద్దంపుఁ బొక్కిలి నివిరి నివిరి
తే. పోఁకముడి విచ్చి దేహంబు పులకలొదవ, నవయవంబులు గదియంగ నదిమి యదిమి
యువల నేమేమొ చేసె నయ్యాగడంబు, నెట్లు చెప్పుదు సిగ్గు నోరెత్తనియదు. 91

చ. అటువలె వానికౌఁగిటసుఖానుభవంబునఁ జొక్కియుండి యం
తటఁ గనువిచ్చి మేలుకొని తన్మహనీయవిలాసమూర్తి నా

దటఁబోడగాన నైతిఁబరితాపభరంబున నాఁటనుండి నే
నిటుపలెనున్న దానఁ గృశియించుచు జీవము వానిసొమ్ముగన్ 92

చ మదగజవైరివంటినడుమా కమలంబులవంటికన్నులా
యదనశశాంకువంటి మొగమా ముకురంబులవంటిచెక్కులా
మదనునివంటిచక్కఁదనమా మధురాధరవా నిరూపునా
హృదయపటంబునం గులిఖియించినకైవడిఁ గానవచ్చెడున్ 93

తే ప్రాణసఖివైన నీకు దాపంగ నేల, విన్నవించితి నామదినున్న విధము
వానిఁగన్నులఁ జూపి జీవంబు నిలుపు, మనుచుఁ గన్నీరు దొరఁగ దైన్యంబు నొందె 94

ఉ అయ్యలివేణి దైన్యమున కాత్మఁ గలంగుచు బాష్పబిందువుల్
పయ్యెదకొంగునం దుడిచి భక్తి మెయిన్ శిశిరోపచారముల్
సయ్యనఁ జేసి నెమ్మదివి పాదము దీఱఁగ నూఱడించి తా
నయ్యెడఁ గొంత సేపు హృదయాబ్జమునం దలపోసి నేర్పునన్ 95

శా రంగుల్మీఱు పటంబునన్ వివిధవర్ణద్రవ్యముల్ గూర్చి సా
రంగాంకాననవ్రాసె ముజ్జగముఁ గన్ రాజిల్లు రాజన్యులం
బంగారంపు మెఱుంగువ్రాఁతజిలుగుల్ పైపైఁ గళల్దీఱఁగా
శృంగారంపురసంబు వెల్లివిరియం జిత్రక్రియావైఖరిన్ 96

చ కళలు పెలుఁగు మోములు వికాసవిలాసముఁ జూపుకన్నులుం
జెలువము గుల్కు మేనులును జెక్కులపైఁ బ్రసరించునవ్వులున్
దళుకులు చల్లు భూషణవితానముఁ గల్గి సజీవచిత్రముల్
నిలిపిన యట్లు వ్రాసెంమణీమణి నేర్పువచింపశక్యమే. 97

ఆ వ్రాఁతకజుఁడు కర్త సేఁతకుఁ దాఁ గర్త, యనుటకిది విరోధమైన నేమి
సేఁతకజుఁడు కర్త వ్రాఁతకుఁ దాఁ గర్త, యనుచుఁ జిత్రరేఖ ననఁగవచ్చు. 98

వ ఇవ్విధంబునం ద్రిభువనంబులం గల్గు పురుషశ్రేష్ఠుల లిఖియించిన యప్పటంబు ను
షాసుందరిముందట నుంచి యిట్లనియె. 99

చ త్రిభువనవాసులై వెలయు దేవమనుష్యభుజంగకోటిలోఁ
బ్రభుతయు రూపసంపదయుఁ బ్రాజ్ఞతయుం గలవారి నెల్ల నే
ర్చి భగవతీమహామహిమచే లిఖియించితి నిప్పటంబునం
దభినవమూర్తియై తగిన యాఘనుఁ డెవ్వఁడు వీరిలోపలన్ 100

వ అని మఱియు నిట్లని వివరింపం దొడంగె 101

ఉ. దివ్యవిమానయానముల దివ్యసుగంధవిలేపనంబులన్
దివ్యలతాంతవాసనల దివ్యధునీజలకేళిలీలలన్

దివ్యవిలాసినీరతులదివ్యశరీరములన్‌సుఖాత్ములై
దివ్యపథంబునన్మెలఁగుదేవతలన్వివరించిపల్కెదన్. 102

శా. ఆనందాకరవైభవానుభవురంభాద్యప్సరోనాట్యలీ
లానిత్యోత్సవుఁబారిజాతకుసుమాలంకారహారున్స్మర
స్థానానాససుఖోన్నతుంద్రిభువనసామ్రాజ్యసింహాసనా
సీనున్నిర్జరభర్తఁజూడుమితనిన్శీతాంశుబింబాననా 103

ఉ. ఆవహనీయదక్షిణసమాఖ్యలచేఁజెలువందిమంత్రపూ
తాహుతులన్సరోరుహభవాదులఁదృప్తివహింపఁజేసియ
వ్యాహతలీలసాధకజనాళికిసౌఖ్యములిచ్చుపుణ్యుఁడు
త్స్వాహగుణాసమానుఁడుకృశానుఁడితండిటుచూడుకోమలి 104

వ. అని తెలిపి వారియంద నాదరంబైన తదీయహృదయంబుఁ దెలిసి శేషించినదిక్పాలక
దేవతాగణంబుల వేర్వేర వివరించెద ననుచు నిట్లనియె. 105

చ. అతులితధర్మవంతుఁడుకృతాంతుఁడనూనుఁడు యాతుధానుఁడా
యతశుభుఁడంబురాశివిభుఁడంచితదేహుఁడుగంధవాహుఁడు
న్నతమతిగుహ్యకాధిపతినాగసురుండుహరుండునుంజుమీ
యితఁడునితండితండితఁడునీతఁడునీతఁడుసుందరీమణీ 106

ఉ. కామునిమించుసుందరముకంజవనాప్తునిగెల్చుతేజముఁ
సోమునిఁగేరునెమ్మొగముశోభిలువాఁడలకల్పవృక్షచిం
తామణికామధేనుసహితంబగుసంపదలింటఁగల్గుసు
త్రామునికూర్మినందనుఁడితండుజయంతుఁడుసరోజాననా. 107

శా. భారాంతస్పృహులైననిర్జరులపైపైసోఁకియొవ్వానినిం
డారంబైకొనునర్తనాభినయభావారంభసంరంభరం
భారంభోరుముహుర్ముహుస్తరళితాపాంగచ్ఛటామాలికా
సారంబానలకూబరుండితఁడుతత్సౌందర్యమీక్షించితే 108

సీ. కంబుకంధరవీరుకమనీయనిరతయౌవనమదోద్ధతులుగిర్వాణతతులు
సరసిజేక్షణవీరుసంగీతనృత్యవిద్యాధురంధరులుగంధర్వవరులు
కుటిలకుంతలవీరుఘుటికాంజనాదిక్రియాసుసాధకులువిద్యాధరేంద్రు
లమృతాంశుముఖివీరుసుమహితాష్టవిశేషసిద్ధిప్రసిద్ధులుసిద్ధవిభులు

తే. గరుడకిన్నరరుద్రకింపురుషసాధ్య, యక్షరక్షోభుజంగగుహ్యకులువీరు
నీకటాక్షాంచలంబులునిగుడఁజేసి, కెలనవీక్షింపుమోరాజకీరవాణి. 109

వ. అనిపలికి యనంతరంబ పాతాళలోకనివాసులవ్రాసినపటంబుఁజూపి యిట్లనియె

మ. భవనాలంకృతనూత్నరత్నరుచిసంపన్నాంబురాజీవకై
రవకల్హారమరందపానమధుపవ్రాతస్వనోదారభో
గవతీతీరపునోహరంబఖిలభాగ్యశ్రీనివాసంబునై
ప్రవణంబొందినయట్టిలోకముగదా పాతాళమబ్జాననా 111

వ. తద్భువననివాసులైన నాగపుంగవులవిసరించెదం గనుంగొనుము. 112

శా. పారావారవిహారియైనహరికింబర్యంకమైద్వీపకై
లారణ్యాంబునిధిప్రయుక్తమహానీ యుర్విశికిన్నిల్వనా
ధారంబై యురగేంద్రలోకమునపం దాసార్వభౌమాంకుఁడై
శ్రీరంజిల్లుఫణాసహస్రకలితుశ్శేషున్విలోకింపుమా 113

చ. అతులసుధాపయోధిమథనావసరంబునమందరాద్రిక
ప్రతిహతలీలనావరణపాశలతాకృతిఁ దాల్చి దానవా
హితులకువాంఛితంబుఫలియింపఁగఁజేసినకీర్తిశాలిభా
సితసితదీర్ఘదేహుఁఫణిశేఖరువాసుకిఁజూడుమీతనిన్. 114

వ. అని మఱియుం దక్షక కర్కోటకప్రముఖులైన చతుశ్శ్రీనిశ్శ్రీష్ఠుల రూపనామం బులు చతుశ్శ్రీసంబులకు గోచరంబుగా దృష్టంబును శ్రుతంబును గావించిన దదీయరూపనామంబులు వేదాంతసిద్ధవచనప్రకారంబున నాత్మవత్వైలె యస్థిరంబగుట యు దదీయముఖవిహ్వలంబులవలనం దెలిసినదై తదనంతరంబ మర్త్యమలోక పురుష పరిన్పృశ్యులం దెలుపందలంచి యిట్లనియె 115

చ. శుకపికశారికానినదశోభితకేళివనాంతరంబులన్
వికసితపద్మకైరవవనీనసుగంధసరోవరంబులం
బ్రకటసువర్ణగేహములభద్రగజేంద్రతురంగమాదులన్
సకలసువస్తుసంపదలసౌఖ్యదమైతగుమర్త్యమంగనా 116

వ. ఏతద్భువనంబునందలుగు రాజశేఖరుల నాలోకింపుము 117

చ. నిజగజనాథయూథపదనిర్దళితోన్మదవైరిపార్థివ
వ్రజచతురంగసైన్యుఁడువిరాజితిరత్నవిభూషణప్రభా
విజితవిభాకరుండుపరవీరభయంకరఖడ్గవిస్ఫుర
ద్భుజుఁడుకళింగభూభుజుఁడు తో యరుహాననవీఁడెచూడుమా 118

చ. లలితలవంగకోమలవిలాసలతాపరిణద్ధచందనా
మలమలయక్షమాభృదసమానసుగంధవిశేషశీతలా
నిలవిలసద్గవాక్షచయనిర్మితహర్మ్యవిహారిపాండ్యుఁడీ
యలఘునిఁ జూడవమ్మదరహాససుధారసరంజితాననా. 119

శా. గంధేభేంద్రసమానయానతెలియంగాఁ జూడుమీ నిండుజతు
ష్కంధిప్రావృతమేదినీవలయవిశ్రాంతప్రతాపాబ్జినీ
బంధుం యుద్ధకృశప్రసిద్ధబలవత్ప్రత్యర్థిరాజన్యని
ర్బంధుం సాంబశివార్చనానుగతసంబంధుం జరాసంధునిన్ 120

శా. చౌదంతిన్యగదంతి గాఁగొని సహస్రాక్షుండు యుగ్మాక్షుఁడై
మోదంబొప్పఁగ రక్షరించుగతిఁ బెంపువొంపు సంధిల్లఁగా
వేదండోత్తమవాహుఁడై వెలయుఁ బిరుంప్రభాభాసమా
నాదిత్యుం భగదత్తుఁ జూడుము నితంబాభోగహేమాంసకా 121

శా. ప్రాజ్యంబై తగు కౌరవాన్వయమునం బ్రోల్పొందఁ జన్మించి సా
మ్రాజ్యం బేలు సుయోధనుం దెలివిమీఱం జూడు మొక్కంతది
వ్యజ్యోతిర్మయసాధనున్ విహితబాహాదండకోదండదం
డజ్యానిర్యదఖండచండతరకాండప్రోద్భటాయోధనున్ 122

ఉ. తోయజగంధి చూడుము విధూతతమోగుణ దివ్యతేజుఁడై
ధీయుతమూర్తియై సుమతి న్విహరించు పయోజబాంధవుం
జేయితఁడంచు నెంచఁదగు కీర్తి వెలుంగుచునున్న హానిరా
ధేయుని దానవైరివిధేయుని విష్ణువిభాగధేయునిన్ 123

సీ. జయముచే ధర్మనిశ్చయముచే వైభవోదయముచేఁ దగువాఁడు ధర్మజుండు
దిటముచే భుజబలోత్కటముచే రణజయార్భటముచేఁ బెంపొందు పవనజుండు
యుక్తిచే విబుధానురక్తిచేఁ బరాశక్తిచే నధికుండు సవ్యసాచి
బుద్ధిచే నతులప్రసిద్ధిచే భాగ్యాభివృద్ధిచేఁ బొగడొందు వెలయు నకులుఁ
తే. పసమశరసమసుకుమారరసమనోహ, రాంగతారుండు సహదేవుఁ డంబుజాక్షి
వీరలే పురుపాండవవీరవరులు, పెంపుసొంపార వీరి విలోకింపవమ్మ 124

చ. సుమహితధాళధళ్యరుచిసుందరకోమలవిగ్రహంబుపై
నమలతరేంద్రనీలనికరాసితవర్ణఘనాంశుకంబుతో
నమరిననీలమేఘరజతాచలరాజముఁ బోలె రేవతీ
రమణునిఁ జూడవమ్మ బలశాలినిఁ గోమలపాటలాధరా 125

సీ. లలితరేఖాత్రయీకలితకంఠమువాఁడు ధవళవిస్తారనేత్రములవాఁడు
ఆజానులంబిబాహావిలాసమువాఁడు కమనీయనీలాలకములవాఁడు
హారశోభితవిశాలోరస్థలమువాఁడు తరుణారుణాంఘ్రిపద్మములవాఁడు
మహనీయనీలకోమలశరీరమువాఁడు నవదరస్మితసుధాననమువాఁడు
తే. సరసకల్యాణగుణవిశేషములవాఁడు, మదనశతకోటిసౌందర్యమహిమవాఁడు
దేవకీనందనుఁడు కృష్ణదేవుఁ డితఁడు, వనిత గనుఁగొమ్ము నేత్రోత్సవంబుగాఁగ 126

మ. త్రిజగన్మోహనరూపవైభవునిసాంద్రీభూతకీర్తిం బ్రతా
పజయార్కున్ రతికామినీకుచతటీపాటీరముద్రాకరాం
బుజునిం గంఠవిలంబమానవిలసన్ముక్తామణీమాలికా
వ్రజునిన్ స్మారకకృష్ణమూర్తియగునీప్రద్యుమ్ను నీక్షింపుమా 127

ఉ. చక్కనివారిలో మొదలిచక్కనివాఁడగు నింద్రకన్యనుం
జక్కనివాఁడు బన్నగుణసంపదఁ దాతను బోలువాఁడు పెం
పెక్కినకీర్తివాఁడు కమలేక్షణపౌత్త్రుఁడు శంబరారికిన్
మక్కువనందనుండితఁడు మానవతీ యనిరుద్ధుఁ జూడుమా 128

వ. అని యివ్విధంబున నవ్వనిత యవ్విలాసినీతిలకంబునకు భూలోకపురుషపుంగవుల వేర్వేఱ వివరించుచు ననిరుద్ధకుమారపర్యంతంబును జూపునప్పుడు. 129

సీ. అంగవంగకళింగబంగాళనృపులపై సాగంగఁ గతుఁ జేఁ జౌకళింప
గౌళనేపాళపాంచాలభూభుజులపై నంటిపెట్టిల్ల తరేఖ నవఘటించి
మగధమత్స్యవరాటమద్రనాయకులపై మత్స్యపుటంబులు మహిమ నిగిడి
యాదవవృష్ణిభోజాంధకశ్రేణిపై యలతేఁటిదాఁటుల నెలవు చూపి
తే. మఱియు గోపాలదేవసూనులమీఁద, పైకొలలగతి వ్రాఁకి మిట్టితిరిగి
వ్రాలి యనిరుద్ధునందుఁ గ్రొవ్వాఁడిచిలుకు, ములికి మైనాకకంఠరిబోసుకుఁ జూపు.

చ. కనుఁగొనఁ గానె జల్లుమనెఁ గైరవలోచన గుండె దేహమె
ల్లను బులకించెఁ గన్నులజలంబులు జాలయి పారె మోమునం
జెనఁగొని దైన్యరేఖ నవనీతగతిం గరఁగెన్ మనంబు వి
న్వనుపడియున్న తాపశిఖి ప్రజ్వలభావము నొందె వింతయై. 131

ఉ. కన్నుల ఱెప్పలాఁగ నివికాసపుఁ జూపును మౌనముద్రతో
నున్న మొగంబు నిశ్చలత నొప్పుశరీరము గాఁ బటంబుపై
నున్నతలీల వ్రాసినప్రియుం గని సొక్కినఁ దానునట్లయై
చిన్నెలుదక్కి యుండె సఖి చేసినజంత్రపుబొమ్మకైవడిన్. 132

తే. అతనిలావణ్యసరసియం దతివచూపు, నిండుకొని బారులయ్యె నుగండుమీలు
నప్పతిరిగుంపులయ్యె నీలోత్పలములు, పాదుకొని మూఁకలయ్యెఁ బుష్పంధయములు

ఉ. చూచుఁ జలించి పైఁ బడఁగఁ జూచుఁ గుచంబుల నొత్తిపట్టఁ గాఁ
జూచు నఖాలి మైఁ జెనకఁ జూచు సుధాధరబింబమానఁ గాఁ
జూచుఁ గవుంగిటం బెనఁగఁ జూచుఁ గపోలము ముద్దుపెట్టఁ గాఁ
జూచు లతాంగి యమ్మదనసుందరరూపముఁ జూచి భ్రాంతితోన్. 134

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కౌక్షకపచత్రవరుచిరావలోకనంబున పరమశాంతుని హృదయంబు
వంబోలె దత్సౌందర్యలహరీమగ్నంబై యానందలహరిం దేలుచున్న నెచ్చెలియ మఱ
లించి కుంభాండక తనూభవ ముఖాంబుజంబున నిలిపి యిట్లనియె 135

ఉ. వీఁడుగదమ్మ నానిదురవేళ ఘటించినవాఁడు కోమలీ
వీఁడుగదమ్మ పంచశరవిద్యలు చూపినవాఁడు తొయ్యలీ
వీఁడుగదమ్మ నాహృదయవిత్తము నాచినవాఁడు యుగ్మలీ
వీఁడుగదమ్మ యీ విరహవేదనఁ గొల్పినవాఁడు నెచ్చెలీ 136

క. నిన్నుండి వీనిరూపముఁ, గన్నులఁ జూడంగఁ గలిగెఁ గానేటికి నో
క్రొన్ననఁబోఁడి రోసబున, మెన్నిదినంబులకునైన నీఁగంగలనే. 137

వ. మేఘాగమనంబునకు నెదురుచూచుచున్న మయూరంబు విధంబున సంపూర్ణపూర్ణి
మా చంద్రబింబోదయంబుఁ గోరుచున్న చకోరంబు కైవడి, స్వాతివర్షంబు నపేక్షిం
చుచున్న మౌక్తికశుక్తిచందంబున, హృదయంగమాకారుండైన యీరాజకుమారు
తోడిసంభోగంబునకు నాహృదయంబు నిరంతరవ్యాపారంబై యభిలషించుచున్న
యది. దురంతంబైన విరహపారావారంబు నీఁదవశంబుగాక మునుంగుచున్న నాకుం
దెప్పవిధంబున నాభాగ్యవశంబున నీవు సంఘటించితివి. ఏయుపాయంబుననైన నిం
నిం దెచ్చి మామకమనోరథం బీడేర్చి ప్రాణదానంబు సేయుమిలయు నిదియనుచితంబని
విచారించెదవేని నాకర్ణింపుము 138

సీ. కలలోనఁ గన్నవార్తలకింత వలవంతకేమి కారణమని యెంచుకొంటి
నాయున్కిఁ గనుఁగొన్న నాసాటివారిలో నిది లాఘవంబని యెంచుకొంటి
మదిలోనిమాట మఱచియుండెదఁ గాక యెంతలేదని బుద్ధి నెంచుకొంటి
గుఱుతెఱుఁగని వానికూర్మి కాశించిన నేమి ఫలంబని యెంచుకొంటి

తే. నేమిసేయుదు వానికామనోజ్ఞ, వదనపూర్ణేందుచంద్రికావ్యాప్తిఁ జంద్ర
కాంతరత్నంబు కైవడిఁ గరఁగియున్న, భావమున ధైర్యమింపైనఁ బాగుకానగు. 139

ఉ. కావునఁ బక్వబింబఫలకాంతులఁ గ్రిందులఁ ద్రోఁగువాని కె
మ్మోవిసుధారసంబు మదిమోహము దీఱఁగ నానకుండినన్
భావభవజ్వరజ్వలనబంధురతీవ్రశిఖాకలాపతా
పానహమైన నాదుహృదయవ్యథ దీఱునె యెన్ని భంగులన్. 140

మ. కలికీ మాటలు వేయు నేమిటికి నీకాయంబుతో వానితోఁ
గలయన్ భాగ్యము గల్గకున్న విభునింగాఁ జేయుమీ వీనిరాఁ
గలజన్మంబున నంచు బ్రహ్మకు నమస్కారంబుఁ గావించియు
వ్వలదేహాంతరతీవ్రలబ్ధికుచితవ్యాపారముం జేసెదన్. 141

తే. అనుచుఁ జెలిపల్కు ఖేదవాక్యములతోన, వేఁడినిట్టూర్పుగాడ్పులావిర్భవించె
నూరుపులతోనకన్నీరులేఱులయ్యె, నశ్రువులతోనపరశంబయ్యె మేను. 142

తే అతివిదురనస్థఁగనుఁగొనియాత్మఁ గుందుఁగి, యువతివిసరతదీఱంగినుపచరించి
యనుగుణంబైనమధురవాక్యములమనసుఁ, జల్ల జేయుమనుండెనాసమయమునను

వ అని శుకుండుపలికెననినఁ దదనంతరవృత్తాంతంబెట్లయ్యె నెఱింగింపుమనుటయు.

చ చతురవిహారహారమణిసాంద్రలసద్భుజమధ్యమధ్యని
ర్జితమృగరాజరాజసరసీరుహమిత్రసునేత్రనేత్రశో
భితవసుభద్రభద్రగజభీతిహరాదరభావభావజా
హితమతివాసవాసవమణిద్ధరుచిస్ఫుటకేశకేశవా 145

క దురితపరితాపపరిహర, చరితాభరితాదరాత్మశంకరహృదయ
స్మరితహరిదశ్వకోటి, స్ఫురితాస్ఫుతితారినినదసంస్తుతివినుతా. 146

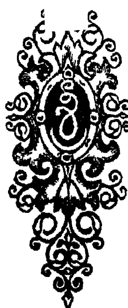
భుజంగప్రయాతము మహామంగళాకారమాన్నేహమోహా
నహోభూధరోత్సాహవారాహదేహా
గుహాత్రిప్రజ్ఞసాంచిత్యఘోరాఘుదాహా
మహామంగళాద్రిప్రమావత్సుగేహా. 147

గద్య ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
మనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు

అనిరుద్ధచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము

వత్సవై జయంతి
శ్రీవనితాకౌస్తుభాదిశృంగారవిలా
సావహవక్షస్స్థలభువ
నావనసంభ్రమణమంగళాచలరమణా 1

తే. అనధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతో డనిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె 2

వ. అంత 3

సీ. వినతాతనూజకేతనకరాసంప్రాప్తజనితానురాగవిస్తారమునఁ గ
వపరదిగ్దలధినాయకసమర్పితఫుల్లహల్లకమాల్యప్రభాంకమునఁ గ
సమరసన్నాహరక్షశ్ఛటావిదళన కోపాగ్నికీలాకలాపమునఁ గ
తత్కాలతాండవోద్ధతమహాబిలేశ వరమణిమకుటరుగ్వ్యాప్తియనఁ గ
తే. భాపరిగ్రహణార్థసమీపవర్తి, గంధవహబంధుతేజఃప్రకాశమునఁ గ
నస్తశైలాగ్రమునభాస్వదరుణదీప్తి, మండలంబయ్యె మార్తాండమండలంబు. 4

చ. ఇనుఁడు కరంబులం బొదివి యింపుగ సంగమమాచరింపఁ బ
ద్మినివదనంబు వన్నగవు మీఱ వికాసవిలాసమూనిలో
ననద్రనముబ్బి సొక్కి నయనంబులు మూయుచు నిద్రఁ జెందఁగో
యనముకుళించెఁ దివసాంతమునందుఁ బయోజషండముల్. 5

చ. ఇనునకుఁ బద్మినీవలయేక్షణపైమది నెంతి మోహమో
తను నెడఁబాసి యెంతపరితాపము నొందునొ నాల్గుయామముల్
చనినపు నస్సమాగమము సంఘటనంబని తెల్పుచుండెఁ దాఁ
బనిచె సుస్వపాంతతరుపుష్కలనీడల పేరిదూతలన్. 6

క. కమలినిపయిఁ గూరిమిచే, రమియించెంగాననశుచిరాహిత్యముగా
నమరందదానమొనర్చిన, క్రమమునఁ గమలాప్తుఁడపకంధిం గ్రుంకెన్ 7

తే. అంబురుహసంభవాండగేహాంతరమున, దీపకంబైనభాస్కరదీపకళిక
యపరదిక్కునఁ జేరినయంధకార, బంధురంబయ్యెఁ దశదిశాభాగమునను 8

చ. అనయముజీవకోటికిఁబ్రియంబుగ దాఁగులుగట్టికొల్లఁగై
కొనసెలవిచ్చెఁ జోరులకుఁ గూర్మిపరాంగనలన్ రమింపఁగాఁ
బనిచెవిటావళిన్భువనబంధుఁడులేనియరాజకంబుచేఁ
దనరప్రచరించెవసుధాస్థలిఁ జీఁకటిపాలెగాఁడొగిన్ 9

సీ. ఆదటదీరంగనంభోజగంధులబటువుగుబ్బలమీఁదఁ బ్రాఁకి ప్రాఁకి
కోరికఁ గలయింపఁ గుంభీంద్రయానలయధరపల్లవముల నాని యాని
ముచ్చటదీఱంగ ముకురబింబాస్యలనిద్దంపుఁ జెక్కిళ్లనివిరి నివిరి
యభిలాషదనియంగ హరినిలవేణులమవ్వంపుఁ గొప్పులదువ్వి దువ్వి

తే. యంధకారాఖ్యకామాంధుఁ డన్యసతుల, నలముకొనుచుండెఁ గాన దోషానుభవము
తపనకిరణఘాతనెపమునఁ దాఁకుననుచు, నెఱుఁగలేఁడయ్యెఁ దామసుండేమియెఱుఁగు.

క. జీవనమెజీవనంబై, యీవిధముననున్నమత్స్యునెడచేసెనయో
దైవమనిఖేదమొందెడు, కైవడినమరెన్ రథాంగకరుణరవంబుల్. 11

సీ. పరునిరాకనిశావాససజ్జక మింటఁ బఱచినవెన్నెలపానుపనఁగ
గగనకేశునిమస్తకమున దిక్పాలురుపూజచేసినయట్టిపువ్వులనఁగ
దట్టమైతిరుగుచున్నట్టిఖేచరకోటిముత్యాలగొడుగులమొత్తమనఁగ
దమముగర్వమడంపదండెత్తి రేరాజుముందరనడపించుమూఁకయనఁగఁ

తే. గెలిమియఁదూర్ధ్వలోకముల్గెలువఁ బింజ, పింజఁగొన నేయుపుష్పాస్త్రవితతియనఁగఁ
గన్నులకుఁ బండువైతోఁచె గగనభాగ, మండనంబైనతారకామండలంబు. 12

సీ. అధిపలాలితలైనస్వాధీనపతికలు నలుకదీఱనికలహాంతరితలు
పతినిరాకలుగోరువాసకసజ్జికల్ ప్రతివంచకులువిప్రలబ్ధసతులు
పొరుగూరవిభులున్నప్రోషితభర్తృకల్ కలహింబువిడనాడుఖండితలును
ధవులువేగంబరానివిరహోత్కంఠితల్సంతగి తలభిసారికలును

తే. రమణసంభోగవిప్రలంభములనొంది, రిట్టివిధనాయికలునిట్టులతిశయముగఁ
గుమలయానందభావానుగుణ్యకేళిల, విలసితంబైనయన్నిశావేళయందు 13

శా. మందాక్షాంచలముల్గ్రమించికులధర్మస్తోత్రసుల్లాఁటిత
న్నిందాభీతిమహాటవుల్గడచిపొందెన్పుంశ్చలీకోటిని
స్సందేహాస్ఫుగణస్ఫుజంగనిపశత్వాంకేతికస్థానముల్
కందర్పుండనుమంత్రదేవతసమాకర్షింపఁ గానయ్యెడన్. 14

ఉ. చీఁకటివేళసంచరణసేయుచునిక్కినలైనచోట్లన
ట్టాఁకలనిల్చుచుంజనులయాలుక్కుకొయ్యనలోఁగియుంచుచుం
గాఁకయయూద్ఘ్వలుస్స్వరనఁగావిటకోటిభుజంగభావముల్
గైకొనియుండెనింపరచెకారవిరక్తభుజంగనామముల్ 15

సీ. గళరవంబులురద్దిగాఁజెలంగింపక పలుమాఱుమెల్లనె పలుకుమనుచుఁ
దమికొద్దినధరబింబముగంటువడక మోనపంటనొక్కింతె చూపుమనుచు
గుబ్బచన్నులమీఁదగోరులేర్పడక నేర్పుతో నొయ్యననివురుమనుచు
రతిసుమాళమునవార్పటము గావింపక నిలుకడవల్లఁగాఁగలయుమనుచుఁ

తే. గాముకులయందుఁగూర్మిలాగలిగియుండి, యనురహస్యంబుబయలగున నెడభీతిఁ
గలసిరిబ్బంగిసాంకేతికములయందు, జారకాంతలు మోహితస్వాంతలగుచు 16

ఉ. ఆసమయంబువంగుసలయుప్రియమైన ప్రభుత్వరేఖను
ల్లాసరసంబుమోమునఁదోఁపంగఁగఁజల్లనిరాఁకటంచుమవి
శ్వాసముతోడలోకులుప్రశంసలుసేయఁగఁబూర్వశైలసిం
హాసనమెక్కెఁజంద్రుఁడునిజాభ్యుదయంబుజగత్ప్రసిద్ధిగన్ 17

సీ. భూనభోంతరములఁబూర్ణిఖవించు తిమిరంబులనుచ్చాటనంబుచేసెఁ
వసతులమెలఁగుజీవంజీవవిహగకదంబంబునాకర్షణంబుచేసెఁ
గివగూడిచెలఁగుజక్కవలక్రీడావిలాసంబులుసంస్తంభనంబుచేసెఁ
సలిలమధ్యంబులఁజెలువొందుకైరవారామంబులవశీకరంబుచేసెఁ

తే. నలినపఙ్క్తికివిద్వేషణంబుచేసెఁ, దమ్మిచేరాశికిలమారణమ్ముచేసెఁ
బొసఁగవెన్నెలమంత్రవిభూతిఁబల్లి, మహిమఁజూపెసుధాకరమాంత్రికుండు 18

సీ. జతనంబుతోఁదేఁటిసంచిణీహాసముభిన్నదుముదారుగానిగుడినడుమఁ
గలువలదొరచల్లగాలివజీవులుపూసిరాస్తానుచపానుగోలుఁ
బెంపువీఁచుపసంధిఘుషువాహుజులనుండి చెలానబిసహానరుదెలుఁ
నెమ్మిఁగోవెలనిశాని దారుగములుకర్ణాచీడమారముల్నాదుసేయ

తే. సరణికావాలురంగుఝల్ఝాపుటములు, రహిగనటియించుచిలుకపిండాకిసక్కి-
కెంజిగురుసైపుంఁడనంకించుకొనుచు, మదనుపాదుసహాదండుగదలెనపుడు. 19

వ. అంత. 20

మ. చణబాహాబలశాలియుస్మఘుఁడుచంచచ్చంచరీకచ్ఛటా
గుణటంకారరవప్రచండసుమనఃకోదండనిర్ముక్తదా
రుణచూతాంకురబాణముల్బలిపెసక్రోధాత్ముఁడైమానినీ
మణిధైర్యంబనుజోడుచించుచుమనోమధ్యంబులందూఁటఁగన్. 21

మత్తకోకిల మత్తకోకిలశారికాశుకమంజుమోహననాదసం
పత్తికిన్ మలయాచలానిలపద్మశాత్రవచంద్రికో
ద్వృత్తికిన్ సుమసాసనాపదవీభ్రమద్భ్రమరస్వనో
త్పత్తికిన్ మదినోర్వఁజాలక తల్లడిల్లుచునుండఁగాన్ 22

క. పగనొందుమఁ జెలికత్తెలు, మృగమదఘనసారగంధమృగుకుసుమాదుల్
తగఁదెచ్చి శిశిరవిధులా, మగువకుఁ గావించి ప్రదుమతియున్నతియున్ 23

సీ. విభునికౌఁగిటికిఁ బైవెతఁ జెందఁగ మేనికిఁ జందనపంకంబలంద నేల
చందనంబునఁ గసుగందెఁగ దాయని గ్రప్పఁ బబ్బలుఁ గడుగ నేఁ
పన్నీటిపలనఁ దాపంబుమించుటఁ జూచి చంద్రరజంబు పైఁ జల్ల నేల
చంద్రరజంబు చేజనియించె సెకలంచు వెసఁ దారశస్త్రాంతము ల్వీసు నేల

తే. తాళవృంతములనువడ దాఁకెననుచు, పగనఁగా నేల నేరని వైద్యకరణిఁ
దనుగుణ మెఱుంగఁజాలక తమను సేయు, మందులకెమ్మందుఁ గొనరించిరిందుముఖులు.

తే. ఎన్నియుపచారములు చెసిరిందువదన, యున్నియును జూడమును పటికన్న మిగుల
బాధకములయ్యెదయ లేనిప్రభువుతోఁడ, మందలించిన మనవుల చందమునను. 25

వ. ఇక్కారణి నక్కమలయాక్షి విరహాతిశయంబున నోర్వంజాలక పరితపించుటను సఖీ
జనంబులు విచారమగ్నాంతరంగలై కుసుమసాయకునుద్దేశించి యిట్లనిరి 26

ఉ. తల్లిసమస్తభాగ్యనిధితం డ్రిదయాపరమూర్తిని చెలుల్
చల్లనివారు నీవుకడుఁ జక్కనివాఁడవు పొంకమైనను
విల్లుసమాధురింబరిఘవిల్లుమృదుత్వము నీగుణత్రినం
వెల్లనయోగ్యసూనసని నేటివరోయవు మీనకేతనా 27

చ. పురహరదేవునింజెనకఁబోయితి గుగ్రలలాటనేత్రభీ
కరదహనార్చులంగలసి కాలితి నంతటనుండి దైనను
బరులను బీడవెట్టనికృపాగుణ మేటికి లేదు నీకుఁగా
పురుషులు రాజదండనముఁ బొందిరియునైజము మానరేకదా. 28

వ. అనిపలికి సుధాకరు నుద్దేశించి. 29

సీ. కువలయంబులనుగన్గొన్న చల్లనిచూపుకముబృందముఁ బొందుఁగలుగదయ్యె
నలచకోరములపైఁ గలుగుదాక్షిణ్యంబు జక్కవగములందుఁ దక్కవయ్యె
సప్రాణవిభులైన సతులపై కూర్మి యనాథకాంతలయందునాస్తియయ్యె
నిందూపలములపై నెనయు సౌహార్దంబు రవికాంతములయందు రహితమయ్యె

తే. బత్తువాతంబుమాన వేపత్తుమునను, రాజదోషాకరుఁడవు గారామరామ
దానఁజేసితిమి! నీదు మేనియందు, నంకమై నిల్చియున్నదయ్యపయశంబు. 30

క. పగలొప్పనిసౌమ్యతనై, జగుణంబగునీకునింతచలమేటికయో
తగుపూర్ణకళానిధితో, మొగమెఱుఁగనివాఁడవౌకుముదినీరమణా. 31

వ. అని మలయపవను నుద్దేశించి. 32

శా. ఎంచంజల్లనివాఁడవై పరసులందిష్టంబువాటించుచుం
బంచప్రాణములై మెలంగుదువు మాపద్మాక్షి యందిట్లు బా
ధించంజొచ్చితి వియ్యెడన్మనిబుద్ధిన్స్వభావంబువ
ర్జింపంజెల్లునె నీగుణంబుగద దాక్షిణ్యంబు మందానిలా. 33

వ. అని పికశుకనికరంబుల నుద్దేశించి 34

క. ఒకసతికై యుండెడుమీ, రకటా చెలియెలనింత యతికుహూక మా
పికమా శుకమా యికమా, నకమా సుకుమారగాత్రి నాయమెయేచన్ 35

వ. అని పలుకుమన్నసమయంబున నం జిత్రరేఖం గనుంగొని యుషాంగన తన మనోహరుం డైనయనిరుద్ధుని సరససౌందర్య సౌకుమార్యంబులు పలుమారుఁ బ్రస్తుతించుచు నిట్లనియె 36

ఉ. ఔనటవమ్మ వానిసరసాధరసారరసామృతంబు నే
నానకయింకతాళఁగలనాలలనాకలనాదకీరసం
తానము సేయురంతు ముదితామదితానదితాపమయ్యె స
స్నానవిధంబునీ దెగద నా యెదనామదనాభుఁ జేర్చినన్ 37

వ. అనిపలికిన. 38

చ. విరహమునొందకమ్మ విభు వేగ మెతోడ్కొ నినత్తునంచు నా
సరసిజగంధి యోగబలసంపద చేగగినప్రచారయై
యరిగెననేకపట్టణవనాచలశైలనిచయంబుస
త్వరవిభవంబునం గడచి తానట యేఁగుచుఁ గాంచె దవ్వునన్ 39

శా. కాంచెంగాంచనగాత్రి సౌధశిఖరాగ్రస్వర్ణపాంచాలికా
చంచన్నీలమణిప్రకల్పితకచప్రక్షిప్తనవత్తారకం
బంచోదంచితహృద్యవాద్యరవశుంభద్వ్యోమపూజాలస
త్ప్రాకారించామిత్రగురుస్తమంటపసహస్రస్ఫారకద్వారకన్ 40

వ. కనుంగొని మనంబునఁ బెనంగొను ప్రమోదంబునఁ బ్రమాదంబగు విద్యావిశేషంబున నన్నగరంబుఁ బ్రవేశించి సముంచితప్రాసాదరేఖా పురోభాగ మహోన్నత స్తంభాగ్రవిరచిత దేదీప్యమానదీపికాకదంబక ప్రతిబింబవిడంబితసాంద్ర చంద్రశాలాస్థగితపద్మరాగ మణిగణ చరణారుణకిరణస్ఫురణావలన నిశాసమయంబయ్యును దివాభాగంబునంబోలెదృగ్గోచరంబగుతదీయ సౌభాగ్యంబునకు నాశ్చర్యంబునొందుచుం గలితకాంచనకనత్కవాట కమనీయ చతుర్ద్వార చారుతరప్రాకారంబును, మహోగ్ర

సౌధసముగ్రజాగ్ర ద్వ్యాఘటసమూహ సమావృత్తంబును, రుక్మిణీసత్యభామాప్రము
ఖాష్టమహిషీషోడశసహస్రసుందరీసందోహమందిరామందసుందరంబును, బద్ధరాగ
వజ్రవైడూర్యగోమేదికపుష్యరాగ మరకతనీలముక్తాప్రవాళ ఖచిత స్తంభకుడ్య వా
తాయనవితర్దిప్రదేశంబును, ప్రద్యుమ్నసాంబసంకర్షణసుధేష్ణాది కుమారవిహారసౌధ
యూథాభిరామంబును, సకలసౌభాగ్య లక్ష్మీనివాసంబునునగు గోపికావల్లభునుం
దిరంబునందు శృంగారంబునకుసారంబును, విలాసంబునకువాసంబును, భోగంబునకు
యోగంబును, భాగ్యంబునకుయోగ్యంబును, స్తోత్రంబునకుఁ బాత్రంబునునై,
సహస్రభానుప్రభాభాసమానంబగు ననిరుద్ధకేళీసౌధంబులోపలం బ్రవేశించియందు

క అలరుక్మలోచనాకుచ, కలశయుగాన్వితనిరూఢగాఢాశ్లేష
జ్జ్వలపులకాంకితదానవ, సులలితసురతప్రసంగజనితశ్రముఁడై. 42

సీ బంగారుదివియకంబములపైనిరువంక దీపికాకాంతులు తేజరిల్లు
నమలమాణిక్యపర్యంకభాగంబునఁ బరువంపుజాజిపూఁబాన్పుమీఁద
నొకకేలుతలక్రిందనునిచి యొండొకకరంబూరువుపైఁజాచియొత్తగిల్లి
పరుపుపైముత్యాలసరులుకుప్పవడంగఁ జెలిదమ్మితళుకుకన్నులు మొగిడ్చి
తే పూఁతనెత్తావిగమ్మునఁ బొలయుచుండ, నూర్పులొక్కింతముగురులై యుప్పతిల్ల
నిదురపరవశమున నున్న యనుపమాంగుఁ, గాంచెఁ దనగొప్పకన్నులకఱవుదీఱ. 43

ఉ మీసముతీరుఁ జూచిజిగిమేనిపటుత్వముఁ జూచిమోములో
హాసముఁ జూచిచేతులయొయారముఁ జూచిమనోజ్ఞరూపరే
ఖాసమలీలఁ జూచియహహాయనుచుం దలయూఁచిముందుదా
వ్రాసినభావమెంచితలవంచుకొనెన్ జలజాక్షిసిగ్గునన్. 44

వ తదనంతరంబ. 45

మ. తనసమ్మోహనవిద్యచేజనులనిద్రాముగ్ధులంజేసి య
య్యనిరుద్ధుంగొని ఖేచరత్వమున నుద్యద్వేగయై యేగి బా
ణనిలింపాహితరాజధాని యగుశోణాఖ్యంబ్రవేశించి య
వ్వనజాతాక్షియుషాలతాంగిసుమమానసౌధముంజేరఁగన్. 46

వ వచ్చుచున్నసమయంబున 47

ఉ ఎప్పుడువచ్చునోకువలయేక్షణయాతనిఁదోడుకొంచునే
నెప్పుడుచూతునోసదయుఁడెందునిశంబగువానిమోమునా
కెప్పుడుగల్గునోయతనినింపుగఁగూడెడుభాగ్యమంచునా
కప్పురగంధితాపమునఁగంటికినిద్దురలేకవేఁగుచున్. 48

ఉ. నావెతచూడలేకకరుణాపరురాలగుచిత్రరేఖదా
నావిభుఁదెత్తునంచనకటాపరభూమికిసాహసంబునం

బోవుచునుండె నాకొఱకుఁ బోయిన కార్యము నిర్వహించిరో
దేవతలార నాదిగులు దీఱఁగ మీకు నమస్కరించెదన్. 49

వ. అని తలంచుచు. 50

తే. తరుణి యిబ్భంగిఁ గుసుమకోదండచండ, కాండనిర్భిన్నహృదయయై కరఁగుచున్న
యవసరంబున రతిమనోహరకుమారుఁ, దెచ్చి పానుపుపై నుంచె మచ్చకంటి 51

వ. అప్పుడు. 52

చ. హృదయము ఝల్లుఝల్లుమన నెంతయు విస్మయమంది చూచి పెం
పొదవిన భ్రాంతిచేత నిది యుంగల గాదుగదా యటంచు నె
మ్మదిఁ దలపోయుఁ గ్రొత్తఁడగు మారుఁడు చేసిన యింద్రజాలమో
యిది యని యెంచుఁ బర్వరజనీందుకళానన మోహలోలయై 53

వ. అంత. 54

క. తెలివొంది చిత్రరేఖా, కలవాణిం గౌఁగిలించి కన్నుల హర్షా
శ్రులు జడిగురియఁగఁ దనువునఁ, బులకాంకురములు నింపఁ బొంగుచుఁ బలికెన్ 55

ఉ. ఈసుకుమారమూర్తి నిపుడీవకుఁ దెచ్చితి ప్రాణదానముం
జేసితి నీకు మేల్తరలఁ జేయఁగ నేర నమస్కరించెదన్
నీసుగుణంబు నీ నెనరు నీయుపకారము ముజ్జగంబులన్
వాసికి నెక్కె నీకథలు వర్ణితము లయ్యెడుఁగాక కోమలీ. 56

క. అని పలుకుచున్న బాలిక, వినయోక్తుల గారవించి వేడుకతో సం
జనియె నిజమందిరమునకు, వనజాననయుం దెనిచటి [illegible] మీఱన్. 57

ఉ. లేచుట యెప్పుడో నిదుర లేచిన పిమ్మట నన్నుఁ గన్నులం
జూచి మనోనురాగమున సొక్కి కవుంగిట గారవింపఁగాఁ
జూచునొ లేక నాపమత శుద్ధయె యుంగము జేసి చింతయై
తోఁచుచునుండునో యితనితో నపుడేమని పల్కుదాననో 58

మ. అని చింతింపఁగ నిద్ర మేల్కొనియెఁ దండ్రాకర్ణవిశ్రాంత మో
హననేత్రాంబుజముల్కనీనికలు చాయార్ద్రీగా విచ్చి చూ
చినయా చూపు మనంబున న్దగిలెఁ గించిన్మృగ్యకున్నాభిభూ
ధనురుద్వృత్కటకాముఖాంకకరసంధానప్రయోగాస్త్రమై 59

ఉ. నాథుసుదర్శనంబువలన న్మదనగ్రహమోక్షమయ్యె వెం
బ్రాగ్ధరకున్ సుదర్శనమహామహిమం బిటువంటిదె కదా
యీధరఁ దప్పిరి యోగమున నెట్టి గ్రహంబులు నిర్వ నేర్చుఁ ద
త్సాధకులైన మాంత్రికులు సారమెఱుంగుదు రప్పుడిప్పుడున్. 60

గీ. ఇవ్విధంబున మేల్కాంచి యవ్విభుండు, ద్వారకాపురకనకసౌధప్రదేశ
చారుతరరత్నపర్యంకశాయి గాఁగఁ, దనుఁదలంచుచు లేచి కన్గొనెడునపుడు. 61

సీ. కాఁకలు దేరు బంగరుశలాక యనంగఁ గళలు వాసిన చంద్రకళ యనంగ
నదను బుల్కడిగిన యట్టిముత్యమనంగ సానఁబట్టిన కాముశరమనంగ
మెలపుతో నిల్చిన మెఱుఁగుతీఁగె యనంగ నంగనాకంబుఁ గోల్పోయి క్రొన్ననయినంగ
జీవకళ గల్గు చిత్రరూపమనంగఁ బరువంబు దప్పని విరి యనంగఁ
గరగు ననుబోసి మోహనాకారరేఖ, యొసఁగఁ దీర్చిన శృంగారరసమనంగఁ
దనసమీపంబునందున తరుణిఁ జూచి, మన్మథకుమారుఁ డాశ్చర్యమగ్నుఁ డగుచు. 62

క. మొదలను నే నసియించిన, యది ద్వారక లోన వజ్రహర్మ్యము గాదా
యిది యేమి వింత యిపుడిది, సదమలమాణిక్యఖచితసౌధంబయ్యెన్. 63

వ. అని విచారించుచు నవ్వరారోహ నాలోకించి 64

సీ. పొలఁతి మోమున సంపూర్ణేందుబింబంబు నెలయని వాలిగా వింపవచ్చు
కంపాంగి మొనికిఁ జాంపేయపుష్పము వ్వారుసలో ఎడిసివైవంగవచ్చు
జలజాక్షి పయోజజాతిసేలంబుల నొగిదృష్టి పేరు గానుసువచ్చుఁ
గలకంఠకంఠి వినులవ త్రికారముల్ రక్ష మంత్రములు గా వ్రాయవచ్చు
నౌరయీ రూపకతికి రంభాదివేల్పు, చెలులను డింపుబుడుతలఁ జేయవచ్చు
ననిన దోషంబు గలుగదీ ముగ్ధ మంగుఁ, జూడ మెన్నఁడు నిటువంటి సుందరంబు 65

గీ. అని విచారించు నెఱఁగించి దవనతాస్య, పద్మమైనకై ప్రేమబయలు పఱచు
కలికినిడువాలు తెలుపుఁ గన్నులను చెలుకు, చూపులను జూచుచున్న యా సుదతి కనియె 66

ఉ. ఎవ్వరిదాన వేపవలయే తుణరెయ్యది నీగు పేరు సీ
వెవ్వని మేలుదానవిపుడేమి కతంబున నన్నుఁ దెచ్చితీ
వివ్వరసౌధదేశమునకింత యదాఁచక తెల్పునావుడుఞ్
నవ్వును సిగ్గుఁ గూడి వదనంబున దాఁగిలిమూఁతలాడఁగాన్ 67

గీ. తనువు వజ్రంపుటనలయందంబు గులుకు, గుంబగుబ తేటముకురబింబములవంటి
చెక్కుఁ గవనిండి కెంపుల చెక్కడంపుఁ, గమ్మలను గ్రమ్మఁ బలికె నా కలికి యపుడు. 65

మ. ఇది బాణాసుర పీడు శోణపుర మాయింద్రారి మాతంగ్రికి పెం
పొదవెన్నాసువసాభిధాన మొగి దేయుయోగవుఞ్ రూపుస్వ
ప్నదశం గాంచిన దాన నై విరహసంతాపంబునం జెంద స
ఖ్యదలీల న్నినుఁ దెచ్చెఁ బ్రాణసఖి శుంభద్యోగవిద్యోన్నతిన్. 69

ఉ. కన్నియఁ గాని యన్యసతిఁ గాను శరీరము నీదు సొమ్ముగా
మన్ననచేసి యేలుకొను మావిను మాయను మానబుద్ధివై

నన్నలయించెదేని రమణా యిక నేమను దాన నిన్ను నా
కన్నులఁ జూడఁ గల్గెఁ గద కాఁగల యట్లగు దైవయోగముల్. 70

వ. అనిపలికి యక్కాంత చింతాసముద్రాంతర్మగ్నాంతరంగయై తలంచుకొని యూరకుండె నప్పుడు. 71

సీ. తొలుత నాతని రూపుఁ గలఁ గన్న యాదిగా మగుడ నా కుదినము లేయుగములయ్యెఁ
బటము పైనతని రూపముఁ జూచినది మొదల్ గుఱుజాము లేయుగములయ్యె
సఖివాని తోడి తేఁ జనిన యంతట నుండి యావిదప గడియలే యుగములయ్యెఁ
దరువాత నతఁడు నిద్దురలేచునంతకు యువతికి నిముసముల్ యుగములయ్యె
తే. నతఁడు గౌఁగిటఁ గదియించునంతలోన, నుత్పలదళాయతాక్షి కొక్కొక్క క్షణము
యుగసహస్రంబులై తోఁచుచుండె నపుడు, ననిమిషత్వంబుఁ దెలుప నవ్వారిజంబు 72

చ. పలుకులలోని ప్రార్థనయు భావములోఁ గల తెంపు మోములో
వెలవెలఁ జూపులోఁ బొడము విన్ననయూర్పులలోని లింపుని
మ్ముల్లఁ బొడగాంచి యమ్మదనమోహనుఁ డెంతయు సంతసించెఁ దా
నలపుల మర్మముల్ దెలియవచ్చుఁ గదా ఘనులైనవారికిన్ 73

వ. అప్పుడు 74

సీ. అకలంకచంద్రబింబాననయూరు దేశంబుల వెంట సంచరించి వేసి
కోమలాంగినితంబభూమండలమునఁ గ్రమముతోడఁ బ్రదక్షిణములొనర్చి
మృగనేత్ర గంభీరమగు నాభిసరసిలో నవగాహనక్రీడ లాచరించి
గంధసింధురయాన కరినకుచోత్తుంగశైలాగ్రమునఁ బునశ్చరణసలిపి
తే. పడఁతి మందస్మితసుధానుపానతననిమి, సత్త్వమును గాంచెఁ గానిపాంచశరిచూపు
లపున రావృత్తిమోక్షంబు నందవయ్యెఁ, గాముకులపుణ్యములు భోగకారణములు 75

సీ. తనువుల దిగుపాలుకనుదోయి బెళుకుముత్యాలరాసులు తలఁబ్రాలు చేసి
తూరుదుండెములాడు తోడవులరుచిదీపకళికలు మంగళారతులుగఁ జేసి
యలఁతఁ జిప్పిలు పాలముల ఘర్మజలము మొగ్గలగుంపుతిగుబాసికములు చేసి
పొదివి మేనులఁ దోఁచుపులకాంకురంబులు తుకమ్ము జాజాలపాలికలు చేసి
తే. సంప్రకాశించు విరహాగ్ని సాక్షిగాఁగ, బాలికస్వాసి రుద్ధవరియించుంబు
నర్థిగా వించెమకరమీనాధిపతుల, యదను దెలిసిన నవవింటియాప్తపెంపు 76

క. లలనామణి కప్పుడుగు, బ్బలపాంగున బిగిసి యవిక పక్కునఁ బగిలెన్
జిలుకరహాదారురాహుతు, తలిరాకుపిరంగి విసరుదాఁకెననంగన్. 77

మ. రమణిం గొబ్బునఁ గౌఁగిలించి పయికిన్ రాఁదీసి కౌఁగల్లనం
గమనీయాంగద హేమకాంచరళినా ఘంటారవం బుల్లసే

కమహాస్త్రంబిదియంచుఁ దెల్పుచుమహాకందర్పమాహాస్త్రికా
సమహస్తాయసదండభిద్భవఘణాంచల్లోహయంత్రాకృతిన్ 78

ఉ. కాంచనగాత్రిముగ్ధునకుఁ గాంచికవుంగిటసుబ్బలంటఁగీ
లించిసుధాధరంబుఁగబళించిహసించికపోలపాళిఁజుం
బించిచమత్కరించితలపెంచికళల్గరఁగించిమించిసా
శ్క్రించికమన్నఖించికిలికించితకేళిరమించెవేడుకన్ 79

సీ. సుగుచిరాంబరబంధనరీతులుభేదించిప్రౌఢాబలంబులవిఱుగఁదోలి
ఘనకుచశైలదుర్గములలగ్గలుపట్టిజఘనవసుంధరాచక్రమాఁగి
గూఢోరుసంయుక్తితోరణంబులుగట్టివతులదైమధ్యదేశంబుఁబొదివి
యంగాంగములుభుజాహంకృతిలోఁగొనియౌవనబండారమాక్రమించి
తే సురతిసంగతిజయలక్ష్మిసారిదిగాంచి తరుణికౌఁగిలినిజరాజధానిగాఁగ
నెలమిమన్మథసామ్రాజ్యమేలుచుండె, సిద్ధసంకల్పుఁడయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు 80

ఉ. చంచలలోచనన్సురతసౌఖ్యమునన్గరఁగించెనంచుఁ
ర్జించఁగనేటికిన్వలపుఁ బేసరులొడ్డిజగంబువారిమొ
గ్గించెడివానిపెద్దకొడుకేయటఁటయూశవిలాసశైఖరి
న్మ్రించినయింతకిన్వలననేరఁడొతాఁవలపింపనేరఁడో 81

సీ జలచరనేత్రకన్నులవెరపింపుకేయెత్తినబిరుదాంకమేటఁగలిపి
కార్ముకభ్రూయుగకనుబొమ్మంపుకెపట్టినవిల్లునిష్ఫలముచేసె
లలితశుకాలాపములుసుజంకెనలకేమావులచందంగపోవఁదోలి
చెంగుపల్లవపాణిచేగద్దికలకెక్కపాణంబులడవులపాలుచేసి
తే ప్రియునిసాహాయ్యమునవిజృంభించుచున్న, వెలఁదితోవిగ్రహింపనవేళయనుచు
సమరరంగప్రచారంబుసన్న్యసించె, యంగజుఁడుకార్యమెఱిఁగి సమాశ్రయించె 82

చ. ఎలచినపొందులైమనసువచ్చినచక్కఁదనంబులైభ్రమల్
కొలిపెడియౌవనంబులయికూరుచులన్దినక్రొత్తలైకళల్
దెలిసిననేర్పులైకొదవలేకరమింపఁగఁగల్గినట్టియా
చెలువుఁడునింతియుంబొలుతఁజేసినపుణ్యఫలంబులెట్టివో 83

గి అంతనానపోధయానందమునఁదను, సురతమునజయింపఁబరిభవంబు
నొందియున్నయట్టికందర్పునదనంబు, తెల్లనారవల్లుతెల్లవారె 84

ఉ. చిందఱవందఱైయసురసేనలుడెందమునన్భయాకులం
బందిపతంగపుంగవశతాంగరథాంగమహోగ్రధాటినం
దందయుడంగినట్లులుదయాద్రికనిరాకనడంగెఁజీఁకటుల్
గొందులసందులన్గుహలగుట్టలబుట్టలచాటుమాటునన్. 85

శా. ప్రాతఃకాలమహాబలాఢ్యుఁడు నిశాప్రత్యర్థి వీరుం [illegible]
భూతుం జేసినను స్తదిగ్విజయుఁడై పూర్ణ [illegible]
ఖ్యాతిం గైకొనియున్న వేళ జయతూర్యంబు ల్చెలంగించిన
[illegible] గుక్కు [illegible] నాదాగ్ర [illegible] ౫౬

మఱియు నాసమయంబున [illegible] మునిపంక్తులు [illegible] త్రలువహించు [illegible] తను [illegible] బనిచియుండి [illegible] యోగింతు [illegible] ంబు లం బొడను హృదయ [illegible] నాభిమూలి [illegible] ధైర్యంబున నుండియు [illegible] బులైన [illegible] చూడికొనగని నాదంబులు కర్ణ కఠోరంబులై వినంబడినను [illegible] జలంబులు విడిచి పవనంబులు [illegible] నవహానిద్రాపాన [illegible] యుండెను [illegible] గనుగిలింగుకొని అయ కప్పుఁగూటములం [illegible] నవకాశంబులేని [illegible] విచారించి గుములు [illegible] కిరి మాటిపలుకుచు [illegible] డించి [illegible] నను నరవిందబృందంబు [illegible] వికసితంబులగు హృదయారవిందంబులం దమకునామునిద్రైన [illegible] వేళ [illegible] రంభిణ నఖదంతక్షతాదపినోదంబులం [illegible] బంధ సౌఖ్యంబులం జొక్కి [illegible] పాంచాలుఁ [illegible] కారికాకీరము [illegible] కిలకిల [illegible] కలహంస ప్రముఖంబులైన విహంగమనివహంబులు కిల [illegible] మనోహరంబు [illegible] యూలవంగక్రముక చాంపేయపున్నాగ నారికేళ [illegible] కదంబ [illegible] మహీరుహంబులం బ్రశస్తంబులగు నుద్యానవనంబులవలనను [illegible] గంధర్వ [illegible] బులయందు [illegible] నంబులు సేయు [illegible] గంధర్వ [illegible] నికేతనంబుల జంత్రగాత్రంబుల [illegible] బులగు [illegible] దేవాక్షి [illegible] మంగళకౌశిక ప్రముఖ స్త్రీపురుష రాగస్వరగ్రామంబుల నభిగమ [illegible] కాదితాళంబుల హేరాళంబులగు సంగీతనాదంబులవలనను స్నానసంధ్యావందనాద్యనుష్ఠానంబుల నిష్ఠాగరిష్ఠులగు బ్రాహ్మణసమూహ సంకీర్ణంబులైన జలాశయస్థానంబులవలనను గోపాలకులు నిజనామాంకంబులంకించి పలుమఱుం గ్రేపులవిడుచు సన్నాహంబుల నంభానినాదంబులు సేయుచు హుంకారంబులతోడ వదనంబులెత్తి కర్ణంబులు నిక్కించి తమతమవత్సంబుల కెగురుచుండగా ధేనువిధానంబులవలనను దీర్ఘకాతరంగ [illegible] లాలంబులఁ [illegible] నినాదంబులొనరించు మరాళ బలాకచక్రవాక జలకుక్కుటాది పక్షినిదంబంబులవలనను వర్ణనీయంబై భవనమేలంబై ప్రభాతంబు వర్తించెనంత. ౫౭

తే. గగనవీథిని వాహ్యాళిఁ దలుపద్మబాంధవుం డరుణుండును [illegible] భాస్కరుండరఁబట్టుసూర్య
పుటము గొడుగులయుడిగల ప్రాసనంగ, నమరఁ గెంజాయ ప్రథమాద్రిఁ గానబరము [illegible] ౫౮

మ. తమముం బాయఁగఁ జేసి రాగ[illegible]ందప్పించి సన్మార్గ
స్థితతం బొప్పఁ ద[illegible]ంబు పెంపున [illegible]ర్ధిష్ణుత్వముం గాంచి లో
కములెల్లం గనుగొంచు సజ్జ[illegible]నుసా[illegible]ర్ఘ్య దానంబులం
బ్రమదం బొంది వెలింగె యోగి[illegible]ణిం బ్రద్యోతనుం డయ్యెడన్. 89

వ. అప్పుడు 90

శా. గోరుల్ నాటిన గుబ్బచన్నులు [illegible] లొత్తహారా[illegible]
జారం జెమ్మటముగ్గు జెక్కులును [illegible]ంపై నెమ్మిల్లముం
దిర్రై నిద్దుర దేరు కన్నులును నాతిం జూచి నవ్వేళ నా
య్యారంబుల్ విభు నాత్మఁ గైకొని సమోహభ్రాంతి పుట్టింపఁగాన్. 91

సీ. అకలంక రాజబింబానన [illegible]ముంగురులు [illegible] ముసురుకొనఁగఁ
దాంబూలరాగసుందరమైన మోవులు మొనపంటినొక్కులు ముద్దుగులుక
వీడి చిక్కులువడ్డ వేణీ [illegible]లు జా[illegible]చాయ లీన
ఘుమ్మ[illegible]బింబువు చేఁగరఁగిన మైపూఁత మృగనాభివాసన గుబ్బగులుకొనఁగ
తే. [illegible]కరొకరిఁ జూచు నరసి [illegible] మాపు, దగిలియున్నట్టి ప్రేమ [illegible]
బిగువుగౌఁగిలింపఁగఁ బ్రేమ[illegible] ప్రియులు [illegible], శయ్యపై డిగ్గి సమ్మదసంభ్రమంబులఁగుచు 92

క. కాలోచితకృత్యంబులు, [illegible]గావించి సరసలేపనసుమనో
మాలాంబరభూష[illegible] [illegible]లంకృతగాత్రు[illegible]సుమనతిమోదమునన్. 93

వ. ఇవ్విధంబున నన్యోన్యానురాగంబుల ప్రాణంబులకంటె నతిశయంబగు విశ్వాసంబు గలుగు చిత్తంబుల [illegible] రి వారి [illegible]సహాయులై యితరజనంబుల కెవ్వరికిం జేరరాని రహస్య[illegible] [illegible]ప్త[illegible]సంబులని చ్ఛానుగుణంబులైన సరసల్లాపంబులం జెలంగుచు, [illegible] మెలంగుచు, సరసాహారగుమాల చందనకుసుమాది భోగంబులం బ్రమోదింపుచుఁ, గంజకైరవకల్హారకమనీయ కమలాకరంబుల జలక్రీడావిహారంబుల వినోదింపుచు, గ్రామ్యవేణుదారితఝిల్లరీఘుంద్రాణిజృంభితాదిక [illegible]ణంబుల స్త్రీపురుష[illegible] [illegible]జిత్రించిన విచిత్రపటంబు లవలోకింపుచు [illegible] కూటములకుఁ గ్రొత్తచికంబు సంపాదింపుచు ముచ్చట[illegible]యుచు, సురతజనితశ్రమం [illegible]లసొం[illegible]ుచు, నిది రాత్రి యిది దివసంబని తెలియని య[illegible]ని మోహాతిశయంబుల దేహంబులు జీవంబులు నొక్కటిగాఁ దలంచుచు, దినంబులు క్షణంబులుగ తిక్రమించుచు నహర్నిశంబుఁ జిరంబైన యానందపారావారంబునం దేలుచుండి మఱియొక్కనాఁడు

సీ. అలఁతిఁ జూపెడు నవ్వు లుప్పొంగ [illegible] చిలుకరింపుల ప్రేమతో లకరింప
వీనులనరసోఁకు [illegible]ంపుఁ దావుల [illegible]కరింపుల మేను పులకరింప
సురతంపుఁబటి [illegible]వుల సొంపు నింపుసె [illegible]గుచెంగలింపుల మేను దొంగలింప
విడిచి యుపి[illegible]జాలకెడ తాఁకన సిగ్గు మోమోరసింపులయింపు దారసింపఁ

తే. గలికి తేలింపుఁ జూపులఁ గరఁగి కరఁగి, సొలపు వెయ్యింపుఁ జన్నులఁ జొక్కి చొక్కి
యివ్విధంబున నాయకుఁ డింపు వదన, యుపరిసురతిసుఖాంబుధి నోలలాడె 95

సీ. కెమ్మోవి పనుపలానన సిమ్మని విభుఁ వేఁడుకొనినఁ గొమ్మని యాసకొలిపి యాన
వచ్చిన నియ్యక వదన మిట్టిటుఁ ద్రిప్పి చుఱుకయింపఁ గాఁ గొఁప మగ్గలించి
పరముఁ జెక్కిలిగవయొత్తి పట్టి పంటఁ జుమోవిఁ గొని మఱుకుకనఁగ నొక్కి
యిటువలెఁ జేయకుమన్న నిక్కిచెనదట్టించి చెక్కి కొట్టినపుడు
తే. కంకణంబుల రావంబు గల్లుమనియెఁ, జెలి మురువడి తాఁ పనఁ జెల్లుమనియె
నల్లభుని మేనఁ బులకలు జల్లుమనియెఁ, గుసుమశరమూఁకచవ్వులు గొల్లుమనియె 96

మ. సిచయాభావనటన్నితంబతటయోషిచ్ఛత్త్రకింవిచ్చల
త్కుచపాటీరరసార్తిఘుర్మజలబిందుస్వచ్ఛముక్తామణి
ప్రచయాంచత్స్వతనాభిరాము సుసహోబాహాంతమందై సుఖిం
పుచు మెచ్చెన్ రతిరాజనందనుడు తత్పుంభావసంభోగముల్. 97

సీ. విల్లెక్కుడించక వేసిన మదనుండు పలుమాఱు సంతప్తపనులు నడప
సెగలచేస్రుక్కఁ జేసిన మందపవనుండు చెలిమితో నెమ్మేని చెమట నార్ప
నదటు వెన్నెల గాఁక నుడుకఁ జేసిన చంద్రుఁడు మరి శైత్యోపచారములు సేయఁ
జెవులు గాసిలఁ రొదల్చేసిన చిలుక లెమ్ముద్దుమాటలు పల్కి ప్రొద్దు గడప
తే. శుకకలాలాపప్రాణనాయకునిఁ గూడె, నిందువేడుక విహరించుచుండె నపుడు
మేలు గలిగి సుఖించెడి వేళయందు, భువిని బగవారలైన బంధువులు గారె 98

క. ఎక్కువలగు మక్కువలను, జక్కవలను బోలి యిట్లు సరసత నెలవా
ల్గిక్కువలఁ గలిసియుండఁగ, నక్కువలయనేత్ర గర్భమయ్యెడఁ దాల్చెన్ 99

తే. చక్రభావనచేఁ గాంచి కీర్తిదనుఁ, బ్రాపుగలుగుటకో లేమిఁ బాపుకొనిరు
వెలఁదినడుమంతమాత్రనే విఱ్ఱవీఁగె, నహహ నడుమంతరపుఁ గల్మి కగని జంబు 100

మ. అసమాస్త్రుం డసుగాని డీఁడతివగర్భాయాసనిశ్వాసమం
త్రసముచ్చారణసేయ నాభివివరాంతస్స్నుయందుండి సా
హసభావంబున నిర్గమించి సఖిణంబై యాడు విలాహిరీ
తిసరోజాననరోమరాజి చెలువొందెం జూడ ముప్పిష్టిగమై 101

ఉ. మెల్లని కౌఁగిలింపులును మెత్తని మాటలు లేఁత ముద్దులుం
జల్లని చూపులుం గులుకుఁ జల్లెడు నవ్వులు నేర్పుగల్మి యుం
జెల్లని హామికల్తరువు సేయని కూటములయ్యె భావముల్
వల్లభునందు వేఁ కటి మలంత నెలంతకు నాఁటినాఁటికిన్. 102

సీ. ఉరువులై కొనలనల్లొప్పచన్నులు కరగ్రాణలకొకవింత కాంతుఁ జేయఁ
తెలిదమ్మిచాయలు దేరుచెక్కులు ముద్దుఁ గొనుటకు నొకవింతకోర్కె వొడమ

నలపుసొల్పులఁబల్కుపలుకులువీనులవినుటకునొకవింతవేడ్కయొదవఁ
గమ్మనివాసనల్గ్రమ్మువాతెరతేనెలానుటకొకవింతయాసఁగొలుప
తే మెత్తనైమెఱుఁగెక్కినమేనుకౌఁగి, వింతకొకలింతముచ్చటసంతరింప
గర్భిణీరతజనితసౌఖ్యమునఁజొక్కు, చుండెనవ్వేళయనుపాంశమంచమునందు 103

వ అంత 104

ఉ మందిరపాలికాజనులుమానినిఁగన్గొనిగర్భభారమే
చందమునన్ఘటించెననిసంశయముల్భయముల్విచారముల్
డెందమునన్జనింపఁగవడింబఱదెంచిరవాస్యరీతిసం
క్రందనవైరితోడవివరంబుననిట్లనిపల్కిరత్తఱిన్. 105

చ. చెలఁగిభవత్తనూభవవసింపుగృహాంతముపోతుటీఁగెయున్
బోలయకయుండఁగాఁచుకొనిపూనికనుంపెఁగనేమిమాయయో
తెలియఁగఁజాలమప్పుడవతీమణిగర్భభరంబుఁదాల్చెని
న్నెళవుగృహంబులోపలననిక్కముగావివరింపఁగాఁదగున్. 106

వ అని విన్నవించిన. 107

ఉ ఖేదముక్రోధమున్మదిఁగీలుకొనఁబాహుబలాఢ్యులైనక్ర
వ్యాదులఁగొందఱన్గనియుపొంగనకేళిశిరోగృహాంతరం
బాదిగనంతటంగలయనారసియుక్కఱగామిదుర్మదో
న్మాదతఁజేసినట్టిఖలునాకడకుంగొనిరండుతీవ్రతన్ 108

క అనిపలికినరోషానిల, జనితస్ఫుటవిస్ఫులింగచయభాతినిలో
చనరక్తదీప్తులడరఁగ, దనుజులువడినేగుదెంచితత్సదమునన్ 109

మ అమతేందూపలవేదికాస్థలమునందాసీనుఁడైయయ్యుషా
రమణీరత్నముతోడనత్కునిపుణారంభంబునంద్యూతసం
భ్రమకేళీరతినున్నపంచశరసామ్రాజ్యాధిపత్యప్రసి
ద్ధమనోజ్ఞప్రతిభాసమృద్ధునినిరుద్ధుంగాంచిక్రోధాత్ములై. 110

మ భయదాహంకృతిఁజక్రముద్గరగదాప్రాసాదిహేతిచ్ఛటో
దచురుజ్జాలదగద్ధగల్మిగుడనాదైత్యుల్విజృంభింపని
ర్భయుఁడైయాగ్రహవృత్తినుగ్రపరిఘప్రాంచద్భుజాదండుఁడై
లయకాలాంతకుభంగివారలపయిన్లంఘించిఘట్టించుచున్. 111

చ తలలుపగిల్చికంఠములుదగ్రతఁద్రుంచిభుజప్రదేశముల్
నలినలిగాఁగమోదినిటలంబులువ్రక్కలుసేసిదంతముల్
డులిచియురస్థలుల్చదిపిడొక్కలుచించిభయంకరాకృతిన్
సలిపెరణంబురక్కసులుచచ్చియునొచ్చియువిచ్చిపాఱఁగన్. 112

క. హతశేషులు భయవిహ్వలు, లతులై యేతెంచి కదనమార్గముఁ దెలుపన్
వితతంబుగ నాజ్యాహుతి, నతిశయజాజ్వల్యమానమగు వహ్నిక్రియన్ 113

వ. బాణుండును రౌద్రముద్రాసమున్నిద్రనేత్రకోణుండును సాహసాటోపధురీణుండును నై కదిసె నయ్యనిరుద్ధుండును సమరసన్నద్ధుండును, భుజాస్ఫాలనసన్నద్ధుండును నై యతనితోడం దలపడియె నట్లయ్యిరువురును గంభీరప్రచండంబు, బెబ్బులుల తెఱంగున, మత్తమాతంగంబులకైవడి, శరభంబుల విధంబున, గండభేరుండంబుల చాడ్పున, రోషావేశంబులు రెట్టింప, జయకాంక్షలు ముప్పిరిగొన, తర్జనభర్జనంబుల గర్జిల్లుచు, నన్యోన్యముష్టిఘాతంబులను బరస్పరపాదపార్ష్ణిప్రహారంబులను, నితరేతరమర్మభేదంబులను, బాహాబాహిఁ గేశాకేశియుంగాఁ బెనంగ, నయ్యిరువురకున్ రణంబు దారుణంబై చెల్లుచుండె నప్పుడా ఋశ్యకేతు నుద్దేశించి యశరీరవాణి యిట్లనియె 114

క. యదువంశతిలక వినికి, నిది జయకాలంబు పెనఁగ నేటికి హరిచే
నొదవున విజయము వినికిఁ, గదియు శుభము నీకు నచిరకాలమునందున్ 115

గీ. అనియె నమ్మాటవీనుల యందుఁ దగిలి, రిపుమహారణవిదళనోద్వృత్తిఁ గెరలు
యదుకులాగ్రణి యాగ్రహోదగ్రకరిని, నిష్ఠురాంకుశభూతమై నిలువరించె. 116

వ. అప్పుడు 117

ఉ. బాహుబలోద్ధతిం గలిగి భానుప్రభాంగిఁ బరాక్రమించి యా
వ్యాహతిలీల వానిఁ బెడదండఁగఁ జేసియుఁ గార్య మెంచి చే
వాఁ హితు చేతఁ బట్టువడె నాహనుమంతుఁడు శక్రజిత్తుచే
నాహవభూమిఁ బట్టువడినట్లు ప్రశాంతనిజోగ్రకోపుఁడై 118

క. వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధుని రుద్ధుఁ జేసె నరివర్గంబున్
వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధు నిరుద్ధుఁ జేయు నరివర్గంబున్. 119

వ. ఇవ్విధంబున 120

గీ. పట్టుకొని యాఁపు సేయించె బాణుఁ డతని, నప్పుడు తద్భంగజనితఖేదాంధకార
భిన్నహృదయారవిందయై కేవలంబు, నయ్యుషాంగన సంతాపమందుచుండె 121

సీ. వేకువఁ గాంతిదప్పిన చంద్రబింబంబు విధమున నెమ్మోము వెల్లఁబోయెఁ
బగలింటి సెగల చేసాగటోందుపూఁదీఁగె వడువున నెమ్మేను వాడు చెందె
మునిమాపు జిగిఁ దొలంగిన తమ్మిరేకుల రీతిఁ గన్నుల దైన్యరేఖఁ దోఁచెఁ
దగు రేయి హిమము ముంటు తాంబూలదళముల చెలువున చెక్కిళ్లు చెమటఁ దోఁగెఁ

తే. జిన్నఁబోవుచుఁ జెక్కిటఁ జేయిఁ జేర్చి, యాటపాటలపై వేడ్క లన్ని మఱచి
విరహసంతాపవేదన వేఁగుచుండె, నేమి చెప్పుదు నయ్యుషాకోమలాంగి. 122

గీ. వీడుముఖకాంతిపసివాఁడు వాఁడుమేను, నెందుకెవ్వొ విబాష్పముల్నిండుకన్ను
లామనోవ్యథఁగనుఁగొన్నరామరామ, జగతిఁబగవారికైననుజాలిగాదె 123

వ. ఇట్లమ్మనోహరాంగి విరహానలసంతప్తమానహృదయురాలై యుండె నంతనిక్కడ 124

మ. అనిరుద్ధుండుపురంబులోపలనులేఁడాశ్చర్యమేమోకదా
యనుకొంచున్నపు దేవముఖ్యులువిచారాక్రాంతచేతస్కులై
యనుమానించుచుభృత్యకోటులనుశోధ్యస్థానముల్చూడఁబం
చినవారెందును గానమంచుమరలంజేరంగనిర్వ్యత్కులై 125

ఉ. తల్లియుఁదండ్రియుఙ్బహువిధంబులఖేదమునొందుచుండఁగాఁ
బల్లవకోమలాంగియగుభార్యవియోగముచేఁగృశింపఁగా
నెల్లప్రజల్తదీయవ్యథలెంచివిచారమునొందుగోపికా
వల్లభుఁడంతయున్హృదయవారిజమందునెఱింగియుండియుఙ్ 126

క. కానున్నకార్యమయ్యెఁగా, నేనిప్పుడువీరితోడనిజముగఁదెలుపం
గానేలయనుచుమాయా, మానుషవేషుండుకార్యమతిచేనుండెఙ్ 127

వ. అని శుకుండు పలికెనని నటమీఁదటికథావృత్తాంతంబెఱింగింపు మనుటయు 128

ఉ. అండజవప్రకాండగమనాదరపండితపుండరీకమా
ర్తండదిశేభతుండభుజదండధృతాంబుజజాండభాండరు
ట్మండలమూర్తికుండలిపమండనచండతరైకకాండమా
ర్కోండరమేశరత్నమయకుండలమండితగండమండలా. 120

క. శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోక నాత్మయాగమహితగా
శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోక నాత్మయాగమహితగా. 131

స్రగ్ధర. ప్రతాపవద్రిపుద్రుమప్రభంజనప్రభంజనా
క్రతుక్రియాచరిష్ణునిరంజనానిరంజనా
యతిస్థిరత్రిలోకభోగదాకరాగదాకరా
ప్రతిష్ఠితాంబుధిభ్రమద్ధరాధరాధరాధరా 131

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరాయనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యోబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు

అనిరుద్ధచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్పాదాంబుజజని
తామరకల్లోలినీపయఃపూతనభో
భూమండలపాలాశమ
హేమహిమోదారమంగళాద్రివిహారా. 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుండాదులైనఁ, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజునాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె 2

వ. ఇవ్విధంబున మాసచతుష్టయంబు గడచె నంత నొక్క నాఁడు. 3

సీ. యాదవవృష్ణిభోజాంధకాన్వయవీరకోటులిర్వంకలఁ గొలువు సేయ
శంబరాహితసాంబచారుదేష్ణాదికుమారవర్గంబు నెమ్మది వసింపఁ
గవివందిమాగధగాయకవ్రాతముల్వితతవాక్ప్రౌఢిసన్నుతులు నెఱప
హితబంధుజనపురోహితమంత్రినికరంబు కాలోచితప్రసంగములు నడుప

తే. స్వామిసాహోషరాకు హెచ్చరిక యనుచు, వేత్రహస్తులు పలుమారు విన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నెమిఁ గొలువుండె నపుడు లక్ష్మీశ్వరుండు. 4

సీ. చిఱునవ్వుటమృతంబు చిలుకు చెక్కిళ్లపై నక్రకుండలకాంతి యాక్రమింప
ధవళారవిందసుందరమైన కన్నులనుల్లాసరసము రంజిల్లుచుండఁ
గౌస్తుభమాణిక్యకలితవక్షంబునవైజయంతీవైభవంబు మెఱయ
జిగిబిగిసొగసుచేఁ జెలువొందు నెమ్మేనఁ జర్చితచందనచ్ఛాయ దనరఁ

తే. చిత్రసింహాసనమున నాసీనుఁడైయు, పాంతపీఠికనుంచిన యడుగుఁదమ్మి
నతనృపాలశిఖామణిద్యుతుల మెఱఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుఁడగుచు. 5

వ. ఉన్నసమయంబున. 6

సీ. హంసపీఠికయంగునను వొందు వల్లకీతంత్రులు వల్లికాతతులు గాఁగ
సుందరముఖపద్మమందస్మితచ్ఛవి సొంపారు పువ్వుఁ గుంపు గాఁగ

రాజిల్లుతులసీపయోజాక్షమాలికల్ఫలశలాటులతోడి చెలువుగాఁగ
హరినామసంకీర్తనాలాపనినదంబుశుక శారికాపికసూక్తి గాఁగ
భసితలిప్తాంగరుచిసితప్రభలునిగుడ, గహ్వరీభాగవిహరణగతివిలాస
జంగమాకారకల్పభూజంబుభాతి, నాకముననుండివిచ్చేసె నారదుండు 7

చ నయనయుగంబునందుఁగరుణారసవృష్టి చెలంగభూషణో
దయరుచిచంచలాలతవిధంబునఁబెంపురహింపసాధుసం
చయముఖచాతకంబులకు సౌఖ్య మొసంగ సభానభస్స్థలిన్
నయగుణశోభియై వెలయునందతనూభవపాల మేఘముల్ 8

గీ కాంచియానందహృదయుఁడై కదియవచ్చు, సంయమీంద్రునిఁగనిలేచిసపరివారుఁ
డగుచుఁబ్రణమిల్లి కనక సింహాసనస్థుఁ, జేసియర్ఘ్యాదివిధులఁబూజించునపుడు 9

క శ్రీరస్తుశుభమస్తు, నోరథసంసిద్ధి రస్తునిత్య శ్రీమ
న్నారాయణభవతేయని, సారెకుదీవించిపలికెజలజాక్షునితోన్ 10

క తలిదండ్రులన్నదమ్ములుఁ, గులసతులునుబుత్త్రపౌత్త్రకోటియునాప్తుల్
చెలులుంజుట్టములునుభృ, త్యులుఁబౌరులుసుఖులరగుచునున్నారుగదా 11

వ అనిన నమ్ముకుందుండుమందస్మితముఖారవిందుండగుచుశతానందనందనునకిట్లనియె

గీ కమలజాత్మజమీయనుగ్రహమువలన, వర్తమానమునందుసర్వముశుభంబు
భావికాలంబునకును శుభంబునిజము, తావకాగమనంబు నిదానమగుట 13

చ పరమమునీంద్రమీచరణపద్మపవిత్రపరాగ లేశ మె
వ్వరిగృహసీమనుంబొరయువారి పురాకృత పుణ్య మెట్టిదో
గురితములన్నియుందొలఁగుఁ దోఁచె భాగ్యము లెల్లఁజేకుఱున్
నిరుపమ మోక్షలక్ష్మియునునిక్కము గాలభియించువారికిన్ 14

వ అని మఱియుఁ దదీయమహిమానురూపంబు లగుమధురాలాపంబులు పలుకుచుండి
తదనంతరంబ, ప్రసంగవశంబుననిట్లనియె

శా అయ్యామాయనిరుద్ధుఁ డెందరిగెనో యాకస్మికంబాటచె
నయ్యోచోటులఁజూడఁబంచితిమిగోరంతైనవార్తలే.
దయ్యోన్నానిఁదలంచిమామక జనంబత్యంత చింతామయం
బయ్యెట్లున్నది సేయఁగావలయుకార్యం బానతీయన్దగున్ 16

మ ఆనిసంగృష్ణునిమోముఁజూచిదరహాసాంచన్ముఖాంభోజుఁడై
ముని నాథాగ్రణిపల్కె సర్వమునకున్మూలంబవై సాక్షివై
పెనుపన్నప్పఁగఁగర్తవై పరుఁడవై పెంపొందియున్నీవెఱుం
గనిచందంబుననన్నుఁ గార్యమడుగంగా నెంతయాశ్చర్యంబనో 17

వ. నేనెఱింగినయర్థంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 18

సీ. శోణపురీశుండు బాణాసురుం డనాహతశౌర్యశాలి సహస్రబాహుఁ
డతనికూఁతురు రూపయౌవనభాగ్యలక్షణ కళావతియుషాకన్యయొసఁగు
నాయింతకలలోన ననిరుద్ధుఁ బొడ గాంచి మోహించిసంతాపమునఁగృశింపఁ
జెలిక త్తెయైతగుచిత్ర రేఖాంగనయాత్మీయయోగవిద్యానిరూఢి
తే. నింగి నే తెంచి శయ్యపై నిదురవోవు, వానిఁగొనిపోయి యాచంద్రవదనఁగూర్చ
నతఁడుఁ దత్కేళికించితరతిసుఖాబ్ధి, మగ్నుఁడై యుండె నితరంబు మఱచియందు 19

ఉ. అంతటగర్భమయ్యె జలజాక్షికి నవ్విధ మెల్ల బాణుఁడా
చెంత మెలంగునంగనలచే విని దైత్యులఁబంపు వెట్టినం
గంతముతోడ వారదనుఁబట్టఁగ వచ్చినసింహశాబకం
బెంతయుఁదీవ్రతన్మదగజేంద్రముల న్విదలించు కైవడిన్. 20

వ. హతశేషులుపోయి విన్నవించిన నతండు 21

ఉ. చంపిననాగ్రహంబున నిశాచరుఁడార్చి యెదిర్చి పేర్చినం
దెంపును బెంపునుంగలిగి ధీకొని యుద్ధముఁ జేసి చేసిని
ర్జింపఁగలేక దైవగతిచేననిరుద్ధుఁడు వాని చేత బం
ధింపఁబడెన్ దశాస్యజఫణిప్రద రాన్విత రాఘవాకృతిన్. 22

వ. జంబూద్వీపంబునం గల్గువిశేషంబులం జూచుటకై విశ్వంభరాభాగంబున సంచరించి శోణనగరప్రాంతమార్గంబున స్వర్గంబునకుం బోవుచుండి యీయోగక్షేమంబు వినుటం జేసి తెలియఁబలుక న్వలసి నిటమీఁదటి కార్యంబు చతుర్థోపాయసాధ్యంబగుట మీచిత్తంబునఁ దోఁచియున్నదేకదా యథోచితప్రయత్నంబు సేయునది మీకు నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియయ్యెడుఁ బోయివచ్చెదనని గోవిందునిచేత నామంత్రితుండై నారదుండు యథేచ్ఛావిహారంబున నరిగె నప్పుడు ప్రద్యుమ్నతనూభవ క్షేమవార్తాకర్ణనంబునం బొడము మోదంబును దదీయపరాజయవృత్తాంతశ్రవణసంజనితం బగు ఖేదంబును దత్పరిపంథి సంహారణోద్రేకం బగు రోషంబును ముప్పిరిగొని హృదయంబులం గలయనల్లి ముఖంబుల నాక్రమింప యాదవసమూహంబులు ముకుందవదనారవిందంబవలోకించుచుండినవార లగుచుండి రప్పుడు పుండరీకాక్షుండు మంత్రిపుంగవుల నవలోకించి దండయాత్రకుఁ జతురంగబలంబు నాయితంబుగ మ్మని నియోగింపుఁడనిన వారునుద్దండ దండనాయకులఁ బడవాళ్లనుం బిలిపించి తత్ప్రకారంబుఁ దెలిపిన వారునుం దదీయ ప్రయత్న పరాయణులై యుండిరి. 23

క. భేరీధణంధణంధణ, భూరిధ్వానమునభూనభోభాగంబుల్
భోరుమనిమ్రోసె నాశా, వారణములు బెదరె నదరె వసుధాధరముల్. 24

ఉ. పాపయుతత్రిషష్ఠముశుభస్థితికేంద్రము కార్యపూర్ణదృ
గ్వ్యాపకముం గదాయని శరాసనలగ్నము చంద్రహోరను

ద్దీపితపుష్కరాంశగణుతించివిశేషముహూర్తమంచు మే
ధాపరిపూర్ణులైన సుధావిబుధుల్వినుతింపనయ్యెడన్ 25

సీ. అంతరాంతరనిబద్ధానూనఘంటికాఖండఘణంఘణంఘణారవంబు
సుగుణోజ్జ్వలసైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకతురంగభాసురంబు
ఘనపతాకాగ్రజాగ్రద్గరుత్మద్విపక్షిపక్షరుచిభాసితాంబరతలంబు
చక్రవిభ్రమణసంజనితనిర్ఘోషభగ్నదిశామతంగజకర్ణకుహర
తే. మహితఖగరాజనదుర్నిరీక్ష్యాక్షరాంక. మాలికోగ్రసహస్రారమండితంబు
నైనరథమెక్కి పుండరీకాక్షుఁడపుడు, కదలెశతకోటిసూర్యప్రకాశుఁడగుచు 26

శా. ఖేలత్తాళతరుధ్వజస్ఫురితమై క్రేంకారవత్కింకిణీ
మాలాజాలనిభాత్యుదాత్తగళశుంభద్ఘోటకోదగ్రమై
శ్రీలంబొల్చుశతాంగమెక్కి యరిగెన్ సీరాయుధుండుల్లస
త్కైలాసాచలసన్నిభప్రభలెసంగన్ సంగరోద్యోగియై 27

చ. నిరుపమపద్మరాగమణినిర్మితభూషణసంప్రయుక్తసుం
దరతరసింహవిగ్రహఘనద్యుతిపుంజముసేంద్రచాపవి
స్ఫురితపయోధరంబుగతిఁ జూడ్కులకింపొనరింపమన్మథుం
డరిగె సమీనకేతనసమగ్రశతాంగపరాధిరూఢుఁడై 58

క. కృతవర్ముఁడు దేహాలం, కృతవర్ముఁడు శిఖరకరపరిస్ఫుటసంధీ
కృతధర్ముఁ డభీకరరథి, కృతివర్ముఁ డునగు మనరిగెఁ గృష్ణునిమ్రోలన్ 29

ఉ. సాత్యకిచారుదేష్ణగదసాంబముఖుల్యదువీరులేగిరా
ద్ధత్యమునం దురంగమమతంగజతుంగశతాంగసంస్థులై
హేత్యురుదీధితిచ్ఛటలు హేళివిలాసమునాక్రమింపలా
లిత్యసితాతపత్రరచితీకృతచామరరాజమానులై 30

సీ. చటులశుండాదండసంభూతఫూత్కారపవనాహతిని మేఘపఙ్క్తి చెదర
రమణీయదంతనిర్మలచాకచక్యకాంతులు పట్టపగలు వెన్నెలలు గాయ
నైపాదఘీంకారఘోషపాటవిని ఖేచరాంగనల్పతులఁ గవుంగిలింపఁ
జరదగ్రవిగ్రహస్ఫురణచక్రికిఁ బునర్జనితపక్షాహార్యశంక వొడమ
తే. ఘంటికాకింకిణీమాలికాసమూహ, ఘణఘణంఘణకిణికిణికిణిని నాద
తాళవైలంబదయానావధానములను, గంధబంధురసింధురఘటలు నరిగె 41

సీ. తేజీభంగిని సౌకళించిచౌపుటములోపక్కమడిపదినైదు నుతికియుతికి
పారరకత్రైగసలెనిల్చియడుగులోనడుగుగా నాట్యంబులాడియాడి
కుమ్మరసారెలకొలఁదిగిఱ్ఱునఁ బందుదిక్కులవలయముల్దిరిగితిరిగి
యనిలంబురీతిఁ ద్రివ్వనదూఁగి ధరణిపైఁ బదములు నిలుపకపఱచిపఱచి

తే. కరివరింఖాముహుర్ముహుర్గళితభూప, రాగధూసరితామలరమ్యచికుర
సంచరద్విధూతఖచరచేలాంచలంబు, లగుచుఁ గిహికిహికార్భటి నరిగె హరులు 32

భుజంగప్రయాతము.

భ్రమచ్చక్రనిర్ఘాతబాహుళ్యధాటిన్, క్షమామండలంబెల్ల సంక్షోభమందన్
సముత్తుంగరంగద్ధ్వజచ్ఛన్నకుంభ, త్తమోభిత్పథంబుల్ రథంబుల్ గమించెన్. 33

శా. చిల్లాడంబులమీఁదటన్ బిగువుకాసెల్ జుట్టి పాంసంబువా
టిల్లన్ వ్రంకులు చెక్కి శూలములు నీఁటెల్ కత్తులుం గేళముల్
బల్లెంబుల్ మొదలైన సాధనతతుల్ బాహాబలోద్వృత్తి సం
ధిల్లం దాల్చి పదాతికోటి నడిచెన్ దిక్చక్ర మల్లాడఁగన్ 34

చ. గొడుగులు ఫేనముల్ తురగకుంజరముల్ తిమినక్రసంచయం
బుడుగని వాద్యఘోషము మహోర్మిరవంబు పరిభ్రమింపఁగాఁ
బడుపటుహస్తిభాస్వదరిపఙ్క్తులు సుళ్లనుగాఁగ నెక్కుడున్
వడి శరచాపముల్ గలిగి వాహిని వాహినిలీల నేగఁగన్ 35

గీ. క్షేమకారి దీర్చె చెలరేఁగి యనుకూల, మారుతంబు వీచె మాంసఖండ
ములను బూర్ణకుంభములఁ బుష్పఫలములు, నెదురుపడియె తురగహేషలెసఁగె 36

వ. మఱియుఁ గల్యాణకరంబులైన శకునంబు లెడనెడం బొడగనుచు నరుచు ముదంబున భూసురసమూహంబులుచ్చైస్స్వనంబున నాశీర్వదించి దిగ్విజయోఽస్తు శుభోఽస్తు వచన బాహుళ్య నినాదంబులును, బసిండిపళ్లెరంబులఁ గర్పూరదీపికా సముదయంబు నించి నీరాజనంబు లొసఁగు మబ్రాహ్మణ పుణ్యవనితాజనంబులు జయమంగళంబని పాడు మంగళకౌశిక రాగస్వరంబులును, సౌధశిఖరంబులందుండి రాచముద్దుఁ గుసుమలాజాక్షతవితానంబు పైఁ జల్లు పురంధ్రీనికర కరకంకణకాంచనకాచ ఝణఝణత్కార నాదంబు లిరుపార్శ్వంబుల నిలిచి హృద్యగద్యపద్యంబుల చాటుటంబునం బొగడు వంది మాగధసందోహంబుల జయవిజయీభవ శబ్దంబులును, విపంచీస్వరమండల రావణహస్తాదిజంత్రవాద్యంబులు మీటుచు సంగీతంబులు సేయు నాయకోత్తముల షడ్జమధ్యమ గ్రామరవంబులును, భేరీమృదంగ పణవానక డిండిమ ప్రముఖవాద్య ఘణఘణత్కార రావంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రభృతితూర్య నిస్వనంబులును సమదవారణఘీంకారఘోషంబులును, తురంగహేషానినదంబులును, శతాంగచక్రనిర్ఘోషంబులును, బద్ధికనికరశరాసనపుంజసింజినీ టంకారవిరావంబులును నేకీభవించి బ్రహ్మాండభాండ మధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహాకోలాహలంబై రాకానిశాకర బింబోదయ సందర్శనసముత్సాహసముజ్జృంభమాణ మహాంభోనిధి ననుకరింప ద్వాదశాక్షౌహిణీబలసమేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శోణపుటభేదనోపాంత ప్రదేశంబుఁ జేరి యనర్ఘకిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమహీరుహశోభితంబును, మధురజల సంపూర్ణప్ర

వాహ తటాకవాపీ సమూహభూయిష్ఠంబును నైన మనోహరస్థలంబునఁ బటకుటీరం
బు లెత్తించి యచ్చట వేలాలంఘనంబు చేసి రాసమయంబున 37

క బాణాసురగర్వము సం, క్షీణంబగు నింక ననుచుఁ జెప్పిన క్రియఁ గీ
ర్వాణులు సంతసమందఁగ, క్షోణిఁ జదత్కేతనంబు గాలెం బెలుచక్ 38

వ అప్పు డమ్మురాంతకుండు తత్పురంబు దాడివెట్టం బంచిన. 39

సీ. ప్రాకారములు ద్రవ్విపడఁ ద్రోయువారును గోపురంబులు నేలఁ గూల్చువారు
సౌధయూధము నేలచదును చేసెడివారు వనభూజములు పీకివైచువారు
కమలాకరములు భగ్నము సేయువారును ధనవస్తువులఁ గొల్లఁగొనెడివారు
యజ్ఞశాలలు వహ్నిఁ గర్పించువారును దెగి పౌరజనుల బాధించువారు
తే నగుచు యాదవవృష్ణిభోజాంధకాది, యోధవీరులసైన్యంబు లుక్కు మిగిలి
తత్పురం బాక్రమించి యుద్దండవృత్తి, దాడివెట్టుట కబ్బాణదైత్యవిభుఁడు 40

మ నటదుద్యద్భ్రుకుటీభయంకరముఖాంతశ్శోణదృక్కోణవి
స్ఫుటదీప్తిచ్ఛటవిస్ఫులింగపటలోద్భూతంబు గావింపను
త్కటధాటీపటుతాకహాకహకహధ్వానాట్టహాసార్భటిం
జటులాహంకృతి విస్తరిల్ల సమరోత్సంక్రీడనోత్సాహియై 41

మ. రణభేరీప్రకటాంకభాంకరణసంరావంబు త్రైలోక్యభీ
షణమై మ్రోయ భుజాసహస్రసముదంచచ్ఛాతహేతిచ్ఛటా
ఘృణిశోభిల్లన నర్ఘ్యరత్నఖచితప్రేంకచ్ఛతాంగాధిరో
హణుఁడై సంగరకేళికిన్ వెడలె నుద్యద్వాహినీయుక్తుఁడై 42

గీ వానిమొగసాలఁ గాఁపున్నవాఁడు గాన, యుద్ధసాహాయ్యమునకు నుద్యుక్తుఁడయ్యె
భక్తసులభుండు శాంకరీప్రాణనాథుఁ, డనుఁగుఁ జెలికానితోఁ గొంత పెనఁగుటకును.

వ అప్పుడు 44

సీ. ఘనవాలవిక్షేపజనితవాతాహతిదిగ్వలయంబు దిర్దిరను దిరుగ
వడిఘణిల్లన అంకె వైచిన మేరుమందరశైలములు ప్రతిధ్వనుల నీన
గుప్పించి యుతికినఁ గుంభినీభారంబు సైఁపక దిక్సామజములు మ్రొగ్గఁ
గ్రొవ్వాడి కొమ్ములకోనలచిమ్ముల బలాహకసమూహము వకావకలు గాఁగఁ
తే గంరవిలురన్మహోజ్జ్వలఘంటికాప్ర, ఘాతఘణంఘణస్వనస్ఫురణ దనర
విజితరజతాచలస్ఫూర్తి వృషభమూర్తి, నీలకంఠుని ముందర నిలిచె నపుడు 45

సీ ఘనజటాజూటసంకలితగంగాతరంగచ్ఛటల్ గళగళంఘుళ యనంగఁ
జలితావతంసకోమలశశిస్రవసుధాసారంబు ఝుళఝుళంఝుళ యనంగఁ
నంగసంఛాదితవ్యాఘ్రేంద్రచర్మసంచలనముల్ బెళబెళబెళ యనంగఁ
గలపరిభ్రమితభీకరశాతశూలనిర్మలదీప్తి తళతళతళ యనంగ

తే. శంకరుఁడునందిపై నెక్కి హుంకరించి, యతిశయార్భటిఁ గెవ్వన నార్చి పేర్చి
వాకశింపులుదుమికించి చక్రగతులఁ, దరిమి పేరంబు దోలుచు నరుగ ననికి. 46

క. చంచత్కోమలపింఛో, దంచితచంద్రకవాహనారూఢుండై
వెంచేసె భవునివెంబడిఁ గ్రౌంచవిభేదనుఁడు ప్రమథగణపరివృతుఁడై 47

లయగ్రాహి

తుండములు పూత్కరణచండపవనంబు ఘనమండలముఁ దాఁకి బహుఖండములు సేయన్
మెండుకొని శీత్కృతులు దండిసరసీరుహభవాండఘటమధ్యము నిండికడు మ్రోయన్
గండములపై మదమఖండఘణిశింగురియుచుండఁ బటుదంతరుచిమండితముగా వే
దండబలతండములు ఘండెనజయోద్ధతిని గొండలగతిన్నడిచెఁ బాండవకులేంద్రా. 48

స్రగ్ధర. ఖరరింఖాసంఘాతజాతానతవితతధరారేణుపంకీకృతాబ్ధుల్
ప్రేంఖన్మాణిక్యమాలాధృతకళలురదాభీలఘంటారవంబుల్
పుంఖీభూతాస్త్రమౌర్వీస్ఫుటనికటధనుస్స్ఫూర్తితారోహకంబుల్
కంఖాణంబుల్ విచిత్రక్రతుగమనచమత్కారలీలం గమించెన్ 49

తోటకవృత్తము

పాటవబాహుపటుత్వతనూభృ, చ్చాటుసురాలయశైలవిభాతిన్
హాటకరత్నమయస్ఫుటదీప్తుల్, దాటిచెలంగి రథవ్రజమేగెన్ 50

మ. కృతనానావిధసాధనక్రమసమితి క్రీడాచమత్కారని
ర్జితబేతాళులు వక్రవిక్రమగుణశ్రీతుల్యకంఠీరవుల్
శతకోటిప్రతిమానవిగ్రహులుదంచద్దివ్యజాంబూనద
క్షితిభృత్తుంగభటసంఘముల్నడిచెనక్షీణప్రతాపోన్నతిన్ 51

గీ. ఇట్లు చతురంగసేనాసమేతుఁడగుచు, నరిగె నెదనెదఁ బొడగాంచు నాపజయిక
శకునములనాత్మలోపలసరకుగొనక, దురభిమానంబు పేర్మి నిర్జరవిరోధి. 52

వ. అప్పుడు. 53

మ. పరమేశుల్భగవంతులవ్యయులు శంఖద్వాబాహుశౌర్యోజ్జ్వలుల్
హరిమృత్యుంజయులిద్దఱు న్రణమునై యంజాఁచనుత్కంఠచే
సురసీజాసనపాకశాసనసమస్తబ్రహ్మదేవర్షికి
న్నరసాధ్యాదులు మింటనిల్చిరి విమానవ్రాతిసంరూఢులై. 54

వ. యాదవసైన్యంబును నిస్సామాన్యంబగు నుత్సాహంబున దానవ సేనాసమూహంబు నెదుర్కొనియె నట్లయ్యుభయబలంబులును సంవర్తనసమయ సముజ్జృంభమాణా న్యోన్యసంఘర్షణపూర్వాపర మహార్ణవంబులవిధంబున నొండొంటిం దాఁకి రథికులు రథికులును, వారణారోహకులు వారణారోహకులును, నాశ్వికులు నాశ్వికులును, బదాతులుఁ బదాతులును, ద్వంద్వయుద్ధంబునకుం గడంగి కోదండ దండంబులంకించిసింజి

నీటంకారనినాదంబులు రోదసీకుహరంబునిండ నాకర్ణసంధాన దృఢముష్టిలాఘవ
లక్ష్యశుద్ధిదూరాపాతవిశేషంబులం బ్రచండంబులయినకాండప్రకాండంబులు సం
ప్రయోగించి రథరథ్యకేతుసూతవ్రాతంబుల మర్మఘాతంబునొప్పించుచు, మృత్యు
జిహ్వాకరాళంబు లగుకరవాలంబులు సౌదామనీలతావితానంబులపోలికం దళత్తళా
యమానంబులై చూపులకు మిఱుమిట్లుగొలుప ఝళిపించి దేహంబులు పక్షించితు
నుకలై పడనఱుకుచు నన్యక్రవిక్రమంబునం జక్రంబులు గిరగిరం ద్రిప్పివైచి ఛత్రచా
మర ధ్వజదండంబులు ఖండంబులు సేయుచుఁ, బ్రజ్వలజ్జ్వలన కీలాజాలంబుల లీలం
గ్రాలుశూలంబుల నాభీలంబులగు శతాంగ మాతంగ తురంగాంగంబులు భగ్నంబులుగాఁ
గ్రుమ్ముచుఁ, గఠోరంబులగు కుఠారంబులెత్తి కంఠీరవంబుల క్రేవనకుంఠ కంఠారవం
బులు చెలంగ నరశిరకరచరణప్రముఖాంగంబులకొలఁకు నఱుకు దారుశకలంబుగతి
వికలంబులు సేయుచు, బల్లంబుల మొల్లంబులగు నుల్లాసంబులం గ్రేళ్లురుకుచు, బల్లెం
బులు బుచ్చుకొని ఘొల్లునం బెల్లార్చి గాయంబులనమేయంబులై కీలాలప్రవాహం
బులు దొఱంగం బొడిచి పడఁజిమ్ముచు, మదోద్రేకంబున గదాదండంబులు విసవిసం
ద్రిప్పి గాత్రంబులు నుగ్గునూచంబులుగాఁ గొట్టుచు శ్వసనాశనసంకాశంబు లగు
పాశంబులు వీరావేశంబులం గండదేశంబులం దగులం బ్రయోగించి ప్రాణంబులు క్షీణం
బులుగాఁ బడనీడ్చుచు, మఱియుఁ బ్రాసపట్టిస ముసలముద్గర తోమరభిండివాల శక్తి
క్షురికాది నానావిధాయుధంబులం గొట్టివేసి నఱికి చీరించి చెండాడి గగ్గోలుపఱి
చినం జంభవిద్వేషికరాంభోజకుంభద్దంభోళిధారాహతంబులైన విశ్వంభరాధరంబుల
చందంబునం గూలి పీనుంగులైన యేనుంగులును బుడమింబడి తన్నుకొనుచుఁ గంఠగ
తప్రాణంబులైన కంఖాణంబులును యుగయుగ్యచక్రకూబర సహితంబుగా హతాం
గంబులైన శతాంగంబులును గూలినకేతనంబులును, జిత్రరూపంబుల విధంబున
విగత విక్రమార్భటులైన భటులును, సోలినరాహుత్తులును, రాలినభూషణమణిగణం
బులును, వ్రాలిన ఛత్రచామరంబులును, వికలంబులైన దంతంబులును, శకలంబులైన
కుంభస్థలంబులును, వ్రక్కలైన డొక్కలును, జెక్కులైన ప్రక్కలును, భిన్నంబు
లైన కపాలంబులును, ఛిన్నంబులైన కపోలంబులును, విఱిగినచరణంబులును, జిరి
గిన చర్మంబులును, శీర్ణంబులైన కర్ణంబులును, జూర్ణంబులైన వర్మంబులును, గలిగి
మహాబిలంబునం గోటానకోటులును, దట్టంబులై యట్టలాడం జొచ్చె గజవాజి కళేబ
రంబులు జీమూతంబులును, సాంద్ర చంద్రహాస ధగద్ధగితద్యుతులు శంపాలతలును,
శంఖదుందుభిస్వనంబులు మేఘనిర్ఘోషంబులును, గదాముసలముద్గరఘాతంబు లశని
పాతంబులును, విశీర్ణభూషణపద్మరాగ గారుత్మత ఘృణిరేఖ లింద్రధనువులును,
విభిన్నకుంభికుంభచ్యుత ముక్తాఫలంబులు వర్షోపలంబులును, గాకగృధ్ర ప్రభృతివి
హంగంబులు చాతకంబులును, శోణితపూరంబు జలాసారంబును నై, యోధయోధ
ధనుర్విముక్తంబులై గగనదేశంబు నిరవకాశంబుగా నిండి కల్పితాంధకారసైల్యం

మైన బాణబాహుళ్యంబువలన మార్తాండమండల గోచరలక్షణంబులేమిదుర్దినంబై యుత్కర్షవర్షాగమంబు ననుకరించియుండెనప్పుడు వేతాళ ప్రేత పిశాచ శాకినీ ఢాకినీ ప్రముఖభూతంబు లుత్సాహసమేతంబులై మాంసఖండంబులు కడుపులనిండ మెక్కి రక్తపానంబు చేసిన గబ్బునం ద్రేపుచు, శ్వేతతురంగ చర్మంబులు ధవళాంశుకంబులుగా ధరియించుకొనుచు, మేదఃపంకంబు రక్తజలంబులం బదనుచేసి లేపనంబులుగాఁ దనువుల నలందికొనుచుఁ దునకలై పడిన యాతపత్రంబులఁ బువ్వులుగా నలంకరించుకొనుచు, గజకళేబరంబులు పర్యంకంబులుగాఁ బవ్వళించుచు, ఘోటకాండంబులు క్రముకఖండంబులును గుంజరకర్ణంబులును తాంబూలపర్ణంబులును, పసలుచూర్ణంబులునుంగాఁగ-యి నమలి విడియంబులు చేసి జిహ్వావలోకనంబులు చేసికొనుచుఁ గామినీభూతంబులతోడి సురతక్రీడావిలాసంబులం జొక్కుచు, గంధర్వపిశాచంబులు సేయు గాన్ధస్వర సంగీతంబులకు నానందంబునొంది కరితురగనరమాంసంబులు త్యాగంబులిచ్చుచో వారల గానంబులకుఁ దాముం దమవదాన్యతాసౌందర్యవిశేషంబులకు వారును శిరఃకంపంబులు చేసి మెచ్చుకొనుచు, నివ్విధంబున వివిధభోగంబులందనిసి యుభయబలంబులం బొగడుకొనుచుం దాండవంబులుసలుపు నమ్మహాకోలాహలంబువలన సంగర ప్రకారంబు ఘోరంబై వర్తిల్లెనందు 55

చ. హరిహరులిద్దఱుం గదిసి యాహవకేళి యొనర్చి రుద్ధతిన్
సురనికరంబులబ్రపడి చూడఁగ శార్ఙ్గపినాకచాపముల్
కములఁ బూని యొండొరులకింరభుజోరులలాటమర్మముల్
గురుతరచండకాండములఁ గ్రుచ్చుచు రోషమహోగ్రమూర్తులై 56

మ. హరుఁ డాకర్ణధనుర్గుణుండగుచు బాహావిక్రమక్రీడని
ష్ఠురనారాచపరంపరల్ వఱపినన్ సొంపారు నెమ్మోమునన్
దరహాసద్యుతి వింతయై నిగుడఁ బద్మామానినీజానిభీ
కరబాణంబుల వానినన్నిటి వెసన్ ఖండించె నొక్కుమ్మడిన్. 57

క. భగవంతుం డగు శంభుఁడు, గగనదిశాపూరితముగఁ గడుఁ దీవ్రతతో
నగణితవిశిఖౌఘంబులు, నిగిడించి మహోగ్రతమము నిండఁగఁ జేసెన్, 58

మ. గరుడాంకుండరుణాంతనేత్రుఁడగుచున్గాలాగ్నిసంకాశభీ
కరకాండాళిఁ దదంధకారముడఁగంగాఁ జేసె నాతీవ్రతం
బరివేషస్థితి నుండె విల్లు రవిబింబస్ఫూర్తి నొప్పెన్ముఖాం
బురుహంబుగ్రమయూఖలీలఁ దనరెన్బుంఖానుపుంఖాస్త్రముల్. 59

చ. మఱియును నేకబాణములు మర్మములంటఁగ నేసి హుంకృతుల్
నెఱపి లలాటలోచనుఁడు నిష్ఠురశాతశిలీముఖావళుల్

కలకటినేసె నేసిననుఁగంజదళాక్షుఁడు దానినన్నిటిన్
నలుకి నిశాతకాండములనాటఁగ నేసెఁ దదీయదేహమున్ 60

శా. ఆసంరంభముఁ జూచి సైఁపక హరుం డాగ్నేయబాణంబుఁ బ్ర
జ్ఞాసామర్థ్యముతోడ నేసి ఘనజ్వాలావృతంబై పయిన్
రా సత్యారమణుండు వారుణమహాస్త్రంబుం బ్రయోగించి సాం
ద్రాసారంబగు వారిపూరమున మాయం జేసె నత్యుద్ధతిన్ 61

ఉ. శర్వుఁ డఖర్వగర్వమున శౌరిపయిన్మరుదంబకంబు గం
ధర్వసుపర్వపన్నగవితానము లద్భుతమంద నేసినన్
సర్వమయుండు చక్రి యది సంహరణం బొనరించె నుజ్జ్వల
త్పర్వతసాయకంబున విపక్షబలంబులు దల్లడిల్లఁగన్ 62

శా. ఆటోపంబున శంకరుం డపుడు బ్రహ్మాస్త్రంబు సంధించి మా
ర్వీటంకారమెసంగ నంబుధియు ఘూర్ణిల్లంగ నేయన్ని రా
ఘాటంబై చనుదేరఁగన్గొని తదుగ్రస్ఫూర్తి వారించె దో
షాటధ్వంసితదంబకంబున నమర్త్యశ్రేణి కీర్తింపఁగన్ 63

శా. అత్యుగ్రాకృతియైన పాశుపతదివ్యాస్త్రంబు భూతేశుఁ డౌ
ద్ధత్యం బొప్పఁగ నేసె నప్పుడు మహోద్యద్విక్రమస్ఫూర్తి నౌ
న్నత్యంబై యసమానమై వెలుఁగు శ్రీనారాయణాస్త్రంబు సం
స్తుత్యప్రాభవశాలి కృష్ణుఁడు సమంత్రోక్తిం బ్రయోగించినన్ 64

మహాస్రగ్ధర. రాలెన్నక్షత్రపఙ్క్తుల్ రహిచెడియె నహోరాత్రిరాణ్మండలంబుల్
వ్రీలెన్ దిక్కుడ్యసంధుల్ వీఁగిపడియె నుర్వీధ్రశృంగంబు లోలిం
దూలెన్ మేఘౌఘ మత్యద్భుతజవపవనోద్ధూతధూళీసమంబై
కూలెన్ వృక్షాళి మ్రొగ్గెన్నగాలయశరభృత్కుంభికుంభీనసంబుల్ 65

క. ఖండేందుధరజనార్దన, కాండము లొండొంటిఁ దాఁకి గగనంబున ను
ద్దండగతిఁ బోరిపోరి ప్ర, చండత హరిశరము హరునిశరముం దోలెన్. 66

తే. తనదు దివ్యశరంబులు దైత్యదమను, చే నిరర్థకమగుటయు మానసమున
నూహ దక్కి రణోత్సాహ ముజ్జగించి, యుండెఁ గల్యాణశైలకోదండుఁ డపుడు. 67

మ. జలజాతాక్షుఁ డవక్రవిక్రమమునన్ సమ్మోహనాస్త్రంబు భూ
తలసంక్షోభముగాఁగ నేయుటయు నిద్రాపారవశ్యంబుతో
వలనొప్పన్వృషభేంద్రమూఁపురముపై వ్రాలెన్ హరుం డొయ్యనన్
గలధౌతాచలశృంగసంగతశరత్కాలాంబువాహాకృతిన్. 68

వ. రుక్మిణీకుమారుండును గుమారుండును నుద్దండపుండరీకంబులవిధంబునఁ గడంగి కోదం
డపాండిత్యంబు భువనస్తుత్యంబుగా ఖండనంబు సేయుచు. 69

మ. శరజన్ముండు ప్రదీప్తరోషముఖుఁడై శాతాశుగశ్రేణి నా
హరిజు న్నొవ్వఁగ నేసి యార్చిన మహోగ్రాకారుఁడై పేర్చి శం
బరవిద్వేషి శిలీముఖప్రకరసంపాతంబున న్మించి జ
ర్జరితాంగుండగునట్లు చేసె సురలాశ్చర్యంబునం బొందఁగన్. 70

తే. నారిఁ దెగ నేసి యతని మయూరవాహ, నంబు నెమ్మేన నిశితబాణములఁ జొనిపి
చేతులాడక యుండంగఁ జిక్కుపఱుప, నిలువలేక విశాఖుండు తొలఁగిచనియె 71

ఉ. చండతరప్రతాపభుజశౌర్యధురంధరుఁడై నకామపా
లుండు హలంబు చే రణములో మడియించెను గూపకర్ణకుం
భాండుల భీమహుంకరణభగ్నపయోజభవాండభాండులన్
ఖండనభైరవస్ఫుటకృపాణమహోజ్జ్వలబాహుదండులన్ 72

గీ. సాంబుఁ డత్యుద్రరౌద్రావలంబుఁ డగుచు, బాణనందను నధికదోర్బలుని బలుని
గదిసి వివిధాస్త్రశస్త్రసంఘాతములను, భూచరులు ఖేచరులు మెచ్చఁ బోరి పోరి. 73

గీ. గుజ్జములఁ జంపి కేతువుఁ గూల నేసి, రథము చెక్కలు సేసి సారథిని ద్రుంచి
ఘనతరాశుగపీడితాంగునిగఁ జేయ, నసురపతినందనుఁడు పలాయనము నొంద 74

శా. శైనేయుండును బాణుఁడున్ రణజయోత్సాహంబు లాస్యంబులన్
బూనం గార్ముకశింజినీభరరవంబుల్ దిక్కు లన్నిఁడన
స్త్రానీకక్షతజాతరక్తజలపూరార్ద్రాంబులై నట్టి నె
మ్మేనుల్పుష్పితకింశుకంబులఁగి తిక్కలంగఁ బోరాడుచున్. 75

వ. ఉండి రట్ల వాసుదేవుండు సమ్మోహనబాణపాతంబున భూతేశు శరవశుం జేసి లబ్ధవిజ
యుండై నిరుపమోత్సాహంబున నిజవదననిర్గత నిరర్గళ నిష్ఠుర నినాదనిర్భిన్న నిఖిల
నిర్జరాహితసైన్యం బగు పాంచజన్యంబుఁ బూరించుచు విరోధివరూధినిపయిం గవిసి
కరాధిజ్య ధనుర్ముక్త శరాధిక్యఘాతంబుల నరిశిరోధినిచయంబులు నఱకి గృధ్రాధీనంబు
సేయుచుఁ గరాళంబు లగు కరవాలంబులఁ గరిహరిప్రకరవాలంబులు కీలాలంబులు ప్రా
రాళంబులై తోరఁగ దునుముచు దృఢవంతంబు లైన కుంతంబులఁ బంతంబున దంతిం
బులు విఱుగం బొడిచి దంతావళంబుల నంతంత నకృతాంతనిశాంతంబున కనుపు మనస
దృశంబులగు ముసలంబులు కరబిసరుహంబుల విసవిసం ద్రిప్పి యసురవిసరంబు లుపస
చెడి వసుమతిం గలయ నసువులం బాపుచుఁ గదల మెఱుంగులు చదలం బొదలం ద్రిప్పుచు
వలదని మదంబులం గదిసి యెదురుకొని పాదువు పదాతులం గదల మెదల నియ్యక వదనం
బులు చదిసి రదనంబులు డుల్లి గుములు గొనుచుం జావమోదుచు నంతకంతకు నతిశయం
బైన వీరావేశంబునం బ్రళయకాలరుద్రాకృతిం బేర్చి రక్తప్రవాహంబులును మాంసరా
సులును బ్రేవుల ప్రోవులు నెముకల గుట్టలును నై రణంబతిదారుణంబుగఁ జిత్రక్రీడస
లుపుమఁ బాంచజన్యజృంభిన్నినాదంబులు భూనభోంతరంబులు నిండఁ బూరించు
చుండె నప్పుడు. 76

సీ. సారథుల్వ్రాలిన నశ్వములీడ్చుకొనిపోవ నందందఁ బడిపోవు నరదములును
దైన్యఘీంకారనాదములు సేయుచుఁ బటాపంచలై పాఱెడు భద్రకరులు
నేలఁబడి రోదు రెక్కఁ జాలక వాహములతో నపఱచెడి ఘోటకములు
ననిమొనఁ బ్రాణధైర్యములు చాలక తలల్వ్రీడంగఁ బరువెత్తు వీరభటులు
తే నగుచుఁ గాలి యుదమున బాహాప్రచండ, కార్ముకజ్వాలతాముక్తకాండపటల
దహనకీలాకలాపసంతానమున నకుఁ, దాళకపలాయనమునొంది దనుజబలము 77

వ అప్పుడు 78

ఉ విచ్చిన యాత్మసేనఁ గని వీరుఁడు బాణుఁడు తెంపు చూపఱుల్
మెచ్చఁగఁ జేయి వీచి మఱలించినఁ దద్బలమెల్ల రోషముల్
హెచ్చఁగ నొక్కటన్ మరలె నేపున సైన్యయుగంబు పోరికిం
జొచ్చిన సంకులాహవము చూడ భయంకరమయ్యె నయ్యెడన్ 79
శా బాణుండప్పుడు రోషరక్తముఖుఁడై బ్రహ్మాండభీమాకృతిన్
జాణూరాంతకుఁ డాసి మామకభుజాంచద్ధాటి చే సంగర
క్షోణిం బన్నగసిద్ధకింపురుషరక్షోయక్షగంధర్వగీ
ర్వాణుల్ నిర్జితులైరి నా యెగుట నిల్వన్ నీవు శక్తుండవే 80
చ అనవుడు మందహాసముఖుఁడై హరి నీభుజశక్తి నీవె సె
ప్పనము నలజ్జ లేక పలుమాఱును మెచ్చుకొనంగ నీతియే
యని మొన నిల్చినప్పుడు నిరర్థకమీ వెడమాటలేల నాఁ
కొని భుజియింపఁ బోవుచును గూరమేలఁడుగంగ నేటికిన్ 81

మ అనునాలోన సహస్రపంచశతకోదండచ్ఛాపుఁడై నిల్చి తి
క్కిన యేనూఱు కరంబులన్ శరములుత్కృష్టప్రతాపంబునం
గొని పెట్టేయఁగ మండలీకృతమహాకోదండము న్నార్ధచం
ద్రనిశాతాంబకపఙ్క్తిఁ ద్రుంచె నవిరోధానాయసుండుద్ధతిన్ 82
సీ శతములు వేలు లక్షలు కోటు లర్బుదంబుల శరౌఘంబులఁ బొదివి పొదివి
వాయువ్యగారుడవారుణప్రముఖదివ్యాస్త్రజాలంబుల నేసి యేసి
కరవాలశూలముద్గరశక్తితోమరప్రాసాయుధంబులఁ బఱపి పఱపి
శాంబరీమాయావిడంబనం బొనరించి శిలలు నెత్రుఁ గురియఁ జేసి చేసి
తే యసురభర్త విజృంభించి యార్చుటయును, నడుమ నన్నింటి ఖండించి పొడవడంచి
త్రుంచి మాయించి కడు విక్రమించి మించి, తన ప్రతాపంబు చూపె నద్దనుజవైరి. 83

వ మఱియును 84

ఉ అత్తఱి నమ్మహాసురుఁడు దర్పసహస్రశరాసనంబులన్
గత్తిమొగంపు టమ్ములను గండ్రలు సేయుచు నుండ నంతలో

నెత్తెడువిండ్లు నారిబిగువెత్తెడువిండ్లు శరప్రయోగసం
పత్తిఁ జెలంగువిండ్లనటు బాణుకరంబుల నొప్పె వింతయై. 85

చ. తొలుతటియమ్ము పంచశతదోర్ధనురావళి ద్రుంచి క్రొంచున
వ్వఁ జననింతలో మొదలివైపున బాణుఁడు గ్రమ్మ అంగరం
బులఁ గొను చాపముల్ నతికి పోవుచు రెండవయమ్ము ముందరన్
వెలుఁగుశరమ్ము గూడ దివి నిండె హరిప్రదరంబులీగతిన్ 86

శా. కోపాటోపవిజృంభణారుణితచక్షుష్కోణసంజాతవి
ఖౌపాతంబులు మేనఁ జొచ్చి వెడలెన్నాఁ బోలు నన్నట్లైత
చ్చాపోద్భూతశరౌఘముల్ తదనుసంచారంబులై నెత్తుమం
దాపూర్ణంబుగ నాటి వెల్వడు సురేంద్రారాతిదేహంబునన్ 87

చ. ధనువులు ద్రుంచి సూతుతల ధారుణిమీఁద నలంకరించి వా
హనముల సంహరించి సముదంచితకాంచనకేతనప్రపా
తన మొనరించి మైరుధిరధారలు గ్రమ్మఁగ నొంచి మించియ
ద్దనుజవిరోధి యొత్తెఁ గృతదానవదైన్యము పాంచజన్యమున్ 88

క. మతిభ్రమసినట్లు నిశ్చే
ష్టితుఁడై చెగడొందు బాణుజీవముగక్షిం
చుతలంపున మదిరక్కసి, యతనిజనని కోటరీసమాహ్వయ యంతన్ 89

ఉ. అంబరహీనమై నవికృతాకృతితో డుతనాభిక్రిందలన్
లంబకుచద్వయంబుగ దలంబులు చెక్కుల జొంజటౌ శిరో
జంబులు వ్రేలనమ్మది నిశాచరి ఖేచరియై పిశాచరీ
తిం బఱతెంచి నిల్చె నసుదేవతనూభవుసమ్ముఖంబునన్ 90

శా. దానిం జూపఁగరోయుచు న్విముఖుఁడై దైత్యాంతకుం డున్న నా
లోనం బాణుఁ డెడంబుగాంచి పఱచెన్ లోకుల్ ప్రమోదింపఁగా
మానం బెల్లను వీడి యాత్మనగరీమార్గంబున న్భీతిదృ
క్వోనఃపున్యతఁ బాదఘట్టనల భూభాగంబు గంపింపఁగన్ 91

ఉ. ఆహరి ముందటన్నిలిచినట్టి నిశాటియు నేగెనంతస
మ్మోహనబాణపాతమున ముంచిన తొంద్రిక ముందొఱంగి కా
మాహితుఁ డంపశాంభవమహాజ్వరముం ఘుఱిలుమస్తకంబులున్
బాహువులుం ద్రిసంఖ్యలను భాసిలఁగా నతిఘోరమూర్తియై 92

మ. తనమీఁదం జనుదేరనవ్వుచును బద్ధానేత తీవ్రజ్వరం
బును బంపన్ భయదాకృతిం గదిసి యార్పుల్ మింటనంటంగ దాఁ
కిన నా రెంటికి నయ్యె నాహవము సోత్కృష్టప్రతాపోగ్రత
ర్జనసంభర్జనగర్జనంబులు జగత్సంక్షోభముం జేయఁగన్. 93

తే. పోరిపోరి భుజాబలస్ఫురణ దక్కి, శాంభవజ్వరమాత్మలో సంచలించి
వైష్ణవజ్వరమధికజవంబుతోడ, వెంటనంటంగ నార్తితో వెఱచి పఱచె 94

ఉ. ఎక్కడఁ జొచ్చినం జుణుఁగనీయక వైష్ణవి వెంటనంటఁగా
దిక్కులవెల్లనుంగలయఁ ద్రిమ్మరి యార్తి హరించి కావ వాఁ
డొక్కఁడు లేమికిన్ వగలనొందుచుఁ గ్రమ్మఱఁ బాఱుదెంచి స
మ్యక్కగుణాభిధేయు హరి నార్తశరణ్యునిఁ జేరి భక్తితోన్ 95

శా. శ్రీలక్ష్మీపతయే కృతాఖిలజగత్క్షేమాయ దివ్యాజసే
నీలాంభోధరకాంతికాంతవపుషే నిర్వాణసంధాయినే
లీలాకల్పితతాత్త్వికాయ మహతే లేశాతిపూర్ణాత్మనే
నాళీకాసనపూజితాయ భవతే నారాయణాయో నమః 96

దండకము

శ్రీమద్రమామానినీమానసారామవాటీవసంతాయమానాసమానాంగశృంగారభావా
సమగ్రప్రభావా ప్రభావార్యమానాయుతానోధిరాణ్మండలా సేవితాఖండలా
కుండలానర్ఘ్యరత్నచ్ఛవిచ్ఛన్నగండస్థలస్ఫూరన్మందహాసాకరాంభోజభృన్నంద
కాఖ్యోజ్జ్వలచ్చంద్రహాసా యశోదానసాహాసికామేయకంసాఘవత్సాదిదైతేయసంఘాత
శైలాంబుభృద్వాహనా గోపకన్యామనోమోహనా గేహనారీసుతార్థాదిసంసారభో
గాబ్ధినిర్మగ్నహృత్పావిత్రీకృతాశీతనుం పాదరా పాదకర్తిప్రతాపోదయా నీదయాశోభి
తాపాంగ వీక్షాసుధాలేశ సంసేవనాలబ్ధసౌభాగ్యులై బ్రహ్మరుద్రామరాధీశముఖ్యు
ల్ మహత్త్వంబునన్ బూన్కులై యుండు రేతిజ్జగత్పాలనార్థంబుగా నీవు మత్స్యస్థితిం
గచ్ఛపాకారతన్ యజ్ఞవారాహలీలన్ నృసింహస్వభావంబునన్ వామనస్ఫూర్తి
తో జామదగ్న్యస్వరూపంబునన్ రామచంద్రావతారంబునన్ రౌహిణేయాభిధేయం
బుతో బౌద్ధవేషంబుతో గంగలికాకృతిన్ సాధుసంరక్షణంబున్ జగత్కంటకధ్వం
సనంబున్ దగం జేయుదో నీవు గావించు సత్కార్యముల్ చాల నాశ్చర్యముల్ నీ
పదాంభోరుహధ్యాన సేనావిశేషంబులన్ నారద వ్యాస వాల్మీకి రుక్మాంగదాగుల్
మహాధన్యులై పుణ్యులై జ్ఞానసంపన్నులై యవ్యయానందముం గాంచిరత్యూర్జితంబైన
యుష్మన్మహత్త్వంబు వర్ణింపఁగా రెండువేల్ జిహ్వలన్ బొల్చు శేషాహియుం జాలఁడీ
లోకముల్ దేశకాలంబులున్ వేదశాస్త్రంబులున్ దానధర్మంబులున్ సాగరంబుల్
నదుల్ కాననంబుల్ గిరుల్ చంద్రసూర్యుల్ పృథివ్యాదిభూతంబులున్ సాత్త్వికాది
త్రయుంబాదిగా నామరూపంబులన్ బొల్చు నెల్లప్రపంచంబు సర్వంబు నీ మాయచేఁ
గల్పితంబై భవద్గర్భగోళంబునం బుట్టుచున్ మించుచుం గిట్టుచుం గ్రాలు నో దేవ నీవే
జగత్కర్తవున్ ధర్తవున్ హర్తవున్ నీవె సర్వస్వరూపుండవు నీవె దైవంబవు
న్నిర్గుణంబై నిరాకారమై నిశ్చలంబై నిరాఖ్యాతమై నిర్వికల్పస్థితిం బొల్చు నోంకార

గమ్యుం బరబ్రహ్మమూర్తిన్నినుం నామనోవీథి భావింతు సేవింతు నో స్వామి నన్నుం
గృపం జూచి రక్షింపుమో దీనసంరక్ష యోపుణ్యచారిత్ర యోభక్తమందార యో
నిత్యకల్యాణ కారుణ్యశాలీ జగన్నాయకా దేవతాసార్వభౌమా రమానాథ పాహి
మాం పాహిమాం పాహిమామ్ 97

శా నీ తేజంబు మహోగ్రమై తమము మంగా నిల్వంగ శక్యంబు గా
దేతద్విశ్వమునందు రక్షకులు నాకెవ్వారు నన్నేలనీ
వే తిప్పన్ శరణంబు చొచ్చితి దయావిస్తారభావంబునన్
నా తప్పుల్ క్షమియించి కావఁగదవే నాతండ్రి నారాయణా 98

క అనినఁ గృష్ణుఁడు మత్తా, ననమనితరవార్యమగుటఁ దగఁ దెలిసెరయుం
బునమముఁ జేరితి కావున, నినుఁ జెందకు తద్భయంబు నిక్కంబింకన్ 99

క మీ యుభయుల్వారవాద, మపాయంబు ననన్నుఁ గావుమని నీవు నుతుల్
సేయుట యుఁ జగుపువారల, కే యెడ మీ బాధ పొర నదించుకరైనన్ 100

వ అని యానతిచ్చె నని శుకుండు పలికిన నట మీఁదటి వృత్తాంతం బెట్టింగింపుమని
యడుగుటయును 101

శా. సాష్టాంగానతసిద్ధసాధ్యమకుటాంచన్మాల్యరత్నావళీ
ఘృష్టిస్తోమ విరాజమానవిమలాంఘ్రిద్వంద్వగీర్వాణజి
ద్దుష్టారాతికురంగనిర్దళనశార్దూలాయతోద్యద్భుజా
విష్టంభోజ్జ్వలసర్వదేవమయశశ్వన్మూర్తివిశ్వంభరా. 102

క లక్ష్మీకటాక్షకమలా, లాక్ష్మాంచితసదనహారిణలాంఛనబింబా
సత్త్వాదిభూతవిశ్వగ, సూక్ష్మస్థూలాంతరస్థసుబ్రహ్మాకరా. 103

కవిరాజవిరాజితము

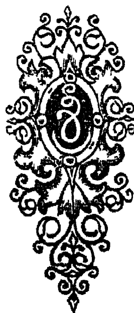
మలయజహారసుధాకరహీరసమానసుసారయశోభృతది
గ్వలయకృతార్థిహితార్థధనంజయవర్ధనకారిసమర్థకృపా
నిలయనిరర్గళశార్ఙ్గధనుర్గుణనిర్గతమార్గణసర్గమహా
విలయుగతోహితమోహితలోకవివేకసమాహితహృన్మహితా

గద్య ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపా ప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యా వైభవ కనుపర్తి
రాయనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్యాబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము

శ్రీరస్తు

అనిరుద్ధచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము

శ్రీ కల్యాణగుణోజ్జ్వల
పాకాహితముఖ్యవినుతపదపద్మశ్రీ
ద్రాకేందుచంద్రికావిశ
వాకరదరహాసమంగ ద్రినివాసా 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుం డాదియైన, మునిగణంబులతో డనిట్లనియెసూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె 2

గీ. అంగీకరణించి పలిన యచ్యుతునకు. వందనముఁ జేసి చనియె శైవద్వారంబు
బాణుఁడపుడుగ్రభీతితోఁ బఱచితనదు, మందిరముఁ జొచ్చి చింతాబ్ధిమగ్నుఁడగుచు 3

వ. ఇట్లనితలంచు 4

మ. అతిరౌద్రారుణ నేత్రకోణములతో నాలీఢపాదద్వయో
న్నతితోఁ జంచలకుండలప్రభలతో నారాచభృన్మండలీ
కృతకోదండముతో జయార్భటముతోఁ గృష్ణుండు నాముందటన్
వెతకోట్యాకృతులంగనంబడియెడున్సర్వంబునం దానయై. 5

చ. గెలిచితనిర్జరేంద్రుఁ డికెంచితిచక్రిఁ గృతాంతుఁ గొట్టితిన్
జలమున నైఋతిన్విగత శౌర్యుని జేసితివారినాథునిం
గలఁచితిఁ దోలితిన్ బవనుగర్వమడంచితిఁ గిన్నరేంద్రునిన్
జెలఁగి మహేశ్వరున్వశముఁ జేసితి నప్రతిమానకీర్తినై 6

ఉ. ఇంతమహాద్భుతం బెఱుఁగ నెన్నఁడుఁ గృష్ణునెనుర్విముక్తగ
ర్వాంతశరౌఘతీవ్రతరధాటికి డెందముదల్లడిల్లెడుం
బంతము లెల్లహాస్యములపాలుగ మద్భుజవిక్రమక్రమం
బింతవచ్చెదైవకృత మెవ్వరికైనహరింపవచ్చునే 7

వ. అమ్మహాపురుషుం డాదినారాయణుండగుటతప్ప దతనితోడిసంగ్రామంబువలన
నెట్లైన లెస్సయని ధైర్యంబుఁ దెచ్చుకొని రోషభీషణాకారుండై 8

ఉ. హారకిరీటకుండలముఖాభరణోజ్జ్వలుఁడై సహస్రబా
హారుచిరాయుధప్రకరుఁడై వివదధ్వజఘంటికాస్వనో
దారరథస్థుఁడై తురగదంతిరథాదిక చాతురంగ సే
నారభటీకఠోరతరుఁడై పటవాద్యరవంబులుల్లసిల్లఁగన్. 9

గీ. శోణనగరంబు వెలువడి సురవిరోధి, ధరణికంపింప నేతెంచి తాఁకుటయును
యాదవబలంబు విక్రమంబతిశయిల్ల, మాఱుకొని రణంబతిఘోరమయ్యె 10

సీ. శరపరంపరలచే సైన్యంబు ప్రస్ఫురద్రథములు పఱపెంచు రథికవరులు
రథికుల పైఁ గుంజరములు దీకొల్పి గర్వమునఁ దాఁకెడు గజవాహకులును
గజవాహకులమీఁదఁ గంఖాణములఁ దోలి తత్తులనఱకు రాహుత్తిగములు
రాహుత్తులను బరాక్రమలీలఁ ద్రోబ్బి జేరి మూఁకలఁ గ్రుమ్ము వీరభటులు
తే. నగుచుఁ బోరాడి రోసంబు లతిశయిల్ల, నుభయచతురంగబలములు నుక్కుమిగిలి
పలలఖాదనభనకుతూహలపిశాచ, కలకలోలాహలంబున నాకసము నగుల. 11

వ. అప్పుడు 12

మ. హరిపై బాణుఁడు హుంకృతిం గదిసి బాహాపంక్తి నొక్కుమ్మడిన్
శరముల్ తోమరముల్ గదల్ ముసలముల్ చక్రంబులున్ శూలముల్
పరిఘంబుల్ క్షురవాలముల్ పరశువుల్ ప్రాసాది నానాయుధో
త్కరముల్ వ్యోమము గప్పుమంచు నగిదింగన్ వట్టఁగా నేసినన్ 13

చ. భుజబలశాలి మాధవుఁడు పూనికఁ ధనుర్గుణటంకృతిన్ హరి
ద్గజము లకర్ణము ల్వగులఁగా నిశితోగ్రశశాంక సాయక
వ్రజములు పింజపింజఁ గరువంబుగఁ గించి తమంబడంచు నీ
రజహితు లీల సాయకపరంపరలం దునుమాడి త్రెవ్వతిన్. 14

మ. విజయోత్సాహము మోమునం బొదలఁగా విశ్వంభరుం డార్చి య
క్కజమై తేజము దిక్కులన్ వెలుఁగ నాగర్వాంధుఁడై దైత్యబ్ధిఘూ
ర్ణజవస్పర్శనముష్ణరామరపరబ్రహ్మాదికశ్యేనకృ
న్నిజసందర్శనమున్ సుదర్శనమునున్నిద్రప్రతాపంబునన్ 15

ప్రయోగించిన 16

చటులంబై చలితక్షమాచక్రమై చంద్రార్క కోటిప్రభా
ఘటితోత్కాంతరమై చరాచర సమాక్రాంతాగ్ని కీలాళియు
త్కటమై చండతరాంశువై చకితగత్కర్మక్రమై చక్రమా
ర్భటితో వచ్చి వియచ్చరుల్ జయజయారావంబుతో మ్రొక్కఁగన్. 17

సముద్దండ వేదండ ప్రకాండ శుండాదండమండితంబులును, కనత్కనక కంకణకేయూర ముద్రికానిచయఖచితప్రచురమణిగణమరీచిమాలికాలంకృతంబును త్రైలోక్యభయం

కరకారణ సౌభాగ్యరేఖావళీ కలితారుణకరతలంబును, చంద్రశేఖరమనోరంజితతాళ
ప్రమాణలయాలయవ్యాప్తివిస్తారరంగన్మృదంగవాద్య ఘాతకారిత్వంబున్నాభిరా
మంబును, నక్తంచరీకుచకుంభయుగళ చర్చితతుహినజలమిళత్పటీరకర్దమసురభిఘుమ
ఘుమాయమానంబులునైన బాణాసురునిబాహుసహస్రంబునందుఁ జతుష్టయానశిష్టం
బుగాఖండించి వైచిన ఝంఝూసమీరణవిక్షేపవిదళిత శాఖాసహస్రంబై మోడువడి
యున్న మహామహీరుహంబుచాడ్పునఁ బురందరకరాంభోరుహ శుంభద్దంభోళి ధా
రాహతపక్షంబైయున్న కుంభినీధరంబువిధంబున నుండెనప్పుడు 18

క. సురుచిరసురనికరకరాం, బురుహవికీర్ణప్రసూనపుంజములొఱపై
హరిపైఁ గురిసెన్ మొరసెన్, వరుసన్ రంభాదినాట్యవాద్యంబులిలన్. 19

తే. అవ్విరోచనపౌత్రుని యందుఁ జాల, కరుణగల్గుటఁ జేసి గంగాధరుండు
పురహసూక్తింబుచదువుమహరినిజేరి, వినయవాక్యప్రయుక్తినిట్లనినుతించె 20

చ. అనఘుఁడనప్రమేయుఁడవనంతుఁడవాద్యుఁడవక్షయుండ
వత్యనుపమచిన్మయుండవుచరాచరజాలసమేతమైనయి
వ్వనజభవాండపఙ్క్తులుభవజ్జఠరంబునవెదుమాయచే
జననమువర్ధనంబునవసానము నొందుచునుండునీశ్వరా 21

సీ. అఖిలాత్మనీనాభియందునాకాశంబు మునివంద్యనీపాదములధరణి
సర్వేశనీమానసమునఁ జంద్రుండునుజ్జలజాక్షనీనేత్రములనినుండు
గాంభీర్యనిధినీముఖంబుననింద్రుండు సురహరనీకర్ణములనుదిశలు
సురగేంద్రశయననీయూర్పులననిలంబు ఘనమూర్తినీమస్తకమునదివము

తే. ప్రబలమగుచుండునుపనిషత్ప్రంచకమయ, దివ్యమంగళవిగ్రహాస్థితివెలుంగు
నిన్నుభావించిసేవించి సన్నుతించి, కాంతురనఘులుమోక్షంబుఁ గమలనాభ 22

క. అనిమిషప్రియుబహువిధంబుల, వినుతింపఁ శశాంకధరునివినయోక్తులకున్
జనితప్రమోదమానస, వనరుహుఁడైపలికెగరుడవాహనుఁడెలమిన్. 23

ఉ. నీదయపీనిపైఁగలిమినిక్కమిమింతియెకాదువీఁడుప్ర
హ్లాదునకుంబ్రపౌత్రుఁడుతదన్వయజాతులనేవధింపఁగా
లేదుగనాననీవమొదలింపకకాచితిబాహువిక్రమో
న్మాదముమాంపఁగాఁ గసిమెట్టుననుంగినిఁ జంద్రశేఖరా. 24

క. ప్రమథగణంబులలోను, త్తముఁడైశ్వపదియసన్నిధానంబున మో
దముతోడనుండఁగలఁడీ, యసురాహితుఁడింకఁ ద్రిపురాసురమథనా. 25

తే. అనుచునానతియిచ్చినయ్యవసరమున, బాహువులతోనయజ్ఞానబంధములను
వీడుకొనివామనునిజేరివినయఘనతఁ, జాగిమ్రొక్కుచుబాణుండుసంభ్రమమున 26

శా. మాయామానుషమూర్తివై తనరు బ్రహ్మాంబున్ని వాంఛా సనా
ధ్యేయుం జిన్ము నెఱుంగలేక వనజాక్షి న్నాఱు కొన్నందుకుం
బ్రాయశ్చిత్తము గాఁగఁ జేసితి వినా పాపంబులోపంబుగా
నా యజ్ఞానము వాసె నీ కరు [illegible] 27

వ. అని మఱియుం బహుప్రకారంబుల [illegible] బహు ప్రకారంబుల బ్రస్తు
తించి యుషాకన్యానిరుద్ధకుమారుల నగ్గించి తోడ్కొని [illegible] పరిచారికలం బంపిన
వారును దదీయ కన్యాంతఃపుర [illegible] చెల్పన [illegible] శృంగా
రంబులం బ్రీతులంజేసి యలంకరించి రప్పుడు 28

సీ. కంకణరుచులతోఁ [illegible] హస్తపద్మములు [illegible]
హస్తపద్మములు నాట్యములతో నుద్ధతి [illegible] కలికియూడ
గుత్తంపుగుబ్బలతో [illegible] మైక్యమై కింపు [illegible]
గంఠహారంబులు గంతులు జత [illegible]

తే. విమలహారిపీలుచులతో [illegible] సుఖసమాటు [illegible]
లలితచాంపేయసురభిరైలంబు నించి, యిడుముఁదలయుంటె నొక్క ప్రాణ్ణంగ నదన

క. నలుఁగిడియె నొక్క కోమలి, [illegible] యొక్క తెలి
[illegible] కలశముల జల, కంబోనరించెఁ గుసుమశరపుత్త్రికునకున్ 30

క. తడియొత్తె నొక లేవలి పెపు, [illegible] యొక్క తెయిం
పడరంగ నగరుధూపం బిడెనొక [illegible] 31

తే. అర్ధచంద్రోపమంబైన యతనినుదుట, దిద్దె నొక్క [illegible]
దనరెఁ గందర్పకుసుమకోదండదండ, [illegible] సంకాశమగుచు 32

ఉ. ఒక్క లతాంగి మాత్రికకసుఖజ్యావిశ్వ [illegible]
జెక్కు [illegible] బిల్ల విలసిల్లఁగఁ [illegible]
పెక్కి తదీయవక్షమున నెంతయుఁ జూడఁగ నొప్పు [illegible]
జుక్కలగుంపులో విధుం శోభిలు పూర్ణ [illegible] 33

చ. శ్రవణపదావిలగ్న మకర ప్రకటా [illegible] జ్వల లాస్య [illegible]
రవహితులీల నాఘనుఁడు [illegible] లరుబిందు [illegible]
గ [illegible] జానురాగ [illegible] చూచి గా
[illegible] సంప్రపూర్ణ [illegible] చెంచఁగన్. 34

గీ. నిలువుటద్దంబుముందర నిలిపె నొకతె, [illegible] ప్రతిబింబమైన యతని రు
జూచి నెమ్మనోంబదియొక్క తె సురటివీప, [illegible] నగిరదిసిగ్గు [illegible] 35

సీ. సరసన్తుత్తి [illegible] గురులీల [illegible] హోత్పల మాల [illegible]
[illegible] మహోత్పలవై [illegible] కృతి సేయ [illegible]

యంబరోత్కరముపుష్పకాండంబు గాఁ బూని కాంచనాంబరముఁ బొందంగి జాణతనము
ఘనసారకస్తూరికాభరణంబు గా వరగించువిటలోకు రాలితనము
తే. యనుచుఁ బూర్ణేందువదన లెన్నంగఁ బలుకఁ జవ, వచనచాతురి నవ్వు మోములరహిఁ బహింప
వినుతిభూషణభూషితాంగులుగఁ జేసి, యపుడు తోడ్కొని శశిజలధిశాయి ధిపతిని 36

క కొందఱు చెలికత్తెలు పా, సుందరిఁ గైచేసి పుష్ప సురుచిరమృగ సా
చందనకుసుమాగరుచేఁ, గందర్పునిరాజ్య లక్ష్మి గతిఁ జెలువొందన్. 37

సీ గిలుకుటందియల ఘల్లుఘల్లనుచు లకుచఁ బాదపద్మోజ్వలనఖకాంతి తిరుగఁ జెంగఁ
బ్రతిలేనిముక్కఱ పచ్చఁ గెంపు మయూఖముమోవి చెంగావి మేలుసుఁగుదిద్ద
నిగిడి చేర్చుక్క యాలోలంబు లకుఁ గుంతలచ్ఛాయ పొంగారు లక్ష్మి నొసఁగఁ
దాటంకమౌక్తికతతికిముందస్మితప్రసములాణ్యవిస్ఫురము ఘటించ
తే గటకకేయూరవలయరాశికనకము, నపుడు మైజిగి ప్రమ్ముచుఁ దిశ యింపఁ
దొడవులకు నెల్లఁ దన మేను తొడవు గాఁగ, రహిఁ బహింపుచు నుండెనారాజవదన. 38

మ. కమలాక్షుల్ తగ నవ్వధూమణి పురస్సంచారిణుల్ నిల్చి ప్రా
విమలంబైనపథంబు నొద్దిసిడిరిచి విన్వ కేకేలికాశ్రం
ఖమ్ముదంగాదికవాద్యసంఘము చెలఁగన్ ద్రోవసల్లాస్యకా
సముమంజీరఝుళంఝుళధ్వనులు హెచ్చన్ రాజమార్గంబునన్ 39

మ చనుదెంచెఁ బురంధ్రులన్మెయిమహాసౌవర్ణసౌధంబులన్నిల్చిపా
స్తనటత్కంకణనిక్వణంబెసఁగ లాజల్ చల్లి రావేళలో
కననీలోత్పలదామసంయుతముసైకవ్యాప్తి కాంతిస్ఫుర
ద్ఘననీలోత్పలమాలికాకలితము క్తాజాలమొప్పందగన్ 40

చ కలికియొకర్తు కాంతవలనక్కోనఁ బోవుమనంగ మాలికల్
గళమున వైచుకోకటుకకొంత సనగుట్టుచు మీఁదఁ జేర్చవన్
గులికెడుమోము కంబుఁదగులాగ్నిచూడఁగ నొప్పె నెంతయుం
బొలుపగుతంత్రిచేఁ బొలుచుపుత్తడికాయ మఱీఁకఁ పడిన్. 41

చ అలికులవేణియొక్కతె సహస్రదళంబువినోదలీలఁగో
మలకరపంకజాతమున మాటికి ద్రిప్పుచు నేగుదెంచియుం
బలరఁగ నవ్వధూమణి నయోన్యసిగ్గనొను మంచవేయుగ
న్నానక్రీరియందముఁగనుంగొనఁ గాన జెల్వుపడిన్ 42

సీ. ఈభానుతేజునకేకోకకుచ మను జెలిమిసంఘటనంబు చేసినాఁడు
ఈచంద్రవదనునకీచకోరాక్షి కవెలయ నేస్తంబు గావించినాఁడు
ఈమేఘవర్ణునకీశిఖిగమనకుఁ గోరిసాంగత్యంబుఁ గూర్చినాఁడు
ఈపద్మహస్తునకీభృంగవేణికిఁ బ్రియవిలాసంబుఁ గల్పించినాఁడు

తే ఎంతనేర్పరి శౌరి వాకాంతుఁ డహహ, యిట్టి యనుకూలదాంపత్య మెఱిఁగి చేసె
ననుచుఁ బురభామినులు ప్రమోదాత్మ లగుచుఁ, గూడి తమలోన ముచ్చటలాడి రపుడు.

వ ఇట్లు చనుదెంచిన కూఁతు నల్లునిం జూచి ప్రమోదభరితస్వాంతుండై బాణుండు వారల కనేకరత్నాభరణవస్తువాహన ధేనుదాసదాసీజనంబుల నుపాయనం బొసంగి, వాసుదేవసన్నిధికిం దోడ్కొనిపోయి యర్పించినం గృతప్రణాములై యున్నవారలం గనుంగొని యతండు 44

క కనికరపు ముదంబునఁ జి, క్కని కరములఁ గౌఁగిలించి కాంతాయుతుఁడౌ
మనుమని సుఖాన్వితుఁడవై, మనుమని దీవించె సబహుమానము గాఁగన్ 45

మత్తకోకిల గారవంబున మ్రొక్కఁ గైకొని కౌఁగిలించెడి వారలున్
జేరి మ్రొక్కఁ దదాదరోక్తులఁ జేరఁ బిల్చెడు వారలున్
గోరి కన్నుల చల్లఁగాఁ గనుఁగొంచు నుండెడి వారలున్
నూరిమిన్ బలముఖ్యులున్ హితకోటియుం బ్రముదంబునన్ 16

వ అంత 17

ఉ. బాణుని గారవించి పురభంజనువీడ్కొని శంఖనాదని
స్స్వాణధణంధణల్ సెలఁగ సామజఘోటక ముఖ్య వాహినుల్
శ్రేణులుగట్టి విక్రమవిజృంభణతిన్ వెనువెంట రాఁగ గీ
ర్వాణవిలాసినీమృదుకరస్రుతసూనరసప్లుతాంగుఁడై 48

శా కాంతం దోడ్కొని బ్రహ్మసూసహితుఁడై కందర్పముఖ్యాత్మజ
సంతోషంబున నేగు దేర యదువంశస్వామి కల్లోలినీ
కాంతోదార దలంపట్టణావళుల నేకంబుల్ గనుంగొంచుఁ ద
త్ప్రాంత క్షోణిపతుల్ సువస్తునికరం బర్పించి సేవింపఁగన్ 49

వ. కతిపయదినంబులకుం జనిచని 50

సీ గోత్రాధిపఖ్యాతిఁ గొమరారి యుండుటఁ గులశైలరాజభూసుతులఁ బోలి
మకరాంకసంవర్తిమహిమఁ జెన్నొందుటఁ గిన్నరవరాంగజులఁ బోలి
ఘనరసాలంకృతులై నుపట్టియుండుట హరజటాసిద్ధకావ్యములఁ బోలి
హరిచరణప్రభూతాభిముఖ్యం బొందుట బలిదానవనాకములఁ బోలి
తే రంగదుత్తుంగచటులతరంగనటన, సంగకల్లోలజాలసంభ్రమనినాద
పూరితాశాంతరాళమై పొలుచుచున్న, పశ్చిమాంబుధిఁ గనియె గోపప్రభుండు. 51

క కనుఁగొని మనమునఁ బెనఁగొను, ననురాగము లనవిక సితాననుఁడై యిం
పెనయఁగ నిష్టాలాపము, లొనరించుచు నరిగె యాదవోత్కరములతోన్ 52

ఉ వారిజలోచనుండు యదువల్లభుఁ డేగుచుఁ గాంచె ముందటన్
ద్వారకఁ జంచలాంచితలతాకలితాసితమేఘమాలికా

కారవిలాసకృత్సరసకంజముఖీనికరప్రచారవి
స్తారసురేంద్రనీలఖచితస్ఫుటహర్మ్యకదంబధారకన్ 53

ఉ. అంతకుమున్న కృష్ణునిజయంబభియాతిసరాజయంబు సా
కాంతియుఁబుశ్యకేతుఁడుసుఖస్థితిఁ మ్రొటయాదిరైనవృ
త్తాంతముచారసూక్తిఁదెలియన్వసుదేవుఁడు పౌరకోటిస
ద్ధాంతిజనంబులున్వినిమహాప్రమదాంబుధిఁ దేలాడుచున్ 54

వ. పట్టణంబు శృంగారంబు సేయించిన. 55

సీ. ఘనసారకస్తూరికాజలాసారంబు చెలువంపువీధులఁజిలుకరించి
గమకంబులైనముక్తాఫలంబులతోడవీథులతోరంగవల్లికలు దీర్చి
నవరత్నభూషణాంబరసుగంధద్రవ్యపుంజంబులంగళ్లఁబొందుపఱచి
కదళికాస్తంభముల్ఘనచిత్రపటములఁ సదయపార్శ్వములఁ బెంపొందనునిచి

తే. ద్వారములయందుఁదోరణావళులుగట్టి, పరిమళముమించునగురుధూపములువైచి
నృత్తగీతవాద్యాదులనెఱఁకజేసి, యమితశృంగారమొనరించిరప్పురంబు 56

ఉ. భూసురవేదనాదములఁబుణ్యసతీజనమంజులోక్తులన్
భాసురనృత్తగీతరసబంధురశంఖమృదంగనాద
వాసకుకానులాఘమునవారణబృంహితవాజిహేషలన్
శ్రీసముదంచితంబగుచుఁజెల్వనిహించెఁబురంబునవ్వమై. 57

గీ. అట్లుశృంగారితముఁజేసియఖిలజనులు, గంధపుష్పాక్షతాద్యలంకరణులగుచు
నెదురుగానేగుదెంచిరమేశుఁగాంచి, మ్రొక్కి యనిరుద్ధుఁగొల్చిప్రమోదులైరి 58

క. పురలక్ష్మిసరసతరనిజ, సరసీతామరసరసలసన్మృదులీలా
సురభిపరిభోగపవనాం, కురుమియమునహరికినెదురుకోలుపహించెన్. 59

ఉ. గోపురశాతకుంభమయకుంభపయోధరకంధజృంభణల్
చూపుచుసౌధయూధపరిశోభితహీరదరస్మితంబులు
దీపనసేయుచున్నలదుదీర్ణపటాగ్రపతాకహస్తవి
క్షేపణసన్నసేయుచువశీకృతచిత్తునిజేసెఁగృష్ణున
ట్లాపురలక్ష్మికాంతునిప్రియాంగనమోహితుఁజేయుక్కైవడిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రకల్పితశృంగారతరంగరంగద్రంగవల్లీప్రయుక్తముక్తాఫలతార కాలంకృతంబును, కుట్టిమరేఖాస్థగితప్రదీప్తహీరద్యుతివితతకౌముదీరమ్యంబును, సకలజననయనకువలయవికాసహేతుకంబునునైన రాజమార్గంబున యదుకులపయఃపారావారచంద్రుండగు దేవకీనందనుం డరుగుచున్న సమయంబున. 61

ఉ. బంగరుపళ్లెరంబులనుబద్మముఖుల్ఘనసారదీపికల్
రంగమరంగనించిమణిరాజితకంకణహస్తపల్లవుల్

సంగతినుంచి త్రిప్పుచును సారెకు మంగళకౌశికన్యయాం
మంగళమంచుఁ బాడిరి సమున్నతపంచమనాదవైఖరిన్ 62

గీ నందకాయుధునవసోపానంబటంచు, నగగకాంతులు నీరాజనంబులిడుట
కలపతాకహస్తంబులనభినయించెఁ, బురము దేవికి నిరుపవిస్ఫురణఁ దెలిసి. 63

క నిరుపమవిమానపఙ్క్తులు, గురుతరమణిహర్మ్యములును గూడి వెలుంగన్
సురకాంతలుఁ బురకాంతలు, సరిచల్లెడు విరులవానజడిఁ దొలకరిసెన్ 64

వ అప్పుడు 65

సీ తాళకేతనసముద్యత్తోరణంబు నారాయణుఁడైన నాఁ డతనిఁ జూడు
నాగాంతకధ్వజోన్నతహేమమయకలాంగారోహణంబునై నయతనిఁ జూడు
మకరపతాకాసమానగాంగేయకాసీనుఁడై యున్న యతనిఁ జూడు
వరబుశ్యకేతుసుందరమైనకనకంపుటరదంబుపైనొప్పునతనిఁ జూడు

తే మతఁడు బలరాముఁ డతఁడు కంసాసురారి, యతఁడు సుమాయుధుండు చండులనితనయుఁ
డనుచు నొండొరులుఁ దెల్పుకొనుచునుండి, రప్పు డంగనలుగగనగ్రహాంతరములు. 66

ఉ కైరవిణీప్రియుండు నకుంజనురోహిణికిం బనింపుచో
పారఁ బ్రసూనసాయకసుశానుగతింజను చెంచుమన్యుసా
వారిజగంధినంచితసువర్ణలతాసమమోహనాంగిసౌం
గారరసంపుబొమ్మఁ బోలెగాం బిఫురం భ్రులుసమ్మదమ్మునన్ 67

వ తమలోనిట్లనిరి 68

ఉ తేనెయలూరుకెంపుసుదతీమణిగాతెంచంపకద్రవం
బాపెడి తేఁటిగుంపువిమలాంగికి చంబుసదావికాసముల్
బూనుసరోజముల్పిగురుఁబోఁడికి సుంగవజోకయొప్పుగున్
మానని చక్రవాకములు మానిని చన్నులు చూడుమా సఖీ. 69

చ కలువలపేరుపేరుకొనఁగాఁగు ముదమ్ములు సున్మథాంబకం
బులుగణుతింపఁగావిపమముల్కుసుమంబులపుష్పపూర్వములు
దెలియఁగఁబంకజాతములు తేరికనంగొనఁగా మెఱుంగుఁదీఁ
గెలుచపలంబులన్ని యసఖీమణికిన్నులఁబోలనేర్చునే. 70

క. కలదనుచును లేదనుచును, బలుమఱు వాదంబు తేలపని తేదింకన్
గలదనుటకు లేదనుటకుఁ, దలపంగానడుమునడుము తరుణీమణికిన్ 71

మ చెలునంబై కళలన్వెలుంగు హాగుమంజీ దేశపున్ముత్తియం
బులతోఁ గూర్చిన చేరుచుక్క నొసలన్బాల్పొందునెన్నో మహా
చెలికెంతందము చూడరమ్మరుచిరాశ్లేషాసమాయుక్తిని
ర్మలరాకాతుహినాంశుమండలము సామ్యంబై ప్రకాశించుటన్. 72

చ. పురుషులలో నపూర్వరసపూర్ణశరీరు ననంగసూతికిన్
దరుణులలో సమానరహితంబగు రూపము బాణపుత్త్రికిన్
సరసముగా సృజించియిటు సమ్మతి నిద్దఱఁగూర్చినట్టియా
సరసిజగర్భుఁ డెంతగుణశాలితఁ జెప్పఁగఁ బోటులారరా. 73

వ. అని యనేకప్రకారంబులం గొనియాడుచు నదియె ముచ్చటగా నుండిరంత, పురుషోత్తముండు భేరీమృదంగాదివాద్యంబులును, శంఖకాహళవేణుప్రముఖతూర్యంబులును, బోరుకలఁగ మహావైభవంబున నరిగి నిరంతరవిహార్యమాణేందిరంబగు మందిరంబుఁ బ్రవేశించి, యమాత్యజ్ఞాతిసామంతబంధుమిత్త్రాదిపరివారంబుల దివ్యాంబరాభరణతాంబూలాదివస్తుప్రదానంబులం బ్రహృష్టమానసులం జేసి, యుచితప్రకారంబులం దద్గృహంబులకు వీడుకొల్పి, యంతఃపురంబులకుం జని యిష్టోపభోగంబులను సేవింపుచుండె నయ్యనిరుద్ధుండు సపత్నీసమేతుండై దేవకీవసుదేవులకు రేవతీరుక్మిణీసత్యభామాజాంబవతీకాళిందీమిత్రవిందాసుదంతాభద్రాలక్షణాఖ్యలైన ముత్తైదువలకుఁ దన తల్లులైన రతీశుభాంగులకుఁ బ్రణామంబులు చేసిన వారును బరమానందరసప్రవాహితాంతరంగులై యావధూవరుల నాలింగనంబులు చేసి యనేకవిధంబుల దీవించిరంతనును నిజవియోగవేదనాభాగంబునఁ గృశీభూతయైయున్న యక్ష్మలోచన ననేకవిధంబుల గారవించి సంప్రీతసుజనభోజనాదులఁ దృప్తుండై బాణనందనాసురతసంభోగానందనిరతుండై యుండి 74

సీ. సారససంసారపరసరసాసార సౌరభాన్విత సరశ్చారణముల
సాలలీలాలోలఖేలదేలాలతా జాలడోలాకేళిలోలగతులఁ
గింజల్కరంజితమంజీరపుంజమంజులవంజులనికుంజసుమనసములఁ
గుందబృందమరందబిందుపేదిందిరాస్పంద నాదప్రతానందములను
తే. గారఘనసారనీహారసారపూర, సారచారుపటీరచర్చాసుఖాప్తి
కోకకోకిలశారికానిలపక్షి, లోకలోకాకరసనావలోకనముల. 75

శా. ప్రాంచత్కాంచనమూర్తిరత్నఖచితప్రాసాదదేశంబులం
బంచాస్త్రప్రియనందనుండు సురతప్రాపంచికవ్యాప్తిఁ గ్రీ
డించున్ దక్షిణనాయకత్వమునఁ బ్రౌఢిన్ రుక్మనేత్రాపవ
స్సంచారుండును బాణదైత్యతనయాసక్తాంతరంగుండునై. 76

సీ. కుచకుంభయుగముఁ జైకొని కేళివంటుట సైరావతము నెక్కి యాడినట్లు
కదియించి నెమ్మేనుఁ గౌఁగిటనలముట హరిచందనము మేననలఁదినట్లు
సునయోక్తి వీనులు సోకుట నప్సరోవీణానినాదంబు వినినయట్లు
బింబికాధరచూషణంబు సేయుట సుధాసారపానంబు చేసినట్లు

తే. సౌఖ్య మొదవంగ నిచ్చనిచ్చలును బాణ, కన్యసంభోగ మింద్రభోగంబు గాఁగ
సతతవిభవానుభవతృణీకృతపురంద, రుండగుచునుండె నయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు 77

వ. అంత 78

గీ. మందగతులకు నత్యంతమందగతియు, మంజులోక్తులకతిశయమంజులంబు
మెఱుఁగుమేనికి మిక్కిలి మెఱుఁగునగుచుఁ, బుష్పగంధికి నీళ్లాడఁ బ్రొద్దులయ్యె. 79

వ. అంత 80

శా. స్వక్షేత్రంబుల నుచ్చరాసులహితస్థానంబులన్ దీప్తులై
యక్షీణుండగు చంద్రుఁ జూచుచు దినేశాదుల్చరింపన్సమ
గ్రక్షేమంకరలగ్నవేళ శుభయుక్తుంబందు రాజాంశఁ బ
ద్మాక్షీరత్నము పుత్త్రుఁ గాంచె హరిపూర్ణాంశానకీర్ణాంగునిన్. 81

క. సురదుందుభినాదంబులు సురకరనిర్ముక్తకుసుమవర్షంబుల్
సురరమణీనాట్యంబులు, సురగాయకగానములును శోభితమయ్యెన్ 82

ఉ. యాదవవృష్ణిభోజకులులందఱు వేడుకలంజెలంగిర
త్త్యాదరవృత్తి బాణతనయారమణుండు సువర్ణధేనుర
త్నాదిసమస్తవస్తువులనంతముగాఁ జెలఁరేగి యిచ్చి పృ
థ్వీదివిజేంద్రకోటులను దృప్తులఁ జేసి కృతావగాహుఁడై 83

క. లౌకికవైదికరీతులఁ, గైకొని పుత్త్రోత్సవంబు గావించి యతం
డేకాదశదినమున విభ, వాకరముగ నామకరణయత్నముఁ జేసెన్ 84

క. వజ్రాదిభూషణుండును, వజ్రాంగుఁడు వైరివీరవసుధాధరభి
ద్వజ్రుఁడు నై మెఱఁగెడునని, వజ్రుండని నామమిడిరి వరవిప్రోక్తిన్. 85

సీ. చూడఁగానేర్చె విస్ఫురత్కృపామృతరసంబుఁ గటాక్షవీథులఁ బూనుకొనను
నడుగుచాఁపఁగ నేర్చె నఖిలరాజన్యకిరీటదీప్తుల నలంకరించుకొనను
చేతులాడింప నేర్చె నువదాన్యశాస్త్రవిద్యాప్రవీణల వెలయుకొనను
తలయెత్తనేర్చె మన్యమజగన్మండనైకాంతపత్త్రచ్ఛాయ నమరుకొనను
తే. పలుకనేర్చె సరస్వతీప్రకటనాట్య, రసమునకు రంగరక్తుల నొసఁగుకొనను
కడఁగి నడునంగ నేర్చె నుగలియుగాది, మత్ప్రభుత్వతధర్మంబు మలుపుకొనను. 86

వ. మఱియు నబ్బాలుండు ముక్తామణిఖచితకలాపకాకపక్షాలంకృతవిశాలఫాల
ఫాలకుండును, నంజనరేఖారంజితకర్ణాంతవిస్తీర్ణనేత్రుండును, పదపద్మచామీకరముద్రి
కృతశార్దూలనఖాభరణాకమనీయకంబుకంఠుండును, ననంబరనితంబబింబాలంబితక
నకకటిసూత్రకలితకింకిణీక్వణనాదాభిరాముండును, మణిమయమంజీరసింజాసము
జ్జ్వలచరణయుగళుండును నై ముద్దుచూపుచుఁ దల్లిదండ్రులు దాతముత్తవలుం బ్రపితామ
హప్రపితామహసమూహంబులు గారాబంబు సేయుచుండ ననుదినవర్ధమానుండై పెరుగు

చుండం దదీయసౌకుమార్య మందహాసమృదువచనసంచరణాదుల కానందంబువహిం
చుచు నయ్యనిరుద్ధుండు సుఖోన్నతుండైయుండి 87

మ. గతగర్వంబునఁ బ్రాంతదేశధరణీకాంతుల్ భజింపంగ ద
ర్పితులై కొందఱు దూరభూవరులు నిర్భీతిం జరింపన్ మహో
న్నతిదండెత్తి జయించి లోఁబఱచి యాజ్ఞాసిద్ధిఁ గావించెఁ దాఁ
జతురంభోనిధిమధ్యఖండనవకచ్ఛప్పన్నదేశంబులన్ 88

ఉ. అన్యనృపాలకుల్ వివశులై కొనివచ్చి యొసంగు వస్తువుల్
కన్నెలు రత్నముల్ హరులు గంధగజంబులు నాదిగాఁగ సౌ
జన్యతఁ దెచ్చి తాతకనిశంబును గానుకలిచ్చి యాజగ
న్మాన్యుని చేత దీవెనలు మన్ననలందుచునుండి వెండియున్ 89

సీ. వసుదేవబలదేవవాసుదేవాదుల యనుమతి వడసి యత్యంతనియతి
రాజసూయమ్ము తురంగమేధము నాదిగాఁగ ననేకయాగములు చేసి
యందునాహూతులైనయట్టి పురుహూతాదులాత్మభాగహవిస్సులాహరింప
నాజ్యప్లుతంబు గాన నన్నభక్ష్యాదులును వార్వారిగాఁగ సుస్తజనుల
తే. కిడుచు నద్వర్యముఖ్యులకెలమి ధేను, భూహిరణ్యరత్నాదులు భూరిగాఁగ
దక్షిణలొసంగి రాజిల్లఁ దగు విధముల, సంపకము చేసి కీర్తుల నతిశయిల్లె 90

సీ. అసమానసాంప్రదాయకశుద్ధిఁ జెలువొందు తండ్రితాతలమహత్త్వంబుఁ జూచి
యష్టదిక్కుల యందు నాక్రాంతమైన సత్కీర్తిప్రతాపవిస్ఫూర్తిఁ జూచి
కులరూపగుణములఁ గొనియాడఁగాఁ దగు దేవుల యనుగుణస్థితులఁ జూచి
వర్ధిష్ణుఁడై శైశవంపు ముద్దులు గుల్కు తనయుని యందసందములు చూచి
దానభోగాదులైన సద్వ్యయములంగుఁ, బాలుపడియున్న యర్థసంపదలు చూచి
భూప్రపలు వేయునోళ్ల నుబొగడుచుండు, డెంతధన్యాత్ముఁ డీయుషాకాంతుఁ డనుచు.

వ. ఈసమయంబున. 92

క. నారదుఁడు సకలశాస్త్రవి, శారదుఁడు శరీరవిజితశారదవేశా
నీరదుఁడు సుఖనివేశిత, శారదుఁడే తెంచె దనుజసంహారుకడకున్ 93

క. ఘనజాతనయనుఁ బొడగని, వినుతులు గావించి యతని వినయంబులచే
ననుమోదమానసుండై, యనిరుద్ధుండున్న యొడకు నరిగిన నతఁడున్ 94

తే. ఎదురుకొని వందనము చేసి హేమపీఠ, మునను నర్ఘ్యంబుఁ బెట్టిన మునివరేణ్యుఁ
డాదరంబున దీవించి యతనితోడ, నుచితసల్లాపములు సేయుచుండి యుండి 95

తే. ముద్దుగులుకు, చిమురునంపు మొలకయనఁగ, శ్రీఁ జెలువొందఁగల నెలబాలుఁ డనఁగఁ
దగుచు చక్కనిసింగంపుఁగూన యనఁగ, నొప్పుమారుప మారుఁ గుమారుఁ జూచి. 96

క. రమ్మని డాయంబిలిచిన, యమ్మునినమ్ముని నిజాంకమందు నిచిరదీ
యమ్మగుసామున్ (శ్రీ)కచి, హ్మ్ములు నెలియంగఁజూచి యనిరుద్ధుని లోన్. 97

సీ. భుజనేత్ర నాసికంబులు జానుహనువులు నైదు దీర్ఘములు గోప్యాంగికంఠ
జంఘలు మూఁడు హ్రస్వములు ఫాల కరోమ్ము కటియు ముడు పెద్దలు కంఠనివద
[illegible] నాభిందంబు [illegible] కటిసు [illegible] బాహువు [illegible]
ముఖములారున్నతంబులు జత్రు [illegible] చరణంబులై గుల్ఫ
తే. ములు దృగంతజిహ్వాధరములును నఖర, తాలుకర [illegible] లా [illegible] లు నైన
యట్టిమానవుఁడధిక భాగ్యాన్వితుండు, గా నెఱుంగుము కుసుమమార్గణసమార 9[illegible]

సీ. వలిప్రదక్షిణావర్తరేఖాయుత భ్రూమియన్యఁడు [illegible] స్వభూమి నేలు
నైనరేఖ [illegible] ఫాలయమందున్న వాఁడు దీర్ఘాయుష్మంతుండైన వాఁడు
ఊర్ధ్వరేఖలు పాదయుగళంబునం గాంచెం బొంగు మానవుఁడు [illegible] మో [illegible] యుండు
తనరి ముప్పది రెండు దంతము [illegible] లిన యట్టినరుండు భాగ్యాధిపుండు
తే. కంబుసన్నిభమైనట్టి గళము వాఁడు, విలసితంబగు [illegible] వాఁడు
కరిసమగుహస్తతలము [illegible] డు మృదుత్వ, చరణములుగల్గు మనుజుఁడైశ్వర్య గుణుఁడు
గీ. చారుచరితసాముద్రికశాస్త్రమందు, నిట్టి లక్షణములు చాల నెన్నఁబడియెఁ
గానబుద్ధిని గనుఁగొన్నగానవచ్చు, బండితులును నాగర భాగ్యగతుల 100

వ. శ్రీమన్నారాయణాంశోదయుండైన యివ్వప్రసుమాయన [illegible] లక్షణంబు లనేకంబులున్న యవి గావున నితండు మహాభాగ్యవంతుండును సకలదిగంత విశ్రాంతకీర్తివంతుండును విద్యావినయసంపన్నుండును [illegible] కలియుగాదిమ ప్రభుత్వ సింహాసనాసీనుండై సామంత భూపతులు తనయం పుసేయఁ గృతయుగలక్షణంబున ధర్మం [illegible] చతుష్పాదపూర్ణ ప్రవర్తనంబు గా [illegible] చక్రంబ నేక సంవత్సరంబు లశాత్రవంబుగాఁ బాలింపంగలవాఁడు [illegible] స్వకు [illegible] వునాది గర్భేశ్వరుండవు బ్రహ్మజ్ఞాననిధివి నగు నీవలన జన్మించి [illegible] త్తమపురుషు డగుట స్వాభావికంబకదా యని పలికినఁ గందర్పనందనుండు మందహాసముఖుండై మునిపుంగవున కిట్లనియె. 101

క. మీయాశీర్వచనంబులు, మా యందనుగతములగుటచూకుఁ సకల
శ్రేయోగుణసంపాద్యము, సేయుటకు నిదానమగుట సిద్ధము కాదే. 102

క. అనిసాంత్వనవచనంబు [illegible], నను రాగ మొనర్చుచున్న యనిరుద్ధవిభుం
డు నవరో [illegible] లదీవించుచుఁ, జని యెన్నారగఁ [illegible] 103

సీ. సరససంగీతంబుసంయుతాసంయుతా హస్తాభినయము భావాభిరామ
వీక్షణభ్రూవిలతావిభ్రమంబు సపాద తత్కాలకల్పితతాళమాన
మైనలాస్యంబు కాత్యాయనియొద్ద బాణాసురతనయ దానభ్యసించె

నదిగాన ద్వారకయందుఁదద్విద్యాభిలాషఁబ్రార్థించుచిలాసినుఁడు
దృఢముగావించెసొరాష్ట్రదేశచంద్ర, నదనగాదివేణుగాలవనేర్చి
గాంతాంక గెలువనంతంశకంపు, దేవకుల సద్వంశవర్ధితిలక. 104

సీ. తనకీర్తిచంద్రకాంతిలెందెడి కృష్ణపక్షంబులు శుక్లపక్షములు సేయఁ
దనగురాజత్వవిరించినసార్వ కాలంబునందానుగుణలయానందమొసఁగఁ
దనకరంబులుజదత్వమునను భువనప్రజానురాగింపులునై వెలుంగఁ
దనవ ర్తనంబుమిత్రసమాగమంబున సంపూర్ణకళలచేఁ బెంపునదయఁ

తే. దనవిలాసంబున్నింపుసౌందర్యమహిమ, నిష్కళంకస్వభావమైనివ్వటిలఁగ
జంద్రనామంజంద్రుఁడనఁదగుపద్మనాభుఁ, చేతననిరుద్ధుఁడు జగత్ప్రసిద్ధుఁడయ్యె

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహానుభావుండైన యనిరుద్ధుండు మహదైశ్వర్య సమృద్ధుండును సకల భోగానుభవసిద్ధుండును వేదోక్తకర్మానుష్ఠాన పరిశుద్ధుండునునై సంసారబద్ధుండునుంబోలియుండెనిర్గుణంబును నిశ్చలంబును నిరుపమానందంబునునైనపరబ్రహ్మంబద్వితీయంబయ్యును బహునామరూపంబులంబోలుచుఁ జరాచరంబులయందు జీవాత్మయునై ప్రాసంగికాకారంబునకై నడిఁ బ్రవర్తించుచుఁ దత్తత్కర్మానుగుణంబులై శరీరంబులమననుభవంబులగు సుఖాసుఖంబులబొందయుక జపాకుసుమసాంగత్యంబున స్ఫటికంబు స్వచ్ఛధవళంబయ్యునుమిథ్యారక్తవర్ణంబైన తెఱంగున లిప్తుండునుంబోలె నజ్ఞుల హృదయంబులకుఁ దోఁచుచుండుననియు జ్ఞానసిద్ధిలేమింజేసి దేహికర్మావృతుండై తనస్వరూపంబుఁ దానతెలియనేరక తానన్యుండని యహంకారమమకారంబులం గొంది బద్ధుండగుననియును నిద్రాకాలంబున స్వప్నలబ్ధంబైన సంచారాదులు నిద్ర దేర్కొనినయప్పుడు మిథ్యలై తెలియంబడినయట్లు జ్ఞానవంతుండైన యప్పుడుతనదగునంతయుఁబు నిస్సారంబని యాత్మయందు భేదబుద్ధిలేక సర్వసమత్వంబున సర్వంబును బ్రహ్మమయంబు ప్రపంచంబస్థిరంబనితలంచి బ్రహ్మావాహంబను వేదాంతసారవచనార్థంబు మనందృఢంబుగావించియొఱుక గలిగినపురుషుండు తానై సాయుజ్యసిద్ధుండగుననియును నిశ్చయించి యాత్మానుసంధానంబు సేయుచు జనకునికైవడి నాత్మజ్ఞానియై సుఖంబులనుభవించుచుండె నని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

శా. నీలాభంబునువర్తులాకృతియుఁజిహ్మాభూతరాజీవపు
ష్పాలంకారముపార్శ్వచక్రముత్రరేఖాంచన్ముఖోపాంతమై
సాంద్రామసమాశ్రితంబొడమిపూజల్ గాంచియిచ్చుంగృపా
శీలుండై యనిరుద్ధమూర్తిసకలశ్రీలుంబుధశ్రేణికిన్. 107

క. ధారుణిలోపన్త్రిమ, నారాయణునంశఁబొడమినయగుణములఁబెం
పారననిరుద్ధనామము, సారంబనితలఁచునతఁడుసౌఖ్యముఁగాంచున్. 108

వ. అనియు నమ్మహాపురుషగుణంబులు గొనియాడి శుకయోగి పరీక్షిన్నృపాలున కిట్లనియె. 109

క. జననాథయిట్లునాచే, వినిపింపఁగఁబడినరసవివేకనిధానం
బనిరుద్ధచరిత్రమువ్రా, సినఁజదివినవినినవరుఁడెంగుఁ గోరికల్ 110

చ. అనివివరించినమ్ముదితుఁడయ్యెధరావరుఁడంచుసూతుఁడిం
పౌనరఁగ శౌనకాదులగుయోగివరేణ్యులతోడఁ దెల్పినన్
జనితఘనప్రమోదరససంభృతమానసులై ప్రియంబునన్
వినుతులుచేసిరక్కథను వేమఱు మత్కృతిరాజ్యనాయకా 111

క. ఈయనిరుద్ధచరిత్రము, శ్రేయస్కరమగు మనుజనజిహ్వాగ్రములన్
బాయక యాచంద్రార్కం, స్థాయియగుచును ప్రసిద్ధిఁదనరుం గాతన్. 112

మ. శయనీభూతభుజంగసంగరజయశ్లాఘానిరాఘాటధై
ర్యయుతోత్తుంగవిహంగపుంగవతురంగాయాఘదివ్యాంగపా
దయుగారాధకగోత్రభంగనిగమాంతజ్ఞానశుద్ధాంతరం
గయతివ్రాతముఖాబ్జసూతనపతంగా మంగరాధీశ్వరా 113

క. ఝంకారకింకిణీయుత, టంకారజ్యాలతానటచ్చాపజితో
ద్ధుంకారసముఖవీరా, హుంకారాసకలభూషణాలంకారా 114

తోటకవృత్తము.

మన్మథకోటిసమానవిలాసా, సన్ముఖనిర్జితచంద్రవికాసా
చిన్మయరూపవిశిష్టనివాసా, జన్మమయాపహసద్గుణభాసా 115

గద్య. ఇది శ్రీమంగరాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుకర్తి రాయనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్యనిత్యా బ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము సమాప్తము.

చెన్నపురి 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము — 1924.

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	...	0	4
ఆంధ్రభాషాభూషణము, విమర్శతో	...	0	6
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, పద్యనిఘంటువు	...	0	3
,, టీకతో	...	0	8
,, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు, వగైరా టీకతో		2	0
ఆంధ్రభాషార్ణవము	...	1	0
కవిత్వతత్వవిచారవిమర్శనము	...	1	8
కవిరాజమనోరంజనము	...	1	4
కృష్ణదండకము	...	0	2
కృష్ణరాయవిజయము	...	0	12
కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతము)	...	0	8
డిటో గట్టుప్రభువుకృతము	...	0	12
గజేంద్రమోక్షము, సటీక	...	0	10
గయోపాఖ్యానము, పద్యము, రామనామాత్యునిది	...	0	12
డిటో ద్విపద, నాదిండ్ల గోపమంత్రి	...	0	8
గద్యపద్యసంగ్రహము, జ. వే. సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారిది.	...	0	12
,, కొర్తి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది	...	1	0
గరుడాచలము-యక్షగానము, పెద్దచ్చు	...	0	3
గీతమంజరి, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము	...	0	4
చెన్నబసవపురాణము	...	2	8
జైమినీభారతము	...	2	8
తెనుంగుసమస్యలు	...	0	3
దసరాపద్యములు	...	0	2
దశావతారచరిత్ర	...	3	0
దేశింగురాజుకథ (జంగంకథ)	...	0	8
ధనాభిరామము	...	0	12
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక	...	0	10
నలచరిత్ర, ద్విపద, క్యాలికోబైండు	...	2	4
నిరంకుశోపాఖ్యానము	...	0	10
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	...	2	0
నీతిపద్యసంగ్రహము, సటిప్పణము	...	0	6
నీలాసుందరీపరిణయము	...	0	8
పల్నాటివీరచరిత్రము	...	3	0